

Jaarstukken 2023

Waterschap Zuiderzeeland
Postbus 229
8200 AE Lelystad
Telefoon: (0320) 274 911
waterschap@zuiderzeeland.nl
www.zuiderzeeland.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	4
De Programma's	6
1. Programma Bestuur en omgeving	7
1.1. Wat hebben we bereikt?	7
1.2. Wat hebben we gedaan?	7
1.2.1 Onderwerpen en bereikte resultaten.....	7
1.2.2 Speciale investeringen programma Bestuur en omgeving.....	17
1.2.3 Afronding maatregelen programma Bestuur en omgeving.....	19
1.3. Wat heeft het gekost?	19
2. Programma Waterveiligheid	21
2.1. Wat hebben we bereikt?	21
2.2. Wat hebben we gedaan?	21
2.2.1 Onderwerpen en bereikte resultaten.....	21
2.2.2 Speciale investeringen programma Waterveiligheid.....	28
2.2.3 Afronding maatregelen programma Waterveiligheid.....	30
2.3. Wat heeft het gekost?	30
3. Programma Voldoende en gezond water	32
3.1. Wat hebben we bereikt?	32
3.2. Wat hebben we gedaan?	33
3.2.1 Onderwerpen en bereikte resultaten.....	33
3.2.2 Speciale investeringen programma Voldoende en gezond water.....	40
3.2.3 Afronding maatregelen programma Voldoende en gezond water.....	42
3.3. Wat heeft het gekost?	42
4. Programma Schoon, gezuiverd water	44
4.1. Wat hebben we bereikt?	44
4.2. Wat hebben we gedaan?	44
4.2.1 Onderwerpen en bereikte resultaten.....	44
4.2.2 Speciale investeringen programma Schoon, gezuiverd water.....	46
4.2.3 Afronding maatregelen programma Schoon, gezuiverd water.....	51
4.3. Wat heeft het gekost?	51
5. Programma Financiën, organisatie en informatie	53
5.1. Wat hebben we bereikt?	53
5.2. Wat hebben we gedaan?	53
5.2.1 Onderwerpen en bereikte resultaten.....	54
5.2.2 Speciale investeringen programma Financiën, organisatie en informatie.....	60
5.2.3 Afronding maatregelen programma Financiën, organisatie en informatie.....	60
5.3. Wat heeft het gekost?	60

6. Verplichte Paragrafen	62
6.1. Bedrijfsvoering	62
6.2. Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar	62
6.3. Incidentele baten en lasten.....	62
6.4. Onttrekkingen voorzieningen en bestemmingsreserves	62
6.5. Waterschapsbelastingen	63
6.6. Weerstandsvermogen	66
6.7. Financiering	69
6.8. Verbonden partijen	69
6.9. EMU-saldo	73
6.10. Topinkomens	73
6.11. Openbaarheidsparagraaf.....	74
Jaarrekening	77
7. Balans	78
7.1. Balans per 31 december.....	78
7.2. Toelichting op de balans	79
8. Exploitatierkening	96
8.1. Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten.....	96
8.2. Toelichting op de exploitatierkening	96
8.3. Exploitatierkening naar programma's	104
8.4. Exploitatierkening naar kostendragers.....	105
8.5. Melding in het kader van de WNT.....	108
9. Overige gegevens	112
9.1. Gebeurtenissen na balansdatum	112
9.2. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	112
Analyse begroting en resultaat en bestemming resultaat.....	113
10. Analyse begroting en resultaat.....	114
10.1. Begroting en prognose financieel jaarresultaat.....	114
10.2. Analyse gerealiseerd resultaat.....	114
11. Bestemming resultaat en herschikken vermogen	116

Inleiding

Het jaar 2023 was een jaar was opnieuw een jaar wat gekenmerkt is door extremen: hitte, droogte en wateroverlast. Het natste én het warmste jaar sinds het begin van de KNMI-metingen. In mei en juni viel er amper neerslag en daarna zorgde de langdurige regenperiode in het najaar voor een neerslagrecord.

Voldoende water: niet teveel en niet te weinig

Ondanks dat het watersysteem tijdens deze extremen niet in grote problemen kwam, wordt steeds duidelijker dat de grenzen van het watersysteem bereikt worden. Dit vraagt blijvende aandacht van het waterschap en onze gebiedspartners. Bewustwording over de grenzen van de maakbaarheid is belangrijk. De veranderingen in het klimaat en de ruimtelijke ontwikkelingen zorgden ervoor dat het waterschap in 2023 veel werk verzette om te zorgen dat we ook in de toekomst over voldoende water kunnen beschikken: niet te veel en niet te weinig.

Waterschapsverkiezingen & Bestuursprogramma

In maart 2023 kozen inwoners tijdens de waterschapsverkiezingen een nieuw bestuur. 25 bestuursleden werden geïnstalleerd. Met het bestuursprogramma geeft het bestuur richting aan de komende vier jaar, met de grondhouding 'verbinden en koers houden'. Met scherp oor en oog voor onze veranderende omgeving en flexibele oplossingsrichtingen. Om invulling te geven aan de bestuurlijke ambities is het bestuursprogramma vertaald in een collegeplan.

Belangrijke stap in versterking IJsselmeerdijk en dijkversterkingsproject Ketelmeerdijk-Vossemeerdijk opgestart

Het versterkingsproject IJsselmeerdijk stond in 2023 in het teken van onderzoek en ontwerp. De vastgestelde Voorkeurbeslissing is uitgewerkt tot een referentieontwerp (de vooroever). De benodigde subsidie voor de planuitwerkingsfase is verkregen. Ter voorbereiding op de realisatie is in 2023 is veel onderzoek uitgevoerd naar onder andere waterbodemkwaliteit en natuur. In 2023 vond ook een innovatief golfoverslagonderzoek plaats; de opgedane kennis wordt straks landelijk toegepast. Met de omgeving is uitgebreid gecommuniceerd met informatiebijeenkomsten, informatiebrieven en een up-to-date projectwebsite.

Voor het dijkversterkingsproject Ketelmeerdijk-Vossemeerdijk zijn de voorbereidingen gestart. We legden contacten met raakvlakprojecten in de omgeving en stemden af met het HWBP.

Reageren op onvoorziene gebeurtenissen

In een jaar doen zich gebeurtenissen voor die we vooraf niet hadden voorzien. Op die onvoorziene gebeurtenissen is snel en adequaat gereageerd, zoals een beschadiging van de primaire kering Eemmeerdijk door het neerkomen van een windmolenturbine, de zomerstorm Poly en de recordhoge waterstanden op het Markermeer en het IJsselmeer. Het reageren op dergelijke gebeurtenissen behoort tot onze reguliere taak, waar we in 2023 goed voor gesteld bleken.

Aanzienlijke kostenstijging door inflatie

Het jaar 2023 confronteerde ons waterschap met aanzienlijke kostenstijgingen. En die reikten verder dan de initiële schattingen. Oorspronkelijk werd een inflatie van 4 procent voorspeld door het Centraal Planbureau. Maar zowel op basis van CBS-gegevens als de werkelijke kosten van het waterschap bleek dat de prijsontwikkelingen hoger uitvielen dan verwacht. Deze kostenstijging manifesteerde zich op diverse fronten, waaronder cao-lonen, energielasten, beheer en onderhoud van het watersysteem, slibeindverwerking, chemicaliën, beheer en onderhoud van de zuivering en ICT. De macro-economische onzekerheden dwongen ons om continue kritisch te kijken naar de noodzaak van uitgaven. Bij het optreden van prijsstijgingen wordt eerst onderzocht of het werk op een andere manier kan worden uitgevoerd of dat de kosten intern kunnen worden opgevangen. Pas wanneer deze opties niet haalbaar zijn en de uitgaven onvermijdelijk zijn, wordt een begrotingswijziging voorgesteld.

Belangrijke mijlpalen en besluiten in 2023

Een greep uit de mijlpalen en besluiten die het jaar 2023 kenmerken:

- Afronding renovatie en verduurzaming gemaal Vissering.
- Externe audit geeft aan dat het afgesproken ambitieniveau voor veiligheid en privacy is bereikt.
- Belangrijke stappen gezet voor biodiversiteit: 10% van onze taluds worden gemaaid én geruimd. En 200 hectare van de verpachte dijken worden extra biodivers beheerd en voor 400 hectare worden biodiversiteitsbevorderende maatregelen: dit vormt samen 30% van onze doelstelling voor 2030.
- Ruim 30 procent minder muskusratten gevangen, waarmee we dicht bij de landelijke doelstelling komen om de ratten terug te dringen tot de landsgrenzen.
- Actualisatie van de uitgangspunten voor beheer en onderhoud, inclusief verwerking van de beleidskaders voor klimaat en biodiversiteit.
- Afzien van aanleg voortstuwers in het bodemdalingsgebied ten zuidwesten van Emmeloord met extra aandacht voor beheer en onderhoud in bodemdalingsgebied Noordoostpolder.
- Uitvoering van de KRW-maatregelen verloopt voorspoedig, met aanleg 3 vispassages bij stuwen.
- We ondersteunen maatschappelijke opgaven vanuit ons waterveiligheidsbelang: bij Almere Duin, Oostvaardersoevers, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland en N307/Roggebotsluis.
- Waterschapswerk was goed in beeld met meer dan 300 media-vragen en 42% meer unieke bezoekers op onze website.
- Exoten op nieuwe locaties opgespoord en verwijderd.
- Het project 'Vervangen behandelde oeverconstructies creosoot' is gestart. In het najaar van 2023 zijn de eerste gecreosoteerde oeverbeschoeiingen vervangen.
- Sociaal incasseren van waterschapsbelastingen door GBLT is een succes.
- We zijn op weg naar een klimaatneutraal waterschap met uitvoering klimaataanpak en energiestrategie.
- Bouw windmolens Windpark Hanze vergevorderd, begin 2024 is de geplande oplevering.
- We zijn voorbereid op de invoering van de Omgevingswet, waaronder door het vaststellen van de Waterschapsverordening en Legesverordening.
- Het afvalwaterakkoord Urk en de uitvoeringsagenda zorgden voor meer grip op het functioneren van het transport(riool)stelsel.
- Persleidingbeheerplan vastgesteld door de Algemene Vergadering en in werking.
- Voorontwerp en definitief ontwerp Almere Fit for the Future afgerond met beeldvormende bestuurlijke behandeling in 2023.
- Planning & Control-cyclus bestuurlijk geëvalueerd, BTW-onderzoek Belastingdienst afgerond, nieuwe accountant verzorgt de jaarrekeningcontrole.
- Doelstelling voor de klimaatafdruk is gehaald voor duurzaamheidslening.
- Trotse en bevlogen medewerkers, krapte op de arbeidsmarkt blijft een zorg, daling in het ziekteverzuim naar 4,3%.

Het te bestemmen resultaat over 2023 is € -1,2 miljoen

Zoals de bestuurlijke prognoses in 2023 al aangaven ronden we 2023 af met een negatief jaarresultaat. De grootste afwijkingen betroffen de eerder genoemde prijsontwikkelingen (inflatie), energielasten, loonsom en verstoring op de afvalwaterzuivering Tollebeek. De Algemene Vergadering besloot tot wijziging van de begroting voor deze onderwerpen gedurende het jaar. De belastingopbrengsten vielen eenmalig hoger uit, vooral door een hogere WOZ-waardestijging dan begroot en hogere opbrengsten uit oudere belastingjaren. Daarmee is het jaarresultaat minder negatief dan eerder verwacht. De Algemene Vergadering wordt voorgesteld het negatieve resultaat te onttrekken uit de tariefegalisatiereserve.

De Programma's

1. Programma Bestuur en omgeving

1.1. Wat hebben we bereikt?

In 2023 was het waterschapswerk volop in beeld. Aan het begin van het jaar waren de waterschapsverkiezingen. Na de verkiezingen zijn 25 bestuursleden geïnstalleerd, waarvan 17 bestuurders voor een eerste termijn. Met het bestuursprogramma *Verbinden en koers houden* geeft het bestuur richting aan de komende vier jaar.

Ook door de hoeveelheid neerslag en de hoge temperaturen was het waterschapswerk dit jaar extra zichtbaar. Volgens het KNMI was 2023 het natste en warmste jaar ooit gemeten. Als waterschap zagen we dit terug in de aandacht vanuit de media. In 2023 zijn er meer dan 300 vragen vanuit de media beantwoord.

Deze weersomstandigheden benadrukken daarnaast ook de urgentie van het uitvoeren van onze Klimaataanpak, Energiestrategie en Agenda Biodiversiteit. Hierin zijn dit jaar mooie stappen gezet. Met het principe 'water en bodem sturend' neemt het waterschap een nadrukkelijker rol in ruimtelijke ontwikkelingen. De uitwerking van 'water en bodem sturend' doen we zelf, bijvoorbeeld met onze Kaartverhalen, maar ook door samen met de provincie Flevoland het thema inhoudelijk uit te werken. We brengen dit al zo veel mogelijk in de praktijk. *Samen maken we Flevoland* is een goed voorbeeld van vroegtijdig samenwerken om het water- en bodemsysteem te verankeren in ruimtelijke ontwikkelingen.

Ook was 2023 een jaar dat volop in het teken stond van de voorbereiding op de Omgevingswet. Als waterschap hebben we volop getraind en geoefend en waren we klaar voor de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2024. We hebben veel zaken op orde, zoals de nieuwe Waterschapsverordening en we leggen in 2024 nog de laatste hand aan het participatiebeleid en het projectbesluit.

1.2. Wat hebben we gedaan?

1.2.1 Onderwerpen en bereikte resultaten

➤ Goed besturen

Waterschapsverkiezingen en een nieuw bestuur

Op 15 maart 2023 vonden de waterschapsverkiezingen plaats, gelijktijdig met de verkiezing van de leden van de Provinciale Staten. Het opkomstpercentage voor het waterschap was 47,3%, met 161.420 uitgebrachte geldige stemmen op een kandidaat. Hiermee lag het opkomstpercentage lager dan de 49,1% in 2019. Dezelfde trend was bij de provinciale verkiezingen zichtbaar. Centraal in de verkiezingscampagne stond dat kiezers weten dat er verkiezingen zijn, weten wat waterschappen doen, weten dat er iets te kiezen valt, het gevoel hebben dat stemmen er toedoet en urgentie voelen om te gaan stemmen. Focus in de campagne ging naar de uitdagingen waar het waterschap zich mee bezighoudt. De landelijke campagne kreeg regionale invulling door deze campagne samen te laten werken met onze eigen prijswinnende contentstrategie, aangevuld met offline communicatie (zoals abri's en snelwegmast) en waar dat kon in samenwerking met de provincie zoals advertenties en de verkiezingskrant.

Figuur 1 Campagneposters voor de Waterschapsverkiezingen in 2023

Na de verkiezingen zijn 25 bestuursleden geïnstalleerd, waarvan 17 bestuursleden voor een eerste termijn. Met het breed gedragen bestuursprogramma *Verbinden en koers houden* bouwt het bestuur voort op de Watervisie en het Waterbeheerprogramma en zet zij ook nieuwe accenten. Daarnaast stelde het college in samenspraak met de organisatie een collegeplan op. Hierin staat hoe het college in deze bestuursperiode invulling geeft aan de ambities uit het bestuursprogramma.

Om het nieuwe bestuur een vliegende start te geven, was er een inwerkprogramma. Dit bestond onder meer uit een (inhoudelijke) kennismaking met de ambtelijke organisatie, actief kijken naar het waterschapswerk in en rondom Zeewolde en een tweedaagse bijeenkomst in het teken van vergader- en debattechnieken, teambuilding en integriteit.

Figuur 2 De Algemene Vergadering van Waterschap Zuiderzeeland 2023 - 2027

Bestuursconferentie Algemene Vergadering

In oktober vond de bestuursconferentie voor de leden van de Algemene Vergadering plaats. Tijdens deze conferentie werden de bestuurders uitgedaagd om vanuit verschillende perspectieven te kijken, bijvoorbeeld vanuit het perspectief over de band tussen mens en landschap. Verder is het Manifest van de Algemene Vergadering uitgewerkt. De bestuurders hebben gesproken over hoe men met elkaar wil werken; over waarden en de bestuurscultuur. De middag werd afgesloten met een pitch vanuit het college over het collegeplan.

Vorbereidingen Rekenkamercommissie naar een Rekenkamer

Eind 2022 is de Wet versterking decentrale rekenkamers aangenomen. Dit betekent dat de huidige Rekenkamercommissie van Waterschap Zuiderzeeland vóór 1 januari 2025 omgevormd moet worden tot een externe Rekenkamer conform de vereisten uit de wet. Het afgelopen jaar ging vanuit de Algemene Vergadering een werkgroep aan de slag met het verkennen van samenwerkingsmogelijkheden voor de rekenkamer. De werkgroep brengt de voor- en nadelen in beeld van een eigenstandige, autonome rekenkamer versus een rekenkamer in samenwerking.

Acht verzoeken vanuit de Wet open overheid

In 2023 ontving het waterschap acht verzoeken vanuit de Wet open overheid (Woo). Bij binnenkomst van een Woo-verzoek is er nauw contact met de indiener. Hierdoor kunnen Woo-verzoeken aangescherpt of verduidelijkt worden, waardoor gericht naar informatie kan worden gezocht. Desondanks vergt het voldoen aan de Woo-verzoeken een grote inspanning van de organisatie. Door bij binnenkomst van een verzoek het gesprek te voeren over de precieze vraag, is het in 2023 ook voorgekomen dat informatie direct opgestuurd kon worden en een Woo-verzoek door de indiener niet meer nodig werd geacht.

Op tempo voor verdere actieve openbaarmaking

De nieuwe landelijke Woo-index is gevuld met informatie die ons waterschap al uit eigen beweging openbaar maakt. Hiermee sluit het waterschap aan bij het landelijke tempo van de implementatie. Daarbovenop is het waterschap in 2023 voorbereid op de actieve openbaarmaking van de agenda's van het dagelijks bestuur vanaf januari 2024.

Waterschap Zuiderzeeland in 2023 dicht(er)bij

Het waterschap zette het afgelopen jaar in op het vergroten van het waterbewustzijn van de inwoners van ons beheergebied. Aan de hand van een uitgekende (content)strategie is het hele jaar op een systematische manier online campagne gevoerd. Het doel was om mensen te inspireren zich waterbewust(er) te gedragen en de bekendheid van het waterschap en het belangrijke werk van het waterschap te vergroten. We hebben dat gedaan door onder andere verhalen te vertellen in herkenbare en terugkerende series, die we op de website en YouTube publiceren en attenderen via (social) media. Met de campagne zijn alle inwoners bereikt in de leeftijd 18+ die actief zijn op social media. Dat is een uitzonderlijk goede prestatie voor een campagne. Dat heeft zelfs geresulteerd in een zilveren award bij de prestigieuze Grand Prix Content Marketing verkiezing. We kunnen concluderen dat men interesse heeft in de inhoud die gedeeld wordt. De campagne heeft ook positief effect op de website van het waterschap. We hebben dit jaar 42% meer unieke bezoekers op de website gehad, waarbij er meer mensen via social media onze website vinden dan in 2022. Ook zien we dat bezoekers langer op onze website blijven en minder snel wegklikken. Dat betekent dat er voor hen relevantie informatie op onze site staat. In 2024 wordt deze campagne op het vergroten van het waterbewustzijn voortgezet.

Bestuur en medewerkers ambassadeur van het waterschap

Ook op andere aandachtsgebieden (zoals waterschapsverkiezingen, educatie, arbeidsmarktcommunicatie) communiceren we gericht en vanuit dezelfde uitgangspunten. Zo vertellen we een consistent en herkenbaar verhaal. Online én in het veld. Medewerkers worden geholpen om hun rol als ambassadeur op te pakken en gestimuleerd om op een begrijpelijke en laagdrempelige manier met inwoners te communiceren.

We zijn gestart met het vormgeven van communicatief bestuur. Hier staat centraal hoe de dagelijkse bestuurders binnen hun eigen bestuurlijk netwerk hun communicatieve rol goed pakken. Dit wordt in de eerste helft van 2024 afgerond.

Het aantal vragen van de lokale, regionale en landelijke media nam in 2023 met 36% toe. Het aantal vragen van landelijke media zelfs met 118%. Het waterschap is relevanter dan ooit. Dit jaar volgende 27 collega's een mediatraining. In totaal zijn er zo'n 65 collega's die getraind zijn voor een media-optreden.

Zicht op 25 jaar Waterschap, jubileum in 2025

Met erfgoedbeleid zorgen we ervoor dat 'het geheel van belangrijke verhalen, objecten, gebouwen en plekken binnen het beheergebied van Zuiderzeeland' van generatie op generatie wordt overgedragen. Daarnaast ontwikkelen we een manier om dit erfgoed te presenteren aan onze omgeving. Voor 2025 resulteert dit in een jubileumproductie. Met het project geschiedschrijving brengen we als waterschap onze geschiedschrijving op orde richting ons 25-jarig bestaan in 2025. In 2023 is de vitrine-collectie samengesteld, wat in 2024 verder wordt uitgewerkt.

Wijziging van de GR GBLT

In 2022 onderging de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) een wijziging, waarbij Gemeenschappelijke Regelingen (GR's) een periode van twee jaar kregen om de bepalingen in hun bestaande GR's in lijn te brengen met de nieuwe regelgeving. In 2023 paste GR GBLT zich conform deze wetgeving aan door de tekst van de GR te herzien, waaraan de deelnemende partijen eind dat

jaar hun goedkeuring hebben verleend. In het jaar 2023 is ook door de deelnemende partijen van GR GBLT besloten dat de gemeente Ommen per 1 januari 2024 mag toetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling GBLT. Ook werd in 2023 gestart met de implementatie van de aansluiting van drie nieuwe gemeenten (Veenendaal, Renswoude en Woudenberg), die naar verwachting per 1 januari 2025 toetreden tot de GR GBLT.

Sociaal incasseren van waterschapsbelastingen door GBLT

In 2023 zette GBLT stappen in vroegsignalering en proactieve schuldenaanpak als onderdeel van het lopende project 'sociaal incasseren'. Dit project startte in 2019. GBLT legt de focus vooral op de groep die bekend staat als de "niet-kunners". Binnen dit project biedt GBLT ondersteuning aan klanten met ernstige schulden, waarbij interventies zoals voorbellen en huisbezoeken worden ingezet. Op dit moment, in 2023, is de werkwijze van sociaal incasseren geïntegreerd in de dagelijkse praktijk van GBLT. Het project sociaal incasseren maakte deel uit van de professionalisering van het invorderingsproces. Dankzij het succesvol wegwerken van alle achterstanden in de invordering, is het nu mogelijk om gelijk na de vervaltermijn betalingsherinneringen en/of aanmaningen te sturen naar belastingplichtigen die niet op tijd betalen. Dit resulteert in een versnelde invordering en een verhoging van de invorderingsopbrengsten. Daardoor zijn de oorspronkelijk toegewezen budgetten grotendeels verminderd, wat resulteert in een lagere deelnemersbijdrage.

➤ **Duurzaam handelen**

Op weg naar een klimaatneutraal waterschap

In 2023 voerden we de Klimaataanpak verder uit. Vooral de energiestrategie boekte voortgang en op het gebied van duurzaam opdrachtgeverschap werden stappen gezet. Een uitgebreide evaluatie van de voortgang klimaataanpak volgt in 2024.

De energiestrategie levert een belangrijke bijdrage aan het behalen van de klimaatdoelen van het waterschap. In 2023 werkten wij aan de implementatie van de stroomafname van Windpark Hanze. Verder lag de focus op een slimmere aansturing van de gemalen. Hiervoor verwachten wij begin 2024 de eerste stappen af te ronden waardoor de gemalen zoveel mogelijk op duurzamere en goedkopere momenten kunnen gaan draaien. Ook het opwekken van groengas in het project Almere Fit for the Future, een belangrijke bouwsteen van een klimaatneutrale waterzuivering, werd verder uitgewerkt waardoor hier in het eerste kwartaal van 2024 een besluit over kan worden genomen.

Ook de impact op het klimaat van de werken die we niet zelf uitvoeren kreeg de nodige aandacht. De ambitie om de versterking van de IJsselmeerdijk emissieloos uit te voeren kreeg een vervolg door het aanvragen van de benodigde aansluitcapaciteit voor elektrisch laden. Door het ondertekenen van het convenant Schoon en Emissieloos Bouwen door de Unie van Waterschappen krijgen wij meer handvatten om werkzaamheden zoveel mogelijk duurzaam uit te laten voeren.

Regionale samenwerking versterkt

Met het in juni 2023 ondertekenen van de bestuursovereenkomst A6Zon werken we samen met andere overheden aan de verdere invulling van 'Zon op Dijk'. Het plan om zonnepanelen op de IJsselmeerdijk te leggen wordt verder uitgewerkt met extra aandacht voor biodiversiteit en beheer en onderhoud. Ook werd een nieuwe samenwerkingsovereenkomst voor de Regionale Energiestrategie (RES) ondertekend voor de periode 2024-2027. Hiermee geven we invulling aan onze rol in de energietransitie in ons beheergebied.

Klimaatadaptatie: samen aan de slag en zelf in de weer

In het kader van de Klimaataanpak wordt ook verder uitvoering gegeven aan het thema klimaatadaptatie. Binnen het Samenwerkingsverband Klimaatadaptatie Flevoland (KAF) werken we aan de doelen uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). Bijvoorbeeld aan de Regionale Adaptatie Strategie (RAS), die in het najaar van 2023 onder andere is vastgesteld door het college. In de RAS is de strategie vastgelegd om gezamenlijk te zorgen dat Flevoland in 2050 klimaatadaptief en waterrobuust is ingericht. Ook diende het KAF in 2023 een aanvraag in voor de Impulsregeling Klimaatadaptatie. Dit is een subsidieregeling vanuit het Rijk om klimaatadaptatiemaatregelen te cofinancieren. Vanuit het waterschap zijn er twee projecten ingediend voor de impulsregeling: het

automatiseren van stuwen en het vervangen van een duiker. Deze zijn in afwachting van reactie over de toekenning.

Ook troffen we dit jaar voorbereidingen voor de aanpassing van de beleidsregel 'Compensatie verharding en versnelde afvoer' en is een communicatieplan uitgewerkt. Daarnaast werkte het waterschap in 2023 verder aan het thema Waterbeschikbaarheid. Hiermee wapenen we ons tegen de gevolgen van langere perioden van droogte, een gevolg van klimaatverandering.

Versterken van de biodiversiteit in volle gang

Voor het versterken van de biodiversiteit tijdens ons dagelijks werk in 2023 zijn diverse maatregelen uitgevoerd. Biodiversiteit wordt steeds vaker onderdeel van de reguliere werkprocessen. Het aantal trajecten waar we maaien en ruimen bedraagt in 2023 bijna 10% van de droge taluds van tochten en keringen. Een provinciale subsidie uit het Actieplan Biodiversiteit maakt het mogelijk om deze transitie deels te bekostigen.

Het onderzoek naar onze wettelijke instrumenten om biodiversiteit te implementeren in onze werkprocessen is afgerond. Onder andere het aanpassen van het schouwbeleid is kansrijk. Ook is onderzocht welke veranderingen in de pachtcontracten mogelijk zijn op de Knardijk. Vanaf 2023 wordt circa 200 hectare van onze verpachte dijken extra biodivers beheerd (inclusief 100 hectare Knardijk) en is op circa 400 hectare generieke biodiversiteit bevorderende maatregelen in de reguliere pachtcontracten opgenomen (geen kunstmest en geen chemische bestrijdingsmiddelen). Deze 600 hectare in totaal betreft ongeveer 30% van de totale doelstelling (90% biodivers beheer in 2030).

Leren staat centraal in de Agenda Biodiversiteit

In 2023 is de pilot Slootkantenbeheer succesvol afgerond. Dat resulteerde in een groenblauwe dienst voor duurzaam slootkantenbeheer door het collectief BoerenNatuur. Daarnaast startte een nieuwe pilot aan de Zeeasterweg in Lelystad. Er is in 2023 een toenemende vraag naar betrokkenheid van waterschap Zuiderzeeland bij verschillende gebiedspartners op het gebied van biodiversiteit, waaronder de gemeenten Lelystad, Dronten, Almere en de Noordoostpolder.

Om te inspireren en de kennis te vergroten is onder andere een inspiratieactiedag voor de organisatie georganiseerd. Dat draagt bij aan het inbedden van biodiversiteit in de werkprocessen. Biodiversiteit verankeren in de organisatie volgt het principe "al doende leert men". Daarom is in 2023 geëvalueerd om te leren van de ervaringen om biodiversiteit op de IJsselmeerdijk te vergroten.

Figuur 3 Kennisdeling en veldbezoek Future Dikes in Rivierengebied. Soortenrijke grasbekleding, gericht op duurzame grasbekleding voor de dijken van de toekomst.

Zuiderzeeland over de grens: op alle niveaus in gesprek over het waterbeheer

Het waterschap werkte in 2023 intensief samen met waterschappen en andere organisaties in de watersector om een bijdrage te leveren aan de VN ontwikkelingsdoelen (VN Sustainable Development Goals). Wij doen dit door kennis uit te wisselen met overheden in Ethiopië, Indonesië, Colombia en Roemenië. Het gaat om langjarige samenwerkingsprogramma's waarvoor subsidie is gekregen. Wij voeren op deze manier ons beleidskader Internationale Samenwerking uit en dragen bij aan Blue Deal partnerschappen van andere waterschappen.

De onderwerpen waarop wij in deze samenwerkingsprogramma's kennis uitwisselen is zeer breed. Van inhoudelijke thema's zoals industriële regulering, waterbeschikbaarheid, waterverdeling en waterkwaliteit, tot onderwerpen als samenwerking, planvorming, participatie/inclusie, Informatiemanagement, besluitvorming en Monitoring & Evaluatie.

Vaak zijn we op alle niveaus actief en zijn we in de positie om te luisteren, adviseren, coachen, reflecteren en vragen te stellen. Zo hebben wij in Ethiopië structurele en frequente contacten met de minister van Water en de staatssecretaris van Water, de Nederlandse ambassade, maar ook met de lokale boeren en leden van een lokale Women Association.

In februari 2023 ondertekenden wij ons Blue Deal Awash partnerschap tijdens een groot symposium dat we samen met Wereld Waternet organiseerden.

Figuur 4 Evaluatie van een ingewikkeld waterverdelingsproces op een visuele manier (infographic)

Figuur 5 Blue Deal ondertekening: Jo Caris en de Staatssecretaris

Figuur 6 Jo Caris in gesprek met de ambassadeur

Figuur 7 Community of Practice bij een Women Association.

Binnen Internationale Samenwerking zijn we actief op talent opbouw en persoonlijke ontwikkeling. We hebben zes young experts in ons programma, twee 'Kiwi-deelnemers' (een tweejarige internationale opleiding) en ook eigen medewerkers leren veel van werkbezoeken en interculturele communicatie.

➤ Bodem- en watersysteem laten sturen

Water en bodem sturend krijgt meer vorm

Het waterschap geeft vorm en inhoud aan het thema Water en Bodem Sturend (Kamerbrief november 2022) door te onderzoeken hoe we dit kunnen toepassen in onze wettelijke taken, programma's en onze positionering. Er is in 2023 een start gemaakt met een agenda, waarin de issues die we samen willen uitwerken en invoeren worden samengebracht.

De zogenaamde structurerende keuzes en maatregelen uit de Kamerbrief zijn geanalyseerd om een vertaling naar het bodem- en watersysteem van ons beheergebied te kunnen maken. Begin 2023 zijn de 'Kaartverhalen' gepresenteerd. Deze geven weer wat water en bodem sturend betekent in onze leefomgeving, op basis van de beschikbare kennis. De inhoudelijke uitwerking van het thema water en bodem sturend pakken we samen op met de provincie.

We zetten daarnaast steeds sterker in op omgevingsgericht werken, waardoor we vanuit onze kennis van het water- en bodemsysteem een gewaardeerde gesprekspartner zijn. Tot op zekere hoogte passen we water en bodem sturend al steeds meer toe, in alle fases van de ruimtelijke planvorming. We merken dat het eerder en proactiever naar voren brengen van waterbelangen wordt gewaardeerd. Dat leidt tot meer inzet. Gezien de beschikbare capaciteit maakt dat ons ook kwetsbaar en lukt het niet altijd om de juiste inbreng op de juiste plek te leveren. In 2024 volgt een bestuursvoorstel op dit onderwerp, als vervolg op het bestuursprogramma/collegeplan.

In Samen maken we Flevoland is de Strategische Agenda vastgesteld

Samen maken we Flevoland is een goed voorbeeld van vroegtijdig samenwerken om het water- en bodemsysteem te laten sturen in ruimtelijke ontwikkelingen. In deze samenwerking met onze zeven medeoverheden in Flevoland positioneren we water en bodem op strategisch niveau in de grote opgaven waar Flevoland voor staat. In samenwerking met het Rijk is de Strategische Agenda Flevoland opgeleverd. Dit is een zogenaamde 'rollende agenda', die in het voorjaar van 2023 is vastgesteld door alle regionale overheden en door het Rijk. Daarmee gingen we een nieuwe fase in en zijn we aan de slag met de uitvoering.

Voor de uitvoering en het vervolg van de Strategische Agenda startte onder andere het Kernteam Regio Flevoland, waaraan ook Zuiderzeeland deelneemt. Het Kernteam focust zich op het coördineren en monitoren van de uitvoering van de agenda en het inregelen van de regionale governance.

Inbreng in ruimtelijke planvorming op alle niveaus

Onze kennis en uitgangspunten brengen we niet alleen in Samen maken we Flevoland in. Ook bij trajecten zoals het Ruimtelijk Voorstel van de provincie Flevoland, de Woondeals en omgevingsvisies gaven we onze input en zetten we in op de sturende rol van het water- en bodemsysteem. In 2023 zetten we onze (boven)regionale samenwerkingen voort, zoals in de Metropool Regio Amsterdam en Regio Zwolle. De samenwerking met andere betrokken waterschappen is daarbij versterkt. Ook in het Flevolands Programma Landelijk Gebied (FPLG) kreeg de door Zuiderzeeland aangeleverde input een plek. Dit geldt zowel voor de aangedragen projecten als de thema's waarvoor aandacht is gevraagd, zoals waterbeschikbaarheid en bodemdaling.

Ook was het waterschap in 2023 intensief betrokken bij verschillende concrete gebiedsontwikkelingen. Bij Almere Duin adviseerde het waterschap over de woningbouw en de reconstructie van de dijk, waar een robuust en toekomstbestendige dijk het uitgangspunt is. De robuuste dijk staat ook centraal bij Almere Pampus, dat nu in de verkenningsfase verkeert. Onze adviezen over de dijk en het watersysteem worden meegenomen bij het opstellen van het masterplan. In het project Oostvaardersoevers worden ten behoeve van natuurontwikkeling de Oostvaardersplassen verbonden met het Markermeer. Samen met Rijkswaterstaat, Provincie Flevoland, Staatsbosbeheer en de gemeenten Almere en Lelystad zijn onderzoeken gedaan en maatregelen uitgewerkt.

Inwerkingtreding Omgevingswet 1 januari 2024

Alle voorbereidingen voor de implementatie van de Omgevingswet zijn in 2023 afgerond. Dit betekent dat iedereen vanaf 1 januari 2024 bij het waterschap terecht kan om te bespreken wat de mogelijkheden zijn voor aanpassingen in de omgeving.

De overheid wil met de Omgevingswet de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen: van nee tenzij, naar ja mits. Het doel van de wet is om het mensen met een initiatief makkelijker te maken om toestemmingen aan te vragen en te krijgen. En tegelijk lokale overheden meer ruimte te geven voor maatwerk. Om dit te bereiken is het aantal regels verminderd en zijn uitgangspunten opnieuw bekeken. De beleidsaanpassing 'Risicogestuurd reguleren' is in de Waterschapsverordening opgenomen.

We hebben ons voorbereid op de invoering van de Omgevingswet, zoals: aansluiting op het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet), een nieuwe Waterschapsverordening, Legesverordening en Onderhoudsverordening. We werken nog aan het participatiebeleid en de participatieverordening. We hebben in 2023 veel getraind en geoefend en gaan daar in 2024 mee verder. Via een speciale informatiemarkt in december konden organisatie en bestuur vragen stellen en op deze manier kennis opdoen. De informatiemarkt is als positief ervaren.

Geen Blah meer

Door de komst van de Omgevingswet verdwijnen een aantal regels uit de landelijke wet- en regelgeving. Het Besluit lozing afvalwater huishoudens (Blah) is daar één van. Uit een grootschalige toezichtactie werden gebreken geconstateerd, waarvoor het noodzakelijk bleek om de inzet van vergunningverlening op te schalen. Met de houding 'Ja, mits...' gingen we aan de slag. Het bleek dat een groot aantal huishoudens nog een te kleine, lees kleiner dan 6000 liter inhoud, septic tank als zuiveringstechnische voorziening hebben, maar daar nog geen ontheffing voor hebben. Door de gezamenlijke inzet konden meer dan 250 huishoudens in het oudste deel van ons beheersgebied geholpen worden, voordat de Blah van het toneel verdween. Met de komst van de Omgevingswet en de bruidsschat zijn de regels overgegaan van het rijk naar het waterschap.

Omgevingswet subsidie goed besteed

In 2022 is een subsidie van ruim € 80.000 ontvangen die door het ministerie van BZK beschikbaar is gesteld aan de waterschappen. Het subsidiebedrag is in 2022 gedeeltelijk besteed en ingezet ten behoeve van extra werkzaamheden, zoals trainingen, implementatiekosten DSO, juridische advisering en ondersteuning bij waterprocedures. De besteding van het restant is in 2023 ingezet voor ondersteuning door externe resources ter ondersteuning voor de laatste puntjes op de i en voor de ontwikkeling van het projectbesluit.

Waterschapsverordening omgezet in toepasbare regels

Met de komst van de Omgevingswet maakt de Keur plaats voor de Waterschapsverordening. In de vastgestelde Waterschapsverordening staan onze regionale regels als het gaat om lozingen, grondwater, wateren en dijken. Hiermee bepalen we of voor een activiteit wel of geen vergunning nodig is.

Ook de beschermingszones van de waterstaatswerken binnen ons beheergebied zijn onderdeel geworden van de Waterschapsverordening. Conform de Omgevingswet en de Waterschapswet leggen we de normatieve waarden (ligging, vorm, afmeting en constructie) van de waterstaatswerken binnen ons beheergebied en de partij die verantwoordelijk is voor het gewoon en buitengewoon onderhoud aan de waterstaatswerken nog wel vast in onze legger. Eind 2022 startten we met het proces om de legger op orde te krijgen en te houden. Het doel was dit project eind 2023 af te ronden, maar vanwege de complexiteit is de deadline opgeschoven naar 2024. Voor het beheerregister vinden momenteel de nodige updates plaats, waardoor het voor de gebruikers gemakkelijker wordt om geconstateerde wijzigingen door te voeren. Het actueel houden van het beheerregister is een continu proces.

De nieuwe Legesverordening stelde de Algemene Vergadering in 2023 vast en sluit aan op de Waterschapsverordening. Beide verordeningen traden in werking op 1 januari 2024.

Waterschapsverordening digitaal ontsloten

Om de Waterschapsverordening digitaal te ontsluiten voor burgers en bedrijven zijn de juridische regels uit de Waterschapsverordening omgezet in toepasbare regels. Hierdoor kan via een vragenboomstructuur worden bepaald of een initiatiefnemer een vergunning moet aanvragen, een melding moet indienen of alleen informatie hoeft te verstrekken over de voorgenomen activiteit. De toepasbare regels zijn te vinden in de vergunningencheck van het Omgevingsloket.

Invoering van een digitaal loket voor aanvragen

De uitvoering van de Omgevingswet wordt ondersteund door het Digitaal Stelsel (DSO). Over het goed functioneren daarvan zijn zowel landelijk als regionaal nog steeds zorgen. Wij hebben daarop niet alle invloed, maar schakelen gelijk op. De inmiddels vastgestelde Waterschapsverordening, toepasbare regels en indieningsformulieren zijn in 2023 aangesloten en gepubliceerd op de productieomgeving van het Omgevingsloket.

De koppeling met ons vergunningensysteem werkt zodat vergunningaanvragen, het doen van meldingen en het in behandeling nemen van samenwerkingsverzoeken zouden moeten slagen. Initiatiefnemers kunnen hier ook zien welke regels van toepassing zijn op hun locatie zoals opgenomen in de Waterschapsverordening of in de Rijksregels.

Werkpakket toezicht & handhaving en vergunningverlening op orde

In 2023 is, in navolging van besluitvorming in de Algemene Vergadering van september 2022, de loonsom voor het watertoezicht uitgebreid. Alle voorbereiding voor invoering van de Omgevingswet is gevolgd, zodat de capaciteit en kennis in lijn is met de kwaliteitscriteria op grond van de Wet Kwaliteitseisen Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving. Het VTH-jaarverslag en het VTH-Uitvoeringsplan worden volgens afspraak met provincie Flevoland in kader van het interbestuurlijk toezicht voortaan gelijk met de algemene jaarstukken voorbereid en in procedure genomen.

24/7 inzet bij calamiteiten voor oppervlaktewater

Met de uitbreiding van het team is ook de 24/7 inzetbaarheid van toezicht bij calamiteiten met een risico op gevolgen voor oppervlaktewater beter geborgd. In 2023 is een start gemaakt met een onderzoek hoe de frequentie van inzetbaarheid en de feitelijke rol van de mensen ter plaatse, mede vanuit veiligheidsoogpunt, het meest effectief blijft.

Controles op emissies en lozingen: veldwerk en zichtbaarheid vergroten

De inzet van toezicht is -op hoofdlijn- verdeeld over agrarische emissies, industriële lozingen en onttrekkingen grondwater en controles op activiteiten in het watersysteem (waterstaatswerken) en surveillance. De controles in de agrarische sector zijn sterker geprioriteerd op de meest effectieve maatregel voor de waterkwaliteit. De complexiteit rondom de bufferstroken vroeg veel adviserende inzet. Thematische aanpak, zoals op de septic tanks in de Noordoostpolder, bleek succesvol.

Aanpak Zeer Zorgwekkende Stoffen gestart, normering wenselijk

Voor wat betreft industriële lozingen focussen we op de meest risicovolle bedrijven die direct lozen op oppervlaktewater. Daar is het waterschap bevoegd gezag. Er is gestart met de beleidsmatige aanpak van Zeer Zorgwekkende Stoffen. Daar waar het wettelijk kader (normering) nog ontbreekt voor handhaving, zorgen we voor monitoring van (afval-)water. In geval van indirecte lozingen (via riolering) is het waterschap geen bevoegd gezag, maar doen we wel controles en rapporteren we aan de Omgevingsdienst. In 2023 stuurden we in enkele zaken stevig aan op urgentie en prioriteit. Doorlopend doen we metingen bij bedrijven op het aantal vervuilingseenheden met oog op de daarop te baseren heffing. In verband met discrepantie zijn naast metingen in enkele zuiveringskringen gevelcontroles uitgevoerd, zodat aannames op grond van datasystemen en registers getoetst zijn aan de praktijk.

Er is extra inzet gepleegd op controles en efficiënter inrichten van processen ter borging van aanpassingen in het watersysteem. Hiermee blijven feitelijke ingrepen en de vergunde situaties (bijvoorbeeld bij infrastructurele werken, grootschalige aanleg van kabels en leidingen en andere gebiedsontwikkelingen) beter in de pas lopen.

Nieuwe technologieën

In 2023 volgden toezichthouders opleidingen om meer gebruik te kunnen maken van drones. De ervaring leert dat door fysieke omstandigheden (bijvoorbeeld het weer) en wettelijke kaders de effectieve inzetbaarheid beperkt is. Het gezamenlijk project van de waterschappen en

Rijkswaterstaat NL-Veranderdetectie gericht op inzet en toepassing van satellieten voor toezicht en handhaving kende in 2023 helaas niet de voortgang die wij ervan verwachtten, maar verkeert inmiddels in de aanbestedingsfase.

Nieuwe crisisrol en opschaling crisisorganisatie onder de aandacht

In 2023 is bij het opleiden, trainen en oefenen de focus gelegd op het begin van een crisis. Dit is onder andere gedaan door een praktijkoefening te organiseren met het veld, inclusief de opschaling naar kantoor. Ook is de rol 'hoofd veld' verder geïntroduceerd. Deze rol sluit aan op de werkwijze van de waterschappen in het Platform Crisisbeheersing Waterschappen Midden-Nederland (PCWMN). 15 leden van de crisisorganisatie zijn in 2023 opgeleid en ontvingen een training als 'hoofd veld'. Zo zijn zij de schakel tussen het veld en kantoor.

Figuur 8 Praktijkoefening in 2023

Meer ervaring

In 2023 is de crisisorganisatie eenmaal opgeschaald naar fase 1: een brand met isolatiemateriaal in Almere. Hoewel het prettig is dat er ook in 2023 geen grote crises waren binnen Waterschap Zuiderzeeland, betekent dit ook dat de crisisorganisatie weinig praktijkervaring opdoet in de werkwijze van de crisisorganisatie. Standaard wordt aandacht besteed aan de opschaling binnen opleidingen en trainingen. Vorig jaar is extra aandacht besteed aan mogelijke redenen om op te schalen om zo een eventuele drempel te verlagen.

Samenwerking ook tijdens crisis

Waterschap Zuiderzeeland draaide mee in een landelijke oefening op het gebied van cybercrisis. Tijdens de crisisoefening bleken de processen en procedures goed bekend en onze medewerkers konden elkaar, ook in momenten van stress, goed vinden. Aandachtspunt blijft de mogelijkheid om samen met partners zoals de Unie van waterschappen een degelijke crisis aan te pakken. De leerpunten die de oefening opgeleverde worden intern belegd.

1.2.2 Speciale projecten programma Bestuur en omgeving

Speciale investering		Programma		Financieel		Planning	
Windpark Hanze		Bestuur en omgeving		Max 10 miljoen (beschikbaar stellen lening)		2018-2024	
Onderzoeksfase	Ontwerp/planfase	X		Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond	
Kaders/doelstellingen • Hoofddoelstelling: Realiseren energiedoelstellingen waterschap op het gebied van zelfvoorzienendheid op een doelmatige wijze. • Kaders: Realiseren samenwerking Windpark Hanze binnen de 11 door de Algemene Vergadering vastgestelde randvoorwaarden.							
Voortgang en resultaten 2023 In 2023 is de bouw van het Windpark ver gevorderd. De geplande oplevering is begin 2024. In 2023 is verder gewerkt aan het inrichten/vormgeven van processen die nodig zijn voor de stroomafname van Windpark Hanze. Vanaf 2024 gaan we ervaring opdoen met de stroomafname en wordt deze steeds optimaler ingericht. De feitelijke stroomlevering van Windpark Hanze aan het waterschap start naar verwachting in de loop van 2024. De overgang van de bouwfase naar de exploitatiefase is ook aanleiding geweest om de governance structuur opnieuw tegen het licht te houden en aan te passen.							
Figuur 9 Eind november 2023 waren alle molens van Windpark Hanze gebouwd ("mechanical completion"). De complete afronding van de bouw inclusief inrichten en testen van de systemen loopt door in begin 2024.							

Speciaal exploitatieproject	Programma
Oosterwold	Bestuur en omgeving
Wat is het doel van dit project? Vanuit Zuiderzeeland participeren we in de gebiedsontwikkeling Oosterwold in brede zin vanuit onze rol en verantwoordelijkheid. Daarnaast hebben we een specifieke rol en verantwoordelijkheid rondom de totstandkoming van de decentrale zuivering. Dit met onderstaande vastgestelde kaders afvalwater Oosterwold, september 2021: • <i>Algemene kaders voor deelname aan een tijdelijke pilot afvalwaterzuivering</i> ○ Doelmatig: Zuiderzeeland kiest voor laagste maatschappelijk kosten van zuiveren. ○ Voldoen aan waterkwaliteit: waterkwaliteitsdoelen oppervlaktewater staan centraal. ○ Duurzaam: circulariteit op de schaal van de AWZI. ○ In control: helder beeld van de financiële consequenties van een pilot. • <i>Specifieke uitwerking algemene kaders</i>	

- Doelmatig: het waterschap heeft in september 2021 gekozen voor het (centraal) zuiveren van het afvalwater van Oosterwold deelgebied 1b op de afvalwaterzuivering Almere. Het waterschap wil samen met de gemeente Almere en de gebiedsorganisatie Oosterwold onderzoeken hoe een tijdelijke decentrale zuivering met een zo beperkt mogelijke omvang, het beste vorm kan worden gegeven. De gesprekken hierover zijn gaande en het streven vanuit de gemeente is om halverwege 2023 de tijdelijke zuivering gereed te hebben.
- Voldoen aan waterkwaliteit: bij voorkeur gebruik van technieken die zich al op kleine schaal bewezen hebben. Effluentkwaliteit pilotzuivering voldoet aan de Kaderrichtlijn Water.
- Duurzaam: een decentrale tijdelijke pilot in Oosterwold heeft voor Zuiderzeeland meerwaarde als deze als testlocatie kan dienen voor ontwikkelen van kennis voor het verduurzamen van de afvalwaterzuivering.
- In control: het beheer en onderhoud past binnen het beschikbare bedrag van de EFRO-aanvraag. De pilot heeft een duur van 3 jaar met mogelijk een verlenging van 4 jaar na een evaluatie. De markconsultatie geeft inzicht in de te testen zuiveringstechnieken die een bijdrage leveren aan Almere Fit for the Future en in de daadwerkelijke kosten.

Waarom is dit project speciaal en wat zijn de belangrijkste risico's van dit project?

De totstandkoming van de gehele gebiedsontwikkeling en de realisatie van de decentrale zuivering/structurele oplossing voor het afvalwater, brengt de nodige risico's met zich mee. Specifiek voor de decentrale zuivering omdat we een substantiële bijdrage betalen en het feit dat de gestelde criteria belangrijke randvoorwaarden zijn. De belangrijkste risico's betreffen *tijd* (zoals planning/realisatie zuivering en persleidingen & beschikbaarheid personeel), *geld* (bijv. kosten aanleg riolering voor de gemeente Almere, materiaalkosten leveringen) en *waterkwaliteit/ kwantiteit* (kwaliteit oppervlaktewater en waterbeschikbaarheid plangebied bij droogte en overlast bij hevige buiten) en er kan sprake zijn van een *imago-risico* voor de betrokken overheden, waaronder de gemeente Almere en waterschap Zuiderzeeland. We zetten in op een goede bestuurlijke en ambtelijke samenwerking en open communicatie tussen de overheden en met alle betrokkenen in dit proces.

Wat hebben we gedaan in 2023 in de gehele gebiedsontwikkeling Oosterwold?

Invulling zorgplicht inzameling afvalwater door de gemeente

De provincie Flevoland verzocht medio 2022 de gemeente Almere, vanuit het IBT, om een plan van aanpak op te stellen hoe invulling wordt gegeven aan de gemeentelijke zorgplicht afvalwater. In december 2023 is door de gemeente Almere, in samenspraak en in overleg met het waterschap, een definitief plan van aanpak aan de provincie gepresenteerd. In het plan is ook opgenomen dat het beheer & onderhoud van alle IBA's door de gemeente is overgenomen en dat minimaal 1x jaarlijks, afhankelijk van de grootte van het IBA-systeem, door een gecontracteerde aannemer onderhoud plaatsvindt. Indien een IBA niet volledig functioneert wordt in afstemming met het waterschap besproken en afgesproken wat de herstelmaatregelen worden of dat het IBA-systeem wordt gesaneerd. Door de gemeente is gemeld dat men zich richt op uitvoering aanleg kavelwegriolering en afkoppelen IBA-systemen in Q3 van 2024.

Tijdelijke decentrale zuiveringspilot in deelgebied 1b

Op 16 mei 2023 stemde het college van Dijkgraaf en Heemraden in met de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) Decentrale Zuiveringspilot Oosterwold. Het waterschap neemt deel aan de zuiveringspilot in deelgebied 1b van Oosterwold voor een periode van minimaal drie jaar (AV-besluit juli 2022). In december 2023 is gestart met het zuiveren van afvalwater. Dit is later dan voorzien door onzekerheid over uiteindelijke locatie, vergunningstraject en elektriciteitsaansluiting, maar wel op tijd voor de subsidie. Het afvalwater van 400 tot 800 woningen wordt hier gezuiverd. Het afvalwater van de overige huizen die geen eigen zuiveringsinstallatie meer hebben gaat naar de afvalwaterzuivering in Almere. Op deze manier is er de komende jaren een robuust systeem van transport en zuivering van afvalwater. Met de tijdelijke decentrale zuivering wordt kennis ontwikkeld om circulariteit en innovatie te bevorderen voor de afvalwaterzuiveringen van het waterschap. De komende jaren wordt de waterkwaliteit van het geleverde afvalwater en het gezuiverde afvalwater gemeten. De pilot wordt na drie jaar geëvalueerd. De deelname in de vier jaren daarna wordt voortgezet onder voorwaarde van een positieve evaluatie.

Transport van afvalwater van Oosterwold naar AWZI Almere

De tijdelijke decentrale zuivering staat er om kennis op te doen en omdat aanvullende capaciteit in het afvalwatertransportsysteem (riolering, rioolgemalen en persleiding) nog niet is gerealiseerd. Met de gemeente is afgesproken dat de extra capaciteit in 2026 beschikbaar is.

Samenwerkingsovereenkomst Water

In het najaar van 2023 is gestart met het opstellen van een nieuwe samenwerkingsovereenkomst (SOK) water met de gemeenten Almere en Zeewolde, de provincie Flevoland en Waterschap Zuiderzeeland. Het streven is om deze medio 2024 vast te stellen. In deze SOK worden afspraken gemaakt over het watersysteem (waterafvoer, waterbeschikbaarheid en samenwerking tussen overheden en tussen overheden en bewoners).

Vorbereiding van de ontwikkelfase in Zeewolde

Besluitvorming over de openstellingsdatum voor de ontwikkelingsfase Zeewolde (deelgebied 2) is uitgesteld. Gemeenten Zeewolde en Almere gaven prioriteit aan de doorontwikkeling van deelgebied 1 dat in Almere ligt. In de tweede helft van 2023 is een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden en randvoorwaarden waaronder Oosterwold verdicht kan worden met 5.000 woningen extra in deelgebied 2. In 2024 wordt hierover een besluit genomen. In de tweede helft van 2023 is gestart met het opstellen van een waterplan voor deelgebied 2. In 2024 wordt dit plan afgerond.

Watersysteem en waterkwaliteit op orde

De waterkwaliteit in het hoofdwatersysteem is op orde en het watersysteem functioneert naar behoren. Gedurende natte periodes is geen sprake van wateroverlast. Op één meetpunt in Oosterwold worden vanaf 2020 verhoogde gehalten nutriënten en insecticiden aangetroffen die worden gebruikt voor luizenbestrijding bij huisdieren. De monitoring zetten we voort tijdens de overbruggingsperiode naar riolering.

Wat heeft het gekost in 2023?

Met de gebiedsorganisatie Oosterwold zijn afspraken gemaakt over de declaratie van kosten door het waterschap. In 2023 zijn onder andere kosten voor monitoring van oppervlaktekwaliteit en monitoring van grond- en oppervlaktepeilen gedeclareerd (in totaal € 70.000). Daarnaast legt de gebiedsontwikkeling Oosterwold, vanwege het karakter van organische ontwikkeling en de benodigde afstemming met partners, een aanzienlijk beslag op de capaciteit in de organisatie. Naast vergunningverlening, toezicht en handhaving gaat het om capaciteit van adviseurs vanuit diverse vakgebieden. Conform het besluit van de Algemene Vergadering op 5 juli 2022 droeg Waterschap Zuiderzeeland € 408.980 (incl. btw) bij aan de realisatie van de tijdelijke decentrale zuiveringspilot.

1.2.3 Afronding maatregelen programma Bestuur en omgeving

Er zijn geen maatregelen afgerond in 2023.

1.3. Wat heeft het gekost?

➤ Programmamalasten

Overzicht programma Bestuur en omgeving (bedragen x € 1.000.000)

	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Bestuur en omgeving	13,9	14,2	13,1	10,6

In paragraaf 8.3 is een toelichting opgenomen over de belangrijkste afwijkingen.

➤ Investerings

Geen investeringen voor programma Bestuur en omgeving in 2023

2. Programma Waterveiligheid

2.1. Wat hebben we bereikt?

Het programma waterveiligheid start in 2023 vanuit een goede uitgangspositie voor de uitvoering van onze strategische en operationele doelen. Die positie hebben we kunnen versterken.

Met ons dagelijks beheer en onderhoud houden wij onze keringen in goede staat. Op onvoorziene gebeurtenissen is snel en adequaat gereageerd. De beschadiging van de primaire kering Eemmeerdiijk door het neerkomen van een windmolenturbine, de zomerstorm Poly en de recordhoge waterstanden op het Markermeer en het IJsselmeer rond de kerst maken 2023 tot een bijzonder jaar. De nieuwe beoordelingsronde voor de primaire keringen is opgestart. De uitvoering van de versterkingsopgave is verder gebracht.

Zuiderzeeland heeft de wettelijke verplichting al onze primaire keringen voor 2050 te laten voldoen aan de wettelijke norm. De omvang van deze opgave laat ons geen ruimte voor onzekerheden of een afwachtende houding. In het belang van continuïteit van de uitvoering zetten we in op een stabiele koers met ons eigen programma. Vanuit een gedegen voorbereiding en scherpe projectbeheersing kunnen we duidelijk communiceren binnen onze eigen organisatie, naar de marktpartijen en de samenwerkingspartners. We streven ernaar een betrouwbare en voorspelbare HWBP alliantiepartner te zijn. De landelijk versterkingsopgave is groter en duurder dan verwacht en de financiering van het HWBP programma staat onder druk. Het komende jaar zal in het teken staan van het zoeken naar oplossingen hiervoor. Vanuit Zuiderzeeland zal daarin actief worden geparticipeerd.

Voor het versterkingsproject IJsselmeerdiijk stond 2023 in het teken van onderzoek en ontwerp. De vastgestelde Voorkeurbeslissing is uitgewerkt tot een referentieontwerp. Voor het dijkversterkingsproject Ketelmeerdiijk-Vossemeerdiijk zijn de voorbereidingen gestart.

We boeken een doorlopend resultaat met de actualisatie van het beleid waterveiligheid. De actualisatie sluit aan op de invoering van de Omgevingswet en streeft naar een eenduidig, transparant beleidsdocument dat een uitwerking zal bevatten van de verandering van een 'nee, tenzij' naar een 'ja, mits' houding.

Binnen de gebiedsontwikkelingen en meekoppelkansen zetten wij in op transitie naar een integrale aanpak. Het jaar is benut om ons uitgangspunt de keringen waar mogelijk meervoudig in te kunnen richten beter te positioneren. De beleidsmatige en strategische inpassing van maatschappelijke opgaven binnen de waterveiligheid, zoals biodiversiteit, energietransitie, klimaatadaptatie en de woningbouwopgave, blijft een opgave waarvoor wij met de omgeving op alle niveaus in gesprek zijn.

Binnen de dijkversterkingsprojecten zijn in 2023 belangrijke innovatieprojecten uitgevoerd, zoals het innovatieproject Dijkerosie en de Dashboard Duurzaamheid. Met deze projecten zet Zuiderzeeland zich landelijk op de kaart. Het erosieproject draagt bij aan de ontwikkeling van een ontwerpleidraad die binnen Zuiderzeeland en landelijk gebruikt kan worden.

2.2. Wat hebben we gedaan?

2.2.1 Onderwerpen en bereikte resultaten

➤ Beheren en onderhouden

Regulier onderhoud uitgevoerd

Het onderhoud aan de keringen is grotendeels uitgevoerd zoals vastgelegd in het Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP). Als onderdeel van het regulier onderhoud vulden we over enkele kilometers bij de Noordermeerdijk stortsteen aan. Bij de Ketelbrug is op de Zuidermeerdijk 6.000 m² basaltstenen herzet. De drainage aan de Nulderdijk, de Zeewolderdijk en de Harderdijk is doorgespoten en waar nodig gerepareerd. De drainage op een deel van de Zuidermeerdijk is vervangen. Bij de strekdam bij Lemmer vervingen we de grasmat door steenbekleding.

In de Noordoostpolder zijn veel kleine kunstwerken en damwanden aan het eind van hun levensduur. De vervanging hiervan wordt jaarlijks op basis van inspecties geprioriteerd. Aan de Vollenhoverkanaaldijk is de originele houten damwand vervangen door een stalen damwand.

Zomerstorm Poly

De zeer zware zomerstorm Poly op 5 juli 2023 was een van de zwaarste zomerstormen in ruim vijftig jaar. Vooral bij Lemmer zagen we hogere waterstanden en snellere waterstandswisselingen dan voorspeld. De werkelijke situatie bij onze dijken wordt altijd in de gaten gehouden, en een beperkte dijkbewaking was nodig.

Hoge waterstanden en wateroverlast IJsselmeer en Markermeer

Een extreem nat najaar gecombineerd met periodes van harde wind veroorzaken hoge waterstanden en wateroverlast in het IJsselmeergebied. Zowel voor het IJsselmeer als het Markermeer zijn recordhoogtes gemeten in de meerpeilen. Voor de kerst is de storingsdienst opgeschaald, met regulier overleg over de monitoring van waterstanden en afstemming met naastgelegen waterschappen. De windrichting was in veel gevallen gunstig voor de druk op onze keringen. Het is geen enkel moment kritisch geweest voor de veiligheid van ons beheergebied. Verschillende bewoners van buitendijkse gebieden hebben overlast gerapporteerd. Onze opzichters hebben een behoorlijke arbeidsinspanning geleverd. Na de storm hebben wij mankracht en materieel beschikbaar gesteld aan het landelijk opererende Waterschaphulpteam, maar daar is geen gebruik van gemaakt.

Het natte najaar

Het natte najaar zorgde voor beperkingen voor de maaiwerkzaamheden. Op verschillende locaties die in een regulier jaar ook als vochtig bekend staan is de laatste maaironde van het jaar niet volledig uitgevoerd. Het werk zou tot schade aan de grasmat leiden. Met lichter materiaal is wel de bodem van de kwelsloot gemaaid. Zo is een goede afwatering van het kwelwater gegarandeerd. In het voorjaar van 2024 voeren we een extra inspectie uit op de locaties waar niet gemaaid is. Deze krijgen in het maaibeheer in het voorjaar voorrang. Daarmee voorkomen we dat hier in het voorjaar te zware grasbedekking ontwikkelt dat het beheer kan belemmeren. Op deze manier garanderen we de veiligheid en de beheerbaarheid van de kering.

Actualisatie van het waterveiligheidsbeleid

We zijn gestart met het actualiseren van ons beleid rondom de primaire en regionale waterkeringen. We doen dit op basis van de Beleidsevaluatie uit 2022. In ons beleid beschrijven we wat wel of niet mogelijk is met bebouwing, windmolens, kabels & leidingen en beplantingen op en rond keringen. Ook wordt de visie op medegebruik en het beleid voor regionale- en buitendijkse waterkeringen geactualiseerd. Het streefbeeld is één beleidsdocument waterveiligheid op te stellen dat eenduidig, actueel, transparant en toepasbaar is.

Waterveiligheidsrapportage 2020-2022

De Waterveiligheidsrapportage 2020-2022 is ter kennisname aan de Algemene Vergadering aangeboden en naar de toezichthouders Inspectie Leefomgeving en Transport en provincies Flevoland, Overijssel en Friesland gestuurd. Het is de laatste in een reeks van tweejarige rapportages. Vanaf 2024 stelt het waterschap de Waterveiligheidsrapportage jaarlijks op.

Uitwisseling kennis en gegevens

Binnen ons werk rond de keringen vinden verschillende activiteiten plaats, zoals beheer en onderhoud, inspecties, de beoordelingen en dijkversterkingen. In het kader van de zorgplicht staat

de actuele status van de waterkering centraal. En de borging van de veiligheid van de keringen veronderstelt een goede uitwisseling en uitwerking van informatie en kennis tussen deze activiteiten. De aansluiting tussen deze deels autonome processen verloopt goed. De formele uitwerking en kwaliteitsborging van de uitwisseling van data is nog onvoldoende georganiseerd. Een project om dit op te pakken is in het najaar opgestart, maar is door een gebrek aan capaciteit uitgesteld tot 2024.

Amoveren windmolens Eemmeerdijk

De windmolens op de Eemmeerdijk zijn een veiligheidsrisico gebleken. Op 4 januari 2023 viel er een windturbine op de Eemmeerdijk. De primaire waterkering raakte beschadigd en is binnen 36 uur hersteld. Het windpark is uit gebruik genomen en de windmolens verwijderd. Voor de reconstructie van de groene dijk draagt de eigenaar van het windmolenpark Vattenfall zorg. De kering wordt opnieuw van drainage voorzien.

Biodiversiteit in beheer keringen

De uitwerking van maatregelen die de biodiversiteit op onze keringen bevorderen ging ook dit jaar door. We merken dat de pachters het hiervoor gewenste beheer oppakken. De pachtcontracten op de Knardijk zijn in 2023 afgelopen, ook vanwege het Didam-arrest. In deze contracten waren extra maatregelen opgenomen voor de biodiversiteit. Daar vond een evaluatie over plaats. De grondophoging die in 2021 in het onderbeloop van de Knardijk is uitgevoerd, is dit jaar ingezaaid met een biodivers grasmengsel. We monitoren de komende jaren hoe de grasmat zich ontwikkelt. Zo kunnen we ons beheer afstemmen op een volwaardige ontwikkeling van een rijke biodiverse grasmat.

Figuur 10 Verwijderen van de windmolens aan de Eemmeerdijk

➤ **Voldoen aan de veiligheidsnormen**

Start beoordelingsronde landelijke beoordelingen primaire keringen LBO-2

We zijn gestart met de tweede Landelijke Beoordeling primaire waterkeringen, voor de periode 2023- 2035 (LBO-2). We maken gebruik van de resultaten en ervaringen uit de eerste Landelijke Beoordelingsronde. In de komende jaren worden alle dijktrajecten van een definitief oordeel voorzien en waar nodig via een ingangstoets aangemeld voor de landelijke programmering van het HWBP. Door onze participatie in de Uitvoerbaarheidstoets Beoordelings- en Ontwerp Instrumentarium (BOI) stonden wij voorbereid een snelle start te maken met het dijktraject 8-1 (Gooimeerdijk, Eemmeerdijk en de Nijkerkerdijk).

Figuur 11 Steentorst bij de Noordermeerdijk

Hydraulische Randvoorwaarden nog niet beschikbaar

Eind vorig jaar werd duidelijk dat de oplevering van de vernieuwde Hydraulische Randvoorwaarden (HR's) met grote vertragingen kampte. Door het uitblijven van de HR's stond 2023 in het teken van voorbereidend onderzoek, zoals asfalt-, grondmechanisch- en kleidikteonderzoek op dijktraject 8-1. We minimaliseren vertragingen en gaan we in 2024 van start met de beoordeling van de eerste kering.

Dijktraject 8-2

In 2023 is gestart met het doorlopen van een trajectaanpak en ingangstoets van Dijktraject 8-2. Deze zouden eind 2023 opgeleverd worden. Maar door het uitblijven van de nieuwe Hydraulische Randvoorwaarden vanuit BOI moet door ons een extra stap worden uitgevoerd om de onzekerheid over vooral de golfploop/golfklap te verkleinen. De verwachting is dat we in 2024 het proces kunnen starten met de aanmelding bij het HWBP.

Financieel tekort HWBP vraagt aandacht

Het landelijke hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is met de huidige werkwijze en kaders niet realiseerbaar. Daardoor lijkt de alliantieopgave voor 2050 niet haalbaar. Het landelijke Veiligheidsbeeld uit de eerste beoordelingsronde (LBO-1) tezamen met een globale kostenindicatie van de versterkingsopgave tot 2050 is gerapporteerd aan de Eerste en Tweede kamer. Met het HWBP-ontwerpprogramma 2025-2036 is € 4,9 miljard beschikbaar. In totaal is voor € 8,2 miljard geraamd. De voornaamste verklaring voor de nieuwe hogere raming is de aanscherping van de wettelijke normen voor primaire keringen. Daarnaast zijn de stijgende prijzen een belangrijke oorzaak, net als de noodzaak om emissieloos te werken.

Voorbereidingen Verkennende fase project Ketelmeerdijk-Vossemeerdijk

De voorbereidingen voor de Verkennende fase van het versterkingsproject Ketelmeerdijk-Vossemeerdijk zijn gestart. Vooralsnog werken vooralsnog we door volgens onze eigen programmering. Omwille van de continuïteit van de uitvoering besloot het HWBP om voor de nieuwe projecten vanaf 2025 uitsluitend de middelen voor de verkennende fase beschikbaar te stellen. Dit raakt ook project Ketelmeerdijk-Vossemeerdijk. Het betekent dat risico's groter worden, met financiële risico's op de voorfinancieringslasten, risico op discontinuïteit in de projectorganisatie en onzekerheid over het moment van uitbetaling van subsidies. In 2024 moet meer duidelijkheid komen over de perspectieven voor de korte en middellange termijn.

Eigen regie op de planning van versterkingen

Zuiderzeeland koos ervoor zelf de regie te nemen op onze planning, met een stabiele koers voor onze versterkingen. Dat gaf duidelijkheid binnen de eigen organisatie, maar ook naar marktpartijen en samenwerkingspartners. Wij volgen daarin twee sporen. Allereerst doen wij ons werk goed. Ons doel is een betrouwbare en voorspelbare HWBP alliantiepartner zijn, middels een gedegen voorbereiding en projectbeheersing. Daarin zoeken wij duurzame en omgevingsgerichte oplossingen. Stapsgewijs begonnen we aan een eigen Zuiderzeelandse versterkingsprogramma. Met onze robuuste en uniforme dijken kunnen wij snel uitvoeren en flink bijdragen aan het gezamenlijke doel. Zuiderzeeland blijft zelf regie houden op de eigen dijkversterkingsopgave. Daarnaast zetten wij in op het landelijk meedenken. Als waterschap pleiten wij voor duidelijkheid over de programmering en de financiering. Wij zijn qua begroting een klein waterschap met een relatief groot aandeel binnen de landelijke waterveiligheidsopgave. Onzekerheid over de programmering heeft daarom potentieel grote gevolgen voor onze financiële draagkracht, onze planning en de continuïteit van ons versterkingsprogramma richting 2050. We blijven proactief bijdragen aan het vinden van oplossingen voor een stabiele landelijke programmering.

Middelen realisatiefase dijktraject 8-3b Oostvaardersdijk door HWBP verplaatst

De gereserveerde middelen en subsidieplanning voor traject 8-3b, de Oostvaardersdijk bij Lelystad inclusief het plangebied Lelystad Waterfront, is door het HWBP aangepast. De middelen voor de planuitwerkingsfase zijn een jaar opgeschoven en de middelen voor de realisatiefase zijn verplaatst naar 2039 en later.

Wettelijke beoordeling regionale keringen

We hebben in 2023 voldaan aan onze zesjaarlijks verplichting voor de veiligheidstoetsing van onze regionale keringen. Dit resulteerde in een stabiel toetsoordeel. Voor de keringen rondom de buitendijkse gebieden is een gedegen kwantitatieve analyse uitgevoerd. Voor de keringen langs de

Randmeren in de Noordoostpolder kon worden volstaan met een kwalitatieve analyse. De toetsing leverde op dat alle regionale keringen voldoen aan de veiligheidsnorm. Alleen de inlaat Repelweg staat nog op de programmering van het HWBP. We zijn er trots op dat de provincie constateerde dat het waterschap bij de uitvoering op juiste manier anticipeerde op de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

Innovatieproject Dijkerosie

We werken aan manieren om onze versterkingsopgave duurzamer, doelmatiger en goedkoper uit te voeren. Een mooi voorbeeld daarvan is het innovatieproject Dijkerosie. Op de IJsselmeerdijk voerden wij veldproeven uit om de erosiebestendigheid van dijkovergangen te testen. Met een aantal proefvakken zijn 5 innovatieve methoden getest. Het gaat om een blokkenmat, geotextiel, mixed in place, verdichte klei en een vloeiende overgang. De proeven werden uitgevoerd met een golfoverslagsimulator.

Figuur 12 Voorbereidend werk voor proefopstelling IJsselmeerdijk

Op 3 oktober bezochten medewerkers en leden van de Algemene Vergadering de golfoverslagproeven. Vooral over de erosiebestendigheid van de overgangen van dijkbekleding was nog weinig bekend, maar de voorlopige uitkomst is dat onze dijkbekleding sterker is dan verwacht. De uitkomsten worden meegenomen in de versterking van de IJsselmeerdijk. Daarnaast wordt een ontwerpleidraad ontwikkeld die zowel bij ons als landelijk kan worden toegepast.

Figuur 13 Golfoverslagsimulatie tijdens overslagproef IJsselmeerdijk

Innovatie Dashboard Duurzaamheid ontwikkeld

Het is bij Waterschap Zuiderzeeland beleid dat bij renovaties en investeringen wordt gekozen voor maximale duurzaamheid. Bij de versterking van de IJsselmeerdijk wordt vanuit het perspectief van duurzaamheid gedacht en gehandeld. Zo kwam vanuit de versterking het innovatieproject 'handreiking duurzaamheid en rapportagetool' voort. Dit Dashboard Duurzaamheid is eropgericht om te komen tot een duurzame dijkversterking. Het dashboard ondersteunt het projectteam, opdrachtgevers en bestuurders in het maken van duurzame keuzes. Het dashboard wordt begin 2024 gelanceerd.

Kunstwerken Noordoostpolder

Het waterschap is eigenaar en beheerder van de waterkering aan de westelijke zijde van het Vollenhoverkanaal en Kadoelermeer. In deze waterkering zitten vier kunstwerken. Voor twee te versterken objecten, de inlaat Repelweg en het gemaal Smeenge, is de voorverkenningfase uitgewerkt. Daarna is er gewerkt aan een nadere veiligheidsanalyse en het plan van aanpak waarmee de subsidie aangevraagd kan worden bij het HWBP. Bij gemaal Smeenge bleek uit de nadere veiligheidsanalyse dat hier geen versterkingsopgave is. Wel kan hier sprake zijn van een beheer en onderhoudswens.

Integraal waterveiligheidsperspectief IJsselmeergebied

De stijgende zeespiegel heeft grote effecten op de waterveiligheid van Nederland. Voor een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van het IJsselmeergebied heeft het Deltaprogramma IJsselmeergebied (DPIJ) het project Integrale Studie Waterveiligheid en Peilbeheer IJsselmeergebied (2015-2018) laten uitvoeren. Hierin zijn de consequenties voor het Rijk uitgewerkt van verschillende lange-termijnstrategieën voor het peilbeheer in het IJsselmeergebied. Voor de regionale wateren zijn toen geen consequenties in beeld gebracht. In samenwerking met de DPIJ, Rijkswaterstaat en de waterschappen van het IJsselmeergebied hebben we een Plan van Aanpak uitgewerkt om de effecten van een beperkte meerpeilstijging (max. 30 cm) in de periode 2050 – 2100 op de regionale wateren te bepalen. Dit project Integraal Waterveiligheidsperspectief IJsselmeergebied startte op in december 2023.

➤ Maatschappelijke opgaven ondersteunen

Gebiedsontwikkelingen en koppelkansen

De toenemende druk op de leefomgeving op het gebied van wonen, energie en natuur worden initiatieven groter en complexer. Dit vereist een transitie naar een integrale aanpak. Deze transitie is volop gaande en zorgt ervoor wij de samenwerking met partners versterkten binnen gedeelde opgaven zoals gebiedsontwikkelingen en meekoppelkansen. Om ons waterveiligheidsbelang te vertegenwoordigen en het streven naar meerwaarde, sturen we en denken we mee in deze ontwikkelingen. Voorbeelden daarvan zijn het Waterfront Lelystad, Almere Duin, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland. Regelmatig ontstond er spanning tussen bijvoorbeeld ontwikkelruimte, uitvoeringseisen en het belang waterveiligheid. Het blijft daarom belangrijk om aan te geven wat de (on)mogelijkheden zijn bij de ontwikkelingen op en nabij keringen.

Tussen de IJsselmeerdijk en de IJsselvechtdelta vinden allerlei ruimtelijke ontwikkelingen plaats. De versterking van traject 8-4 is daarin een verbindende schakel. Wij zijn goed aangesloten op het Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en de ideeën van de waterschap Drents Overijsselse Delta aan elkaar te koppelen.

Almere Duin

De dijkconstructie in Duin Zuid is uitgevoerd. Voor Duin Midden en Duin Noord is de planvorming in gang gezet, waarbij voor Duin Midden al inrichtingsplannen zijn uitgewerkt. Over de inrichtingsplannen voor Duin Noord zijn wij in gesprek met de gemeente. De gemeente heeft een andere wens dan in de samenwerkingsovereenkomst uit 2008 is overeengekomen. De gewenste ruimte is niet vanzelfsprekend beschikbaar. In het gesprek betrekken wij de urgentie de vrijwaringszones van de primaire keringen nader te beschouwen zoals verwoord in de kamerbrief Water en Bodem Sturend. Wij tonen ons bereid om te onderzoeken op welke alternatieve manieren de gewenste beleving tussen wonen en water gestalte kan krijgen in de ontwikkelingsplannen. De

evaluatie voor Duin Zuid is begonnen. De verwachting is dat we met deze de evaluatie belangrijke leerpunten kunnen ophalen.

Oostvaardersoevers

In 2023 zijn we als samenwerkende partij druk geweest in de verkenningsfase van het project Oostvaardersoevers, waarbij het Markermeer, de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen onderling worden verbonden tot een ecosysteem dat toekomstbestendig is. Zo voerde het waterschap in 2023 een variantenstudie uit voor dijkpassage door de Oostvaardersdijk voor waterinlaat, wateruitlaat en vispassage. Deze studie biedt voor de uitwerking van de dijkpassages een goede basis voor de planstudiefase in 2024.

Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland

Nadat in 2022 door een positieve uitspraak door de Raad van State de aanleg van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) weer mogelijk werd, rekende de provincie het hele plan opnieuw financieel door. Ondanks grote kostenstijgingen in de periode dat de ontwikkeling vertraagd is, keurde de provincie in juli 2023 de plannen goed. De haven wordt aansluitend aan en deels over de Zuidermeerdijk ontwikkeld en heeft niet alleen technisch, maar ook landschappelijk een grote impact. De vereisten gesteld door het waterschap om de waterveiligheid te borgen binnen de ontwikkeling van de haven zijn verwerkt in de aanbestedingsdocumenten van de provincie.

N307/Roggebotsluis

De waterkeringen Vossemeerdijk en Drontermeerdijk zijn (deels) aangepast in het kader van het project N307, Roggebot – Kampen. Bij het slopen van de Roggebotsluis is vertraging in de uitvoering opgetreden. Onder voorwaarden zijn enkele werkzaamheden aan de Vossemeerdijk in het gesloten seizoen 2023-2024 afgerond. Zo bleef de waterveiligheid geborgd. Het natte najaar leidde tot vertraging in de ontwikkeling van de grasmatten. De nieuwe grasmatten nog moet aanslaan en moet op sommige plaatsen nog ingezaaid worden. Het project is in goede samenwerking tot stand gekomen en uitgevoerd.

Figuur 14 Aanleg van de dijkbekleding op de Vossemeerdijk

2.2.2 Speciale investeringen programma Waterveiligheid

Speciale investering		Programma	Financieel		Planning
IJsselmeerdijk		Waterveiligheid	€ 23,1 miljoen eigen aandeel		Afronding planuitwerkingsfase: juli 2025 Totale afronding: 2028
Startfase	Verkenningfase	X		Realisatiefase	Afgerond
Kaders die van toepassing zijn • Robuuste realisatie versterkingsopgave van het HWBP voor wat betreft IJsselmeerdijk (Kaders voor HWBP-projecten, Algemene Vergadering, 30 juni 2020). • Duurzame versterking, rekening houdend met de kaders voor duurzaamheid (collegeplan, SER Energieakkoord, Masterplan Duurzame Energie, Ontwikkelagenda grondstoffen, Green Deal Duurzaam GWW 2.0). • Waar mogelijk toepassen van snellere, goedkopere of slimme oplossingen (innovatie). • Vormgeven van het participatieproces volgens de Omgevingswet.					
Voortgang en resultaten 2023 2023 stond voor project IJsselmeerdijk in het teken van onderzoek en ontwerp. De vastgestelde Voorkeursbeslissing is uitgewerkt naar een referentieontwerp dat basis vormt voor de planprocedure en de aanbesteding. De benodigde subsidie van het HWBP van € 12,2 miljoen voor de planuitwerkingfase is verkregen. Om de effecten van de dijkversterking in beeld te brengen is uitgebreid onderzoek gedaan naar onder andere natuur, waterbodempkwaliteit en archeologie. Om de vooroeveroplossing te optimaliseren is onderzoek gedaan naar morfologie, bodemopbouw en waterstroming. Voor dat laatste is een meetnet ingericht in het IJsselmeer. In een golfgoot bij Deltares is de vooroeveroplossing getest. Het concept lijkt goed te functioneren en de proeven leiden tot zowel kostenbesparingen als aanscherpingen in het ontwerp. In 2023 is het innovatieve golfoverslagonderzoek uitgevoerd. De eerste conclusies zijn verwerkt in het ontwerp en leiden tot een verlaging van de benodigde kruinhoogte. Met de onderzoeksresultaten zijn optimalisaties uitgevoerd op het referentieontwerp. Dit leidt tot kostenbesparingen, maar door prijsstijgingen stijgt het totale investeringsbedrag. De maatwerklocaties Maximacentrale, Flevokust, Flevomarina en de jachthavens in het zuidelijk deel kregen specifieke aandacht. Provincie Flevoland draagt financieel bij aan de uitwerking van de vooroever, daarbij heeft het vooroeverplan de steun van gebiedspartners. Het bepalen van de juiste kaders voor de planning van de uitvoering blijkt een uitdaging. Hierover ontstond in 2023 nog geen eenduidig beeld. Duurzaamheid heeft ook in 2023 volop aandacht gekregen. • Er is een inrichtingsplan opgesteld voor de ecologische inrichting van de vooroever. Het aangevraagde budget uit het Flevolands Programma Landelijk Gebied voor de ecologisch optimale inrichting is (nog) niet beschikbaar gekomen. Daarom is een betaalbaar plan gemaakt zonder ecologisch optimale inrichting. Dit biedt winst voor waterveiligheid en ecologie en houdt toekomstige ecologische optimalisatie open. Daarnaast zijn mogelijkheden voor uitbreidbaarheid van de waterkering mogelijk. • Om goed circulair te kunnen werken is een afweegkader voor secundaire materialen opgesteld. • De innovatie 'Dashboard Duurzaamheid' is vrijwel afgerond en wordt al toegepast (zie ook paragraaf 2.2.1). • Er is krediet verkregen voor de aanleg van laadinfrastructuur om te emissiearm werken mogelijk te maken en de aanleg van deze laadinfrastructuur is in gang gezet.					

- De verkenning naar zonnepanelen op de binnenzijde van de dijk lijkt kansrijk. Dit onderdeel gaat, in samenwerking met het regionale project A6Zon, verder als een zelfstandig project. Hierover is in 2023 een bestuursovereenkomst met regionale partijen gesloten (zie ook paragraaf 1.2.1).

Door ontwerpateliers, een goed bezochte inloopbijeenkomst, informatiebrieven en de projectwebsite is de omgeving betrokken bij de uitwerking van het ontwerp. Directe stakeholders zoals Flevomarina, Maximacentrale, Windplanblauw en de vissers zijn direct betrokken bij de uitwerking. Met gemeenten en provincie zijn (financiële) afspraken gemaakt voor het fiets- en wandelvriendelijk maken van het beheerpad en voor de inrichting van rustpunten langs de dijk.

De inkoopstrategie is in 2023 vastgesteld. Aannemers worden door een concurrentiegerichte dialoog nauw betrokken in het aanbestedingsproces. Een deel van het onderhoud wordt onderdeel van het contract. De aannemer krijgt risicogestuurd ruimte om een deel van de vooroever binnen de eisen zelf vorm te geven. Zo benutten we marktkennis en streven zekerheid na voor omgeving en waterschap.

De MER-studie is gestart en er zijn voorbereidingen getroffen voor de vergunningaanvraag en het Projectbesluit. Ook is de grondaankoop van de vooroever in voorbereiding. Veel aandacht ging er naar de onderwerpen 'stikstof' en 'vogels in relatie tot windmolens' (zie risico's).

Top 5 risico's

De belangrijkste risico's voor de planuitwerkingsfase zijn:

1. "Beheerkosten vooroever vallen hoger uit dan het bedrag afgegeven bij de VKB." De investeringskosten voor de vooroever zijn lager dan voor de andere alternatieven. Wel leidt de vooroever tot extra beheerkosten voor Zuiderzeeland. Dit risico beheersen we door bij de uitwerking van de vooroever beheerkosten steeds mee te nemen wanneer we ontwerpkeuzes maken. Daarnaast is besloten om het onderhoud van de vooroever mee te contracteren richting de aannemer voor de realisatiefase.
2. "Provincie geeft Vergunning Wet Natuurbescherming voor de gebruiksfase niet af." In 2023 hebben we diverse natuuronderzoeken uitgevoerd en een redeneerlijn uitgewerkt om te onderbouwen dat de vooroever niet tot extra vogelslachtoffers zal leiden als gevolg van aanvaringen met de windmolens. Verder is stevig ingezet op een emissiearme uitvoering en vergroting van de biodiversiteit om het project vergunbaar te krijgen.
3. "Onvoldoende gekwalificeerd personeel inzetbaar". De arbeidsmarkt is krap en er lopen veel HWBP-projecten op dit moment. Tot nu toe lukt het redelijk om de formatie op niveau te houden. De planning staat hierdoor wel onder druk. Het risico beheersen we door een aantrekkelijke werkomgeving en werksfeer te creëren.
4. "De Hydraulische Randvoorwaarden (HR) voor het ontwerp wijzigen ingrijpend gedurende de planuitwerkingsfase". Na diverse ontwikkelingen is de Hydraulische Randvoorwaarde nu robuust en verwachten we geen significante effecten van de klimaatscenario's 2023 waardoor we het ontwerp moeten wijzigen.
5. "De juiste aannemer niet tijdig gecontracteerd". Onbekendheid van het project, te grote uitvoeringsrisico's of aanbestedingsstukken van slechte kwaliteit kunnen er toe leiden dat er in de planuitwerkingsfase geen uitvoerende aannemer gecontracteerd wordt. Dit risico beheersen we door marktconsultaties, door een vooraankondiging van de aanbesteding en door kwalitatief goede aanbestedingsstukken op te stellen en te laten toetsen door specialisten.

Speciale investering		Programma	Financieel		Planning
Ketelmeerdijk – Vossemeerdijk (8-4)		Waterveiligheid	n.n.b.		Afronding startfase: begin 2025 Totale afronding: 2033
X					
Startfase	Verkenningfase	Planuitwerkingsfase	Realisatiefase	Afgerond	
Kaders die van toepassing zijn					
Voor de HWBP-opgave Ketelmeerdijk-Vossemeerdijk worden de volgende concrete kaders gesteld:					

- Doel van het project is het versterken van dijktraject 8-4 (Ketelmeerdijk en Vossemeerdijk: Ketelbrug tot Roggebotbrug), waarna het traject voldoet aan de normen.
- Planning: het project heeft een lange looptijd. De voorbereidingen zijn gestart in 2023. In 2024 wordt het plan van aanpak afgerond en de subsidieaanvraag opgesteld. Het project heeft naar verwachting een doorlooptijd tussen de 7 en 9 jaar.
- Kosten:
 - De programmering van de Verkenningfase op het landelijke HWBP programma in 2025 is geborgd.
 - De totale voorfinancieringslasten mogen niet significant (maximaal +10%) afwijken van de in de nota geschetste totale lasten, tot een maximum van € 1,16 miljoen.

Voortgang en resultaten 2023

Voortgang en resultaten

- Het project is inmiddels voor de verkenningfase geplaatst op het landelijk HWBP programma met als startjaar 2025. De planuitwerking en de realisatie zijn ook geprogrammeerd, maar nog zonder geprogrammeerde financiering.
- Er is een projectteam gevormd die de startfase van het project gaat uitvoeren.
- De contacten en afstemming met raakvlakprojecten zoals onder andere PAGW IJsselvechtdelta en het plan Keteldelta van Waterschap Drents Overijsselse Delta zijn opgestart, de mogelijkheid voor samenwerking en synergievoordelen worden verkend. Ook overige omgevingspartijen zijn in beeld gebracht.
- Het voordeel van twee projectteams voor continuïteit, kennisdeling en risicobeheersing van onze opgave bleek al in 2023. Het projectteam KeVos verleende tijdelijk bijstand aan het project IJsselmeerdijk.
- Het plan van aanpak voor de startfase wordt afgestemd met het HWBP om garantie te krijgen voor de financiering van deze kosten in de Verkenningfase.

2.2.3 Afronding maatregelen programma Waterveiligheid

Er zijn geen maatregelen afgerond in 2023.

2.3. Wat heeft het gekost?

➤ Programmalasten

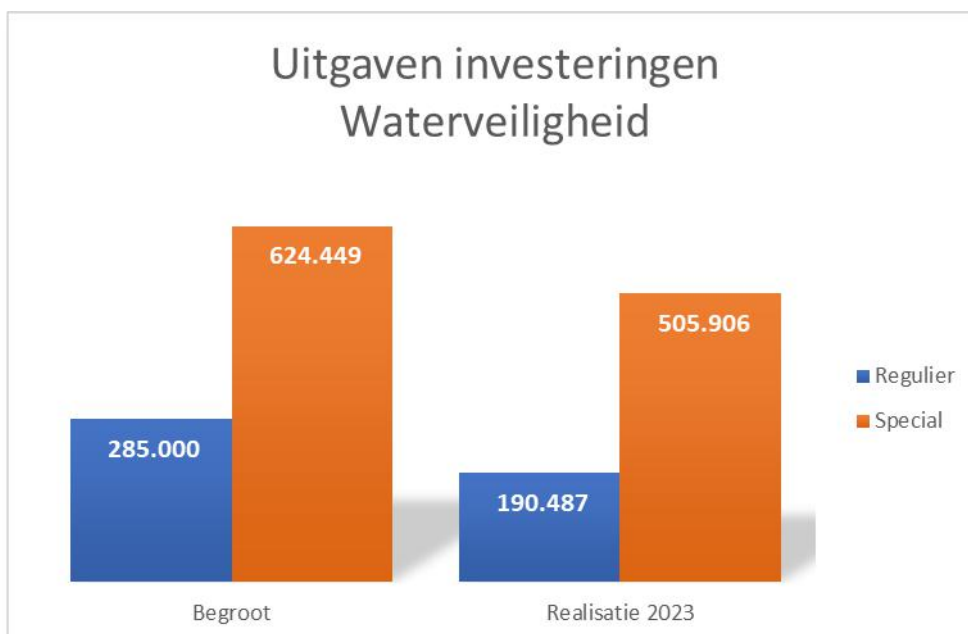
Overzicht programma Waterveiligheid (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Waterveiligheid	7,5	8,1	8,0	7,4

In paragraaf 8.3 is een toelichting opgenomen over de belangrijkste afwijkingen.

➤ Investerings

In onderstaande staafdiagrammen is de financiële omvang van de lopende en geplande (te starten) investeringen te zien, gesplitst naar reguliere en speciale investeringen. Het gaat hier om de gerealiseerde uitgaven in 2023 per type investering (Realisatie) in relatie tot de verwachte uitgaven ten tijde van de vaststelling van de Begroting & Meerjarenraming (Begroot).

Toelichting:

De realisatie voor de reguliere investeringen is in 2023 kleine €100k lager dan begroot aangezien de kosten voor project Hevel Urk en Kadoelen leidingen amoveren lager zijn uitgevallen. De oorzaak is dat een deel van de leiding is blijven liggen in het onderbeloop van de dijk, wat heeft geleid tot minder kosten. Hiervan is €50k is ingezet voor het project Draineren van dijken.

De uitgaven voor de speciale investeringen zijn in 2023 ruim €100k lager doordat de planuitwerking IJsselmeerdijk 8.3. met twee maanden vertraagd is.

3. Programma Voldoende en gezond water

3.1. Wat hebben we bereikt?

In de jaarverslagen van de afgelopen jaren meldden wij vrijwel zonder uitzondering dat het weer in dat jaar gekenmerkt werd door extremen: hitte, droogte en wateroverlast. Voor 2023 is dat niet anders; 2023 was zelfs het natste én warmste jaar sinds het begin van de metingen. Waar in de periode mei tot eind juni amper neerslag van betekenis viel, zorgde de langdurige neerslag in het najaar juist voor een neerslagrecord. Ondanks dat het watersysteem tijdens deze extremen niet in grote problemen kwam, wordt steeds duidelijker dat de grenzen van het watersysteem bereikt worden. Dit vraagt blijvende aandacht van het waterschap en onze gebiedspartners. Bewustwording over de grenzen van de maakbaarheid is belangrijk. De veranderingen in het klimaat en de ruimtelijke ontwikkelingen zorgden ervoor dat het waterschap in 2023 veel werk verzette om te zorgen dat we ook in de toekomst over voldoende water kunnen beschikken: niet te veel en niet te weinig.

In 2023 werden de bestuurlijke uitgangspunten voor beheer en onderhoud geactualiseerd. Actuele beleidsthema's zoals biodiversiteit en klimaat zijn hierin meegenomen. Begin 2023 nam de Algemene Vergadering het besluit om af te zien van de aanleg van de voortstuwers in het bodemdalingsgebied ten zuidwesten van Emmeloord. Ook daarmee werd duidelijk dat er grenzen zijn aan de maakbaarheid van het watersysteem. Het waterschap ging met de provincie in gesprek over hoe om te gaan met de wateropgave in het betreffende gebied.

Begin 2023 werd de renovatie en verduurzaming van gemaal Vissering officieel afgerond. Met de afronding van dit project is gemaal Vissering nu een technisch modern gemaal dat voldoet aan de eisen van deze tijd. Wel moeten nog wat technische problemen met de vispassage worden opgelost.

Er is flink gewerkt aan het verbeteren van de vismigratie. In 2023 zijn vier vispassages aangelegd, waarvan drie als KRW-maatregel. Landelijke ontwikkelingen rond de bufferstroken hebben ook tijd van ons gevraagd. Er is hard gewerkt om een actuele dataset aan te leveren voor de nieuwe bufferstrokenkaart.

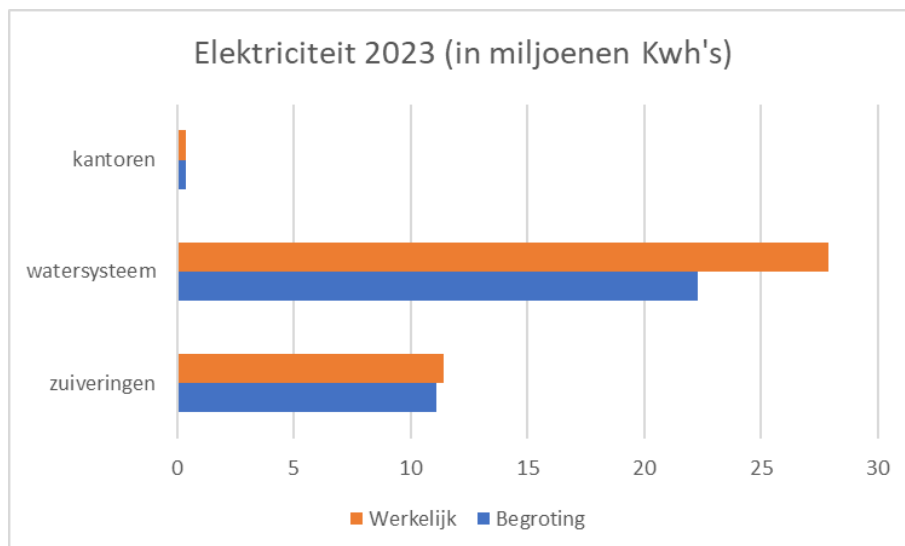
3.2. Wat hebben we gedaan?

3.2.1 Onderwerpen en bereikte resultaten

➤ Beheren en onderhouden

Extreem natte omstandigheden zorgen voor plaatselijk hoge waterstanden

Nog nooit regende het in ons beheergebied zoveel als in 2023. De langdurige periode van regenval in het najaar was opvallend. De gemalen draaiden volop om het water op de juiste peilen te kunnen houden. Gemaal Wortman maakte opvallend veel draaiuren. Dankzij de inzet van bemaling bleven de waterpeilen van de hoofdvaarten binnen de marges van de peilbesluiten. Door de verzadigde bodem waterde vrijwel alle neerslag direct af op de tochten. Dit leverde op sommige locaties, vooral achterin lange tochten, peilstijgingen op die boven de marges van het peilbesluit uitkwamen. Opstuwing door wind speelde daarin regelmatig een rol.

Figuur 15 Begrote versus verbruikte elektriciteit in 2023 (met meerverbruik in watersysteem als gevolg van neerslag)

Peilbeheer vraagt steeds meer afstemming

De opzichters van het waterschap hebben nauwe contacten met de gebruikers in het gebied. Zij zorgen voor het zo goed mogelijk functioneren van het watersysteem. Dit neemt niet weg dat de situatie niet altijd ideaal is. Door het natte voorjaar duurde het lang voordat agrariërs het land op konden. Enkele weken later was er juist grote behoefte aan water omdat neerslag uitbleef. Jaarrond is er meer dan genoeg water, het is echter niet altijd beschikbaar op de momenten dat er behoefte aan is. Door lokale verschillen is de situatie in elk gebied anders. In het peilbeheer wordt hier op geanticipeerd. Op kwetsbare plekken voeren we extra beheer en onderhoudsmaatregelen uit als dat nodig blijkt.

Uitgangspunten voor beheer en onderhoud geactualiseerd

De afgelopen jaren hadden beleidsthema's zoals biodiversiteit en klimaat invloed op de manier waarop beheer en onderhoud wordt uitgevoerd. De door de Algemene Vergadering vastgestelde uitgangspunten voor beheer en onderhoud zijn in 2023 geactualiseerd en vastgesteld. Hierin kregen de recente beleidsthema's een plek. Daarmee zijn ook in de praktijk weer verdere stappen gezet op het gebied van biodiversiteit en klimaat. In 2023 nam het aantal plekken waarop we taluds maaien en ruimen weer toe. Het maaien en ruimen is een van de maatregelen uit de Agenda Biodiversiteit. In het kader van aangepast slootkantenbeheer wordt maaisel steeds vaker lokaal benut (als bodemverbeteraar). De biodiversiteitsmaatregelen worden in 2024 geëvalueerd.

Het aantal klimaatmaatregelen in bestekken is op kleine schaal verder uitgebreid. Zo zijn alle nieuwe bestekken standaard voorzien van kleine maatregelen, zoals het voorschrijven van klein elektrisch aangedreven materieel (bijvoorbeeld bosmaaiers en kettingzagen). Ook worden biologisch afbreekbare smeermiddelen voorgeschreven. Het voorschrijven van HVO brandstof (blauwe diesel) is in 2023 alleen toegepast in het maaibestek van het stedelijk gebied Urk en Fryske Marren.

Ruim 30 procent minder muskusratten gevangen

In 2023 ving de muskusrattenbestrijders 1.838 muskusratten. Dit is een daling van maar liefst 32% ten opzichte van 2022. Daarmee wordt de dalende lijn in vangsten voortgezet. Hiermee komen we elk jaar dichterbij de landelijke doelstelling: muskusratten terugdringen tot aan de landsgrenzen. Afgelopen jaar zijn, net als in 2022, enkele beverratten gevangen in ons beheergebied. Het bestrijden van mollen op de waterkeringen werd voorheen uitbesteed aan derden. Vanaf 2023 is de mollenbestrijding opgepakt door eigen muskusrattenbestrijders. Hiermee is het werk efficiënter geworden.

Blijvend in gesprek over stedelijk waterbeheer

Bij het beheer van stedelijke watergangen komen diverse belangen samen. Omgevingsmanagement draagt eraan bij dat we goed in gesprek blijven met de omgeving en met medeoverheden. Hierdoor kunnen koppelkansen worden benut. Zo zijn recreatiebelangen meegenomen in de baggerwerkzaamheden in Almere. Bij de voorbereiding van onderhoudswerkzaamheden wordt veel samengewerkt met gemeenten. Zo wordt in samenwerking met de gemeente Noordoostpolder gewerkt aan het oplossen van de kroosproblematiek in woonwijk De Zuidert. Naast samenwerking bij onderhoudsprojecten wordt ook gezamenlijk gezocht naar toepassingslocaties voor baggerspecie die vrijkomt uit de stedelijke gebieden. Dit heeft geleid tot een nieuw tijdelijk depot in Lelystad. Daarnaast is het baggerdepot in Zeewolde verder geoptimaliseerd. Samen met Staatsbosbeheer is gewerkt aan een nieuw ontwerp voor de Vaartplas. Hierdoor kan de Vaartplas langer gebruikt worden voor het toepassen van niet verontreinigde baggerspecie uit stedelijke gebieden. De manier waarop het stedelijk water wordt beheerd is afgesproken in maatwerkovereenkomsten die zijn afgesloten met de verschillende gemeenten. In 2023 zijn grote stappen gezet in het actualiseren van de huidige maatwerkovereenkomsten.

Waterschapsprojecten krijgen plek in Flevolands Programma Landelijk Gebied

Met het Flevolands Programma Landelijk Gebied (FPLG) worden belangrijke stappen voorgesteld om te komen tot een toekomstbestendig landelijk gebied. Toekomstbestendige landbouw en herstel van de biodiversiteit zijn daarin belangrijke thema's. De door het waterschap aangeleverde inhoud kreeg een plek in het FPLG. Dit geldt zowel voor aangeleverde projecten als voor de thema's waarvoor we aandacht vragen zoals waterbeschikbaarheid en bodemdaling. In 2023 is het concept-FPLG ingediend. In 2024 wordt de definitieve aanvraag ingediend waarna het Rijk budgetten gaat toekennen.

Extra aandacht voor beheer en onderhoud in bodemdalingsgebied Noordoostpolder

Met het besluit om af te zien van het aanleggen van voorstuwers in het bodemdalingsgebied in de Noordoostpolder is middels een amendement besloten dat in overleg met direct betrokkenen onderzocht wordt of scherper beheer- en onderhoud uitgevoerd kan worden. Dit om de ervaren wateroverlast nog een aantal jaren tot een zo acceptabel mogelijk niveau in te perken. De gesprekken met betrokkenen vonden plaats en mogelijke maatregelen zijn geformuleerd. De eerste maatregelen kunnen per direct worden doorgevoerd. Andere maatregelen vergen eerst onderzoek en afstemming en/of een aanbestedingsproces. Nadat de maatregelen zijn doorgevoerd vindt een evaluatie plaats. De Algemene Vergadering wordt geïnformeerd over deze evaluatie.

Bemalingsregime Noordoostpolder

Het onderzoek naar de mogelijkheden om het bemalingsregime in de Noordoostpolder te optimaliseren is niet afgerond in 2023. Een groot deel van de afgesproken resultaten zijn in 2023 opgeleverd. Vooral de beperkte capaciteit in hydrologische medewerkers zorgde voor vertraging. Daarnaast is prioriteit gegeven aan versnelde implementatie van sturen op een flexibele energiemarkt (de day ahead energiemarkt). Onder ander met de opgedane inzichten uit het onderzoek naar het bemalingsregime wordt in de Noordoostpolder vanaf januari 2024 op deze energiemarkt ingespeeld. Dit gebeurt nu nog handmatig. In 2024 wordt dit verder geautomatiseerd en uitgebreid naar Zuidelijk en Oostelijk Flevoland. Daarmee zetten we in op versnelling van de energiestrategie 'Water en energie verbinden' uit 2022.

Norm waterkwaliteitsbaggeren stedelijk gebied

De watersystemen van enkele stedelijke gebieden (onder andere Lelystad en Zeewolde) hebben last van overmatige kroosontwikkeling. We willen weten of regulier baggeren genoeg is om het kroos te onderdrukken en voldoende waterplanten terug te krijgen. In 2023 is een naleveringsproef gedaan in Zeewolde om de verschillen tussen diep baggeren met een schuifboot en baggeren tot op leggerdiepte met de kraan te bekijken. In 2024 wordt de naleveringsproef afgerond waarna conclusies getrokken kunnen worden.

Exoten

Het afgelopen jaar vonden we exoten op een aantal nieuwe locaties. In Lelystad dook een plek met parelvederkruid op. Deze is verwijderd en we houden het in de gaten. In Emmeloord is het ongelijkbladig vederkruid op een nieuwe plek aangetroffen langs de A6. Hier nemen we beheermaatregelen.

Figuur 16: parelvederkruid in Lelystad

Figuur 17: ongeljikbladig vederkruid op bestaande locatie in vijver De Erven Emmeloord.

In Dronten, in de wijken De Gilden en De Munten komt blauwalgbloei voor. Onderzoek naar de achterliggende oorzaak van blauwalg in Dronten wijst naar de exoot de geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft. Waterschap Zuiderzeeland deed, samen met de gemeente Dronten, in 2023 mee in een proef met een innovatieve vangmethode van de rivierkreeft: de craybar. De kreeften kruipen op de bodem in de piramidevormige onderwaterconstructie en lopen vandaaruit via een buis in een verzamelbak. Hier kunnen ze worden opgegeten door bijvoorbeeld watervogels. De craybar lijkt een

effectief en duurzaam middel in de strijd tegen invasieve rivierkreeften. Het voornemen is om de samenwerking in 2024 voort te zetten en de craybarmethode verder uit te rollen op ecologisch strategische locaties in De Gilden of De Munten.

Figuur 18: snackende reiger op de craybar in Dronten

Figuur 19: kreeften in de craybar

➤ Voorkomen van wateroverlast en watertekort

Vorbereiding watersysteemtoets

In 2024 toetst het waterschap het watersysteem aan de geldende wateroverlastnormen en rapporteert daarover aan de provincie. Om dit mogelijk te maken is in 2023 een nieuwe bodemdalingsprognose opgesteld. Hiervoor is gebruik gemaakt van de meest recente bodemgegevens en inzichten in bodemdalingsprocessen. Ook is veel werk verzet om een geheel nieuw computermodel van het watersysteem in te richten en om te zorgen dat de basisgegevens het watersysteem volledig en correct in de systemen staan.

Waterbeschikbaarheid

Waterbeschikbaarheid gaat over voorbereid zijn op situaties waarin minder water of water van minder goede kwaliteit beschikbaar is. In verband met het besluitvormingsproces rond het projectplan Voortstuwers lag dit dossier enige tijd stil. Het project Waterbeschikbaarheid is eind 2023, ook als onderdeel van het nieuwe collegeplan, verder opgepakt. De Algemene Vergadering is als onderdeel van het inwerkprogramma bijgepraat over de inhoud. In 2024 wordt het project verder geconcretiseerd.

Besluitvorming bodemdalingsgebied ZW-Emmeloord

Begin 2023 nam het waterschap het besluit om af te zien van aanleg van de voortstuwers in het bodemdalingsgebied ten zuidwesten van Emmeloord. Dit besluit had niet alleen materiele gevolgen. Het besluit geeft ook aan dat er grenzen zijn aan de maakbaarheid van het watersysteem. In dit geval kan het waterschap het watersysteem niet op maatschappelijk aanvaardbare wijze laten voldoen aan de normen. Het waterschap heeft daarop een verzoek ingediend bij de provincie voor ontheffing van de zorgplicht om te voldoen aan de norm. Ook heeft het waterschap een verzoek ingediend om de wateroverlastnorm voor het gebied aan te passen. En is vervolgens in gesprek gegaan met de provincie over de wijze hoe in de toekomst met het watersysteem in het bodemdalingsgebied om te gaan.

Kennisdeling en advisering

In ons beheergebied spelen meerdere ruimtelijke vraagstukken waar gemeenten, provincie en Rijkswaterstaat een rol in hebben. Om te zorgen dat we in de toekomst zoveel mogelijk gevrijwaard blijven van wateroverlast en -tekort, leverden experts van het waterschap in 2023 hydrologische en specifieke kennis over het watersysteem bij deze ruimtelijke plannen.

➤ **Waterkwaliteit verbeteren**

KRW: de vis zit in de lift

De uitvoering van KRW-maatregelen door het waterschap verliep voorspoedig in 2023. Begin januari zijn de karpers uit de Stobbentocht verplaatst. Het waterschap monitort de komende jaren het langetermijneffect op de visstand om de effectiviteit van de ingreep te bepalen en om te beoordelen of het KRW-doel voor vis in deze tocht (blijvend) haalbaar is.

Verder zijn dit jaar drie van de vier voor de KRW-verplichte vispassages bij stuwen aangelegd. Bij deze passages wordt de vissen die er door heen zwemmen met een camera gemonitord. De laatste vispassage wordt begin 2024 aangelegd in de Spijktocht.

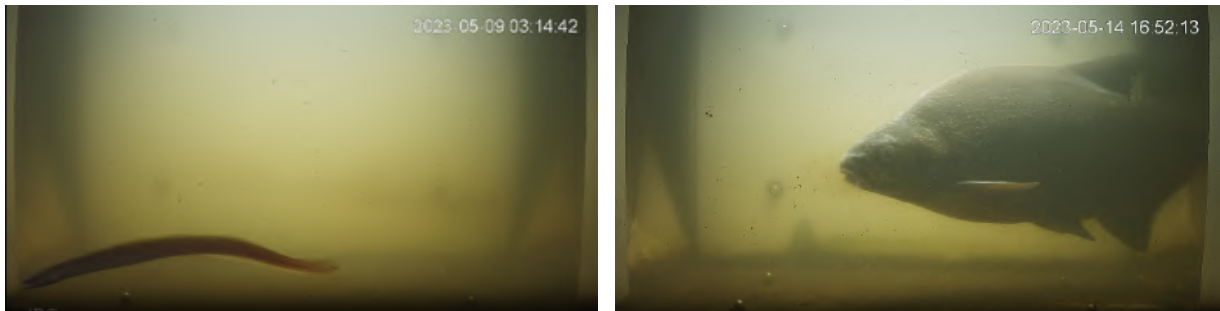
Figuur 21: afvissen karpers Stobbentocht

Figuur 20: aanleg vispassage Oldebroekertocht

Eind 2023 tenslotte is opdracht gegeven voor de verkenning van een tweezijdige vispassage bij gemaal de Blocq van Kuffeler. Een tweezijdige passage is een nadrukkelijke wens vanuit het project Oostvaardersoever, De passage zou zowel migratie vanuit het Markermeer naar de Hoge en Lage Vaart moeten faciliteren als de migratie in omgekeerde richting. In de verkenning wordt ook onderzocht of en hoe een passage de jaarlijkse brasemsterfte bij het gemaal tijdens de paaitrek kan beperken. In 2024 ronden we deze verkenning af.

Daarnaast is gestart met de voorbereidingen voor het vervangen van de gecreosoteerde oeverbeschoeiing in de Noordoostpolder. Onderdeel hiervan is een monitoringprogramma. In 2023 zijn de eerste drie kilometer oever in de wateraanvoerwatergangen vervangen.

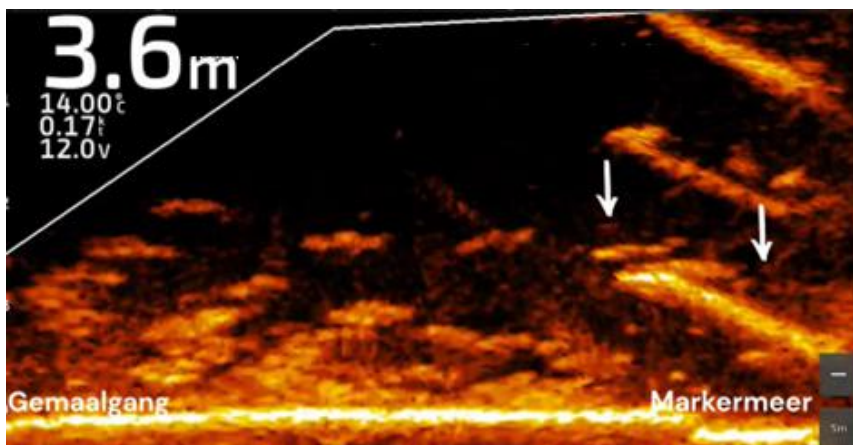

Figuur 22: aal (links) en brasem (rechts) in vispassage Vissering

De vispassage in gemaal Vissering blijkt na inspectie technische problemen te hebben. Daardoor werkte de inlaat in de tweede helft van 2023 niet zoals het zou moeten. Deze problemen worden naar verwachting in 2024 opgelost.

De kans op vissterfte bij De Blocq van Kuffeler is verkleind

In 2023 namen we aanvullende maatregelen om vissterfte bij de Blocq van Kuffeler te voorkomen. Zo gaven metingen met een sonar meer inzicht in het gedrag van de vissen. Een proef met een beluchter van Sportvisserij Nederland was een succesvolle noodmaatregel. Daarom is er in 2023 in elke persbuis een beluchter opgehangen.

Figuur 23: vissen zwemmen door de terugslagkleppen, tegen de stroom in, de persbuis in.

Figuur 24: proefopstelling beluchter in persbuis gemaal

Speuren naar bronnen van Zeer Zorgwekkende Stoffen

Onze inzet is dat problemen met verontreinigende stoffen zoals medicijnresten, PFAS en andere Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) zoveel mogelijk aan de bron worden opgelost. In 2023 liep het onderzoek naar ZZS in het inkomende afvalwater van de afvalwaterzuivering van Lelystad door. Als vervolg hierop wordt verder gemeten in de riolen die het afvalwater aanvoeren, om zo duidelijk mogelijk de bronnen van ZZS in beeld te krijgen. Deze informatie is onder meer nodig bij vergunningaanvragen onder de nieuwe Omgevingswet. Het streven is een meetmethode te ontwikkelen die we ook bij de andere zuiveringen in ons beheergebied kunnen gebruiken.

Nieuwe gebeurtenissen rondom de PFAS-problematiek volgen elkaar in rap tempo op. We bouwen aan onze dossierkennis en nemen deel aan kennisnetwerken.

Vanwege de toenemende aandacht voor opkomende stoffen is er in 2023 in het samenwerkingsverband Rijn-Oost onderzoek uitgevoerd naar de ecologische risico's van deze stoffen voor het oppervlaktewater in ons eigen beheergebied. In mei en augustus zijn op zeven locaties

monsters genomen die met een gestandaardiseerde aanpak zijn onderzocht om de toxische druk te bepalen. De resultaten van het onderzoek worden verwacht in 2024.

Actieplan Bodem en Water: goede samenwerking met wisselende resultaten

Sinds begin 2023 is het voor agrariërs verplicht om bij de teelt van landbouwgewassen langs watergangen (sloten, tochten en vaarten) een bufferstrook aan te leggen. De door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) opgestelde digitale bufferstrokenkaart bleek niet overeen te komen met de werkelijke situatie in het veld. Eind 2023 leverden alle waterschappen een actuele dataset met de classificatie van watergangen aan bij RVO. Met de aangeleverde gegevens door Zuiderzeeland wordt de bufferstrokenkaart voor 2024 voor Flevoland verbeterd.

Met het Actieplan Bodem en Water (ABW) levert het waterschap een bijdrage aan het verbeteren van de waterkwaliteit en het verduurzamen van de landbouw door agrarische emissies van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten naar het oppervlaktewater omlaag te brengen. Door het ABW uit te voeren, laat het waterschap aan het Rijk zien er alles aan te doen om de agrarische emissies van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten naar het oppervlaktewater omlaag te brengen en zo bij te dragen aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water. Er lopen pilots en projecten waarbij gebiedsgericht kennis wordt overdragen aan de telers over mogelijke maatregelen die de waterkwaliteit kunnen verbeteren (zie projectenkaart met enkele voorbeelden van projecten).

Projecten Actieplan Bodem en Water 2023

Druppelirrigatie en fertigatie in ui
Doel: efficiëntere stikstofbenutting.

Praktijkproeven perceelafspoeling
Praktijkproeven in gebieden met normoverschrijdingen van stikstof en gewasbeschermingsmiddelen. Doel maatregelen vinden die de afspoeling van deze stoffen naar oppervlaktewater verminderen.

Gebiedsgericht meten in glastuinbouwgebieden
Doel: emissies (bronnen) van normoverschrijdende gewasbeschermingsmiddelen op sporen en hierover in gesprek met de glastuinders.

Zwemwatertoetsing 2020-2023 uitgevoerd, zwemwaterkwaliteit grotendeels uitstekend

In het zwemseizoen (van 1 mei tot 1 oktober) is de monitoring van tien officiële zwemwaterlocaties uitgevoerd. De bacteriologische kwaliteit is op negen zwemwaterlocaties 'Uitstekend'. Eén zwemwaterlocatie (Almere Weerwater, Stedenwijkstrand) is na een aantal jaren in de klasse 'Goed' teruggedaan naar de kwaliteitsklasse 'Aanvaardbaar'.

Mede door de natte zomer van 2023 voerden we op een aantal locaties herhalingsonderzoek uit naar de bacteriologische zwemwaterkwaliteit. In alle gevallen was de kwaliteit bij de herbemonstering weer in orde.

Afgelopen zomer waren er weinig problemen met blauwalgen op de zwemwaterlocaties. Het Bovenwater (Lelystad) is niet langer een officiële zwemwaterlocatie. Dit was een zwemwater dat in de voorgaande jaren blauwalgenproblemen had. Wel blijven we de situatie ter plekke volgen.

Figuur 25: monsterpot zwemwater

3.2.2 Speciale projecten programma Voldoende en gezond water

Speciaal exploitatieproject	Programma
Vervangen behandelde oeverconstructie creosoot	Voldoende en gezond water
Op 23 november 2022 stemde de Algemene Vergadering in met het vervangen van de gecreosoteerde oeverbeschoeiing, voortkomend uit het maatregelenpakket behorend bij het derde KRW Stroomgebiedbeheerplan. De bestuurlijke evaluatie vindt plaats in de eerste helft van 2026. Wat is het doel van dit project? Het doel van het project is vervangen van de gecreosoteerde oeverbeschoeiing in de Noordoostpolder. Uit deze beschoeiing komt sinds de plaatsing creosootolie vrij. Een van de stoffen in creosootolie is de PAK fluorantheen, een prioritaire stof. Fluorantheen overschrijdt in de drie KRW-waterlichamen in de Noordoostpolder (Tochten Lage afdeling NOP, Tochten Hoge afdeling NOP en Vaarten NOP) de Europese norm fors. Vanuit de Kaderrichtlijn Water is het waterschap verplicht maatregelen te nemen om deze belasting tegen te gaan en zo een goede chemische en biologische kwaliteit in de betreffende KRW-waterlichamen mogelijk te maken. Dit betekent dat de bronnen van de verontreiniging verwijderd moeten worden: de oeverbeschoeiing en de waterbodem waar deze vervuild is met fluorantheen. • <i>Financiën:</i> De jaarlijkse uitvoeringskosten worden vanaf 2026 geraamd op circa € 1,3 miljoen. Daarnaast is jaarlijks nog € 300.000 nodig voor het versterken van de organisatie. In verband met het opstarten van het project zijn de uitvoeringskosten de eerste jaren lager. • <i>Planning:</i> Voor de vervanging is gekozen voor het scenario dat uitgaat van vervanging van de oevers en baggeren uiterlijk 2039 of zoveel sneller als mogelijk. Waarom is dit project speciaal en wat zijn de belangrijkste risico's van dit project? Op verzoek van de Algemene Vergadering is de vervanging aangemerkt als een speciaal project omdat er sprake is van een hoger risicoprofiel in combinatie met een grote financiële omvang. De vervangingsopgave en de vervangingswijze zijn gebaseerd op de nu beschikbare kennis en ervaringen. Het te vervangen areaal oeverbeschoeiing is echter omvangrijk en de uitvoeringsperiode kan oplopen tot 18 jaar. Om rekening te kunnen houden met de nieuwe inzichten op het gebied van de KRW, ervaringen met de vervanging en de effecten op de waterkwaliteit, wil de Algemene Vergadering kunnen bijsturen. Daarnaast zijn de kosten door de doorlooptijd van bijna twee decennia op lange termijn onzeker.	

Wat hebben we gedaan in 2023?

2023 stond in het teken van het formeren van een projectgroep. De werving van collega's om het projectteam te versterken is gestart en deels afgerond. Daarnaast zijn de voorbereidingen van de werkzaamheden opgestart. Er is aandacht geweest voor de risico's die spelen rond dit project. Dit betreft vooral risico's rond eventuele vervuilingen van vrijgekomen grond en baggerspecie. Om deze zorgen zo veel als mogelijk weg te nemen zijn aanvullende grond- en baggeronderzoeken uitgevoerd. De resultaten van deze onderzoeken worden gebruikt in de communicatie naar betrokken partijen.

Naast de aanvullende (water)bodemonderzoeken is ook een algemeen monitoringsprogramma opgesteld. Het doel van deze monitoring is het beoordelen van de effectiviteit van de maatregel en waar nodig het vervangingsscenario bij te kunnen sturen op basis van de meetresultaten. In 2023 begon de nulmeting van de fluorantheenconcentratie in de tochten van de Noordoostpolder. De nulmeting zorgt ervoor dat er een duidelijk beeld is van de beginsituatie voordat de werkzaamheden worden uitgevoerd. De monitoring betreft zowel onderzoek naar de waterkwaliteit als de waterbodembodemkwaliteit.

In het najaar van 2023 zijn de eerste gecreosoteerde oeverbeschoeiingen vervangen. Dit betrof enkele wateraanvoersloten waarbij de beschoeiing is vervangen voor een traditionele oeverconstructie, zoals dat gebruikelijk is voor wateraanvoersloten. Daarnaast zijn de voorbereidingen voor de werkzaamheden in 2024 opgestart. In 2024 worden de beschoeiingen van diverse D-tochten en wateraanvoersloten vervangen door een nieuwe oeverconstructie. Ook wordt de beschoeiing van de Steenwijkertocht vervangen voor een duurzame oever. De gesprekken met aangelanden zijn inmiddels gestart en de bestekken worden voorbereid.

Wat heeft het gekost in 2023?

2023 kenmerkt zich als voorbereidingsjaar. De beschikbare middelen van 150.000 euro in 2023 (Algemene Vergadering van 23 november 2022) zijn toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor creosootvervanging. De vervanging van gecreosoteerde oeverbeschoeiingen in 2023 zijn nog gedekt uit de reguliere onderhoudsbudgetten.

3.2.3 Afronding maatregelen programma Voldoende en gezond water

In het boekjaar afgeronde maatregelen:

- Renoveren en verduurzamen van gemaal Vissering (2023).
- Besluitvorming over maatregelen in het bodemdalingsgebied ten zuidwesten van Emmeloord (uiterlijk 2023).

3.3. Wat heeft het gekost?

➤ **Programmamalasten**

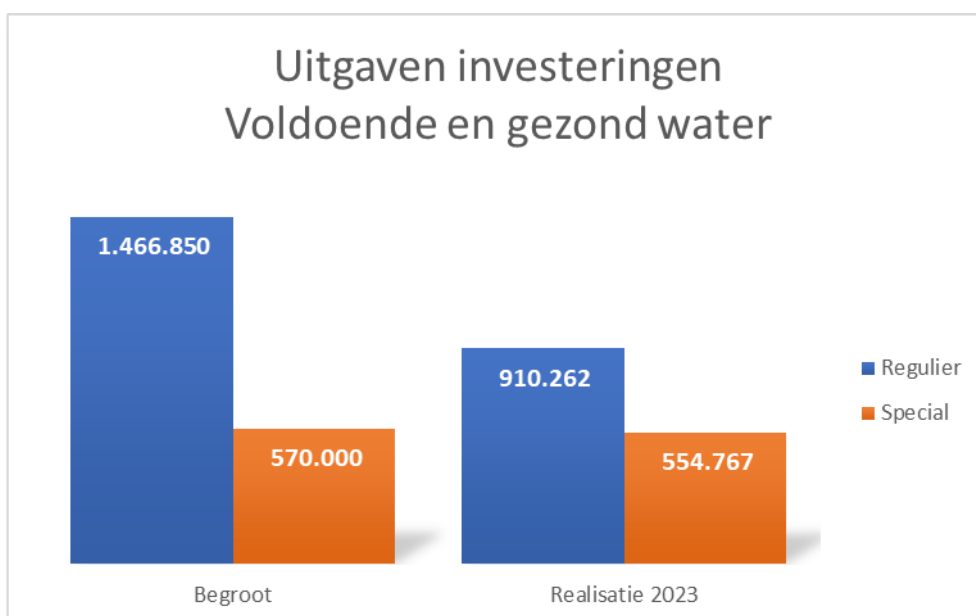
Overzicht programma Voldoende en gezond water (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Voldoende en gezond water	26,3	29,9	29,7	24,2

In paragraaf 8.3 is een toelichting opgenomen over de belangrijkste afwijkingen.

➤ **Investerings**

In onderstaande staafdiagrammen is de financiële omvang van de lopende en geplande (te starten) investeringen te zien, gesplitst naar reguliere en speciale investeringen. Het gaat hier om de gerealiseerde uitgaven in 2023 per type investering (Realisatie) in relatie tot de verwachte uitgaven ten tijde van de vaststelling van de Begroting & Meerjarenraming (Begroot).

Toelichting:

De realisatie voor de reguliere investeringen is in 2023 ruim €500k lager dan de begroting. Dit wordt veroorzaakt doordat enkele projecten door diverse oorzaken zijn vertraagd, zoals de renovatie van de spui-installatie van de Marknessersluis en de bouwkundige renovatie van de onderbouw van gemaal Lovink. Voor deze projecten is de opleveringsdatum verschoven naar 2024 of soms zelfs 2025. De aanleg van vispassages en de renovatie van gemaal Nulderpad waren juist gepland in 2023 en 2024 maar zijn grotendeels in 2023 uitgevoerd en worden begin 2024 volledig afgerond.

De speciale investering 'Maatregelen watersysteem bodemdalingsgebied zuidwest Emmeloord' is niet doorgedaan, maar doordat de renovatie van gemaal Vissering in 2022 is vertraagd en in 2023 is afgerond zijn de uitgaven voor de speciale investeringen in 2023 ongeveer gelijk aan de begroting.

4. Programma Schoon, gezuiverd water

4.1. Wat hebben we bereikt?

Met het samenvoegen en analyseren van informatie over het transportstelsel en de AWZI's kregen we meer inzicht in welke mate het afvalwatersysteem toereikend is om te kunnen inspelen en anticiperen op al die ruimtelijke ontwikkelingen in ons beheersgebied. Deze kennis wordt benut in optimalisatie-studies en gesprekken met gemeenten. In het bijzonder Almere in het kader van het afvalwaterakkoord. Dat leidde voor Almere onder meer tot acties om het stelsel in overleg met de gemeente toekomstbestendig te maken. Deze informatie wordt ook gebruikt om te beoordelen of de capaciteit van de AWZI's de komende jaren voldoende is en het handelingsperspectief in beeld te brengen. In die zin bereiden we ons al voor met Almere Fit for the Future en de realisatie van een fijnzeefinstallatie op de AWZI Zeewolde om meer capaciteit te realiseren om het afvalwater te zuiveren en te blijven voldoen aan de eisen.

Het afvalwaterakkoord Urk en de uitvoeringsagenda zorgden voor meer grip op het functioneren van het transport(riool)stelsel. Zo dient Urk als voorbeeld voor de trajecten die nu lopen in Almere en Zeewolde.

4.2. Wat hebben we gedaan?

4.2.1 Onderwerpen en bereikte resultaten

➤ Beheren en onderhouden

Het Persleidingbeheerplan in werking

Ten aanzien van het beheer van de transportleidingen is het beheerplan opgesteld en vastgesteld (Algemene Vergadering mei 2023). Hiermee is meer structuur aangebracht in het beheer en met name de inspectie van persleidingen om calamiteiten te voorkomen, hoewel dat nooit uit te sluiten is. Dit door het inspecteren van de top-16 leidingen, waarbij een slimme methode wordt ingezet als het gaat om beton of asbest-cement. Voor kunststof leidingen betekent dit het verwijderen van proefstukken voor beoordeling. Deze methode moet leiden tot een beter inzicht in de staat van de leidingen en op welk moment onderhoud noodzakelijk is.

Blijvende aandacht voor functioneren assets

Het beheer en onderhoud van onze assets vraagt blijvend aandacht om de waarde van onze (strategische) assets en doelstellingen te realiseren. Zo is een transportleiding in-line geïnspecteerd op Urk, zijn transportleidingen gereinigd in Zeewolde, zijn twee rioolgemalen in Zeewolde gerenoveerd en vonden renovatiewerkzaamheden plaats op de AWZI Lelystad aan de beluchting en nabezinktanks. Op de AWZI Tollebeek is bij een inspectie geconstateerd dat 2 van de 3 slibretourvizels slijtage vertoonden. Deze zijn aansluitend gerenoveerd. Op de Ephyra-installatie van AWZI Tollebeek was biogaslekkage ontstaan bij een menger en zijn direct noodmaatregelen genomen om de lekkage te stoppen. Vervolgens is gewerkt aan een sluitende

Figuur 26 Persleidingen Zuiderzeeland

definitieve oplossing en is de Ephyra eind december weer in gebruik genomen. Deze ervaringen worden meegenomen in het ontwerp voor Almere.

Vele ontwikkelingen van invloed op de waterketen

Diverse ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, hebben hun impact op onze assets en daarop anticiperen we. Afstemming, overleg en afspraken over effecten van deze ontwikkelingen op onze assets zijn en worden besproken met de gemeenten. Zeer zorgwekkende stoffen en het behoud van de waterkwaliteit in algemene zin vraagt alertheid, continue aandacht en onderzoek om de juiste maatregelen te kunnen nemen. Zowel in het transportstelsel als op de AWZI's. Als gevolg van de toestand in de wereld staat de beschikbaarheid van chemicaliën onder druk. Prijsverhogingen kunnen hierop volgen. Nauwlettend volgen we de ontwikkelingen om tijdig maatregelen te nemen en voor te bereiden op alternatieven.

Nationale Rioolwater Survey (NRS) blijft coronavirus monitoren

Sinds 2021 werken de waterschappen en waterschapslaboratoria samen met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en het RIVM aan de bemonstering van het coronavirus. Het monitoringssysteem werkt nog steeds heel goed. Het is op dit moment het enige betrouwbare instrument dat het ministerie heeft om de ontwikkeling van het virus in de gaten te houden. Sinds medio 2023 is de intensiteit van bemonstering teruggebracht. Alle zuiveringen van Zuiderzeeland worden nu eens in de 3 dagen bemonsterd. De resultaten worden gepubliceerd in het coronadashboard van de Rijksoverheid. Meer informatie over rioolwatersurveillance is te vinden op de site van het RIVM.

Het monitoringssysteem in afvalwater biedt vele mogelijkheden voor opsporen van ziekten en stoffen. Het RIVM zoekt momenteel uit, samen met het ministerie van VWS en de waterschappen, of het rioolwateronderzoek in de toekomst verder wordt uitgebreid. Eind 2023 startte een pilotjaar waarbij in 15 waterschappen, waaronder Zuiderzeeland, bekeken wordt of vijf soorten drugs (cocaine, crystal meth, ecstasy, speed en (nieuwe) designerdrugs) goed te monitoren zijn in het afvalwater.

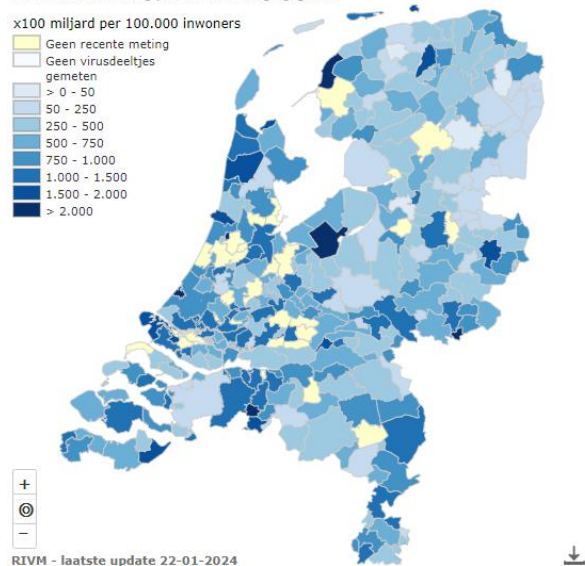
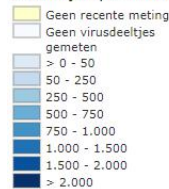
P&ID's op orde

Zuiderzeeland werkte als deelnemer mee aan de ontwikkeling van de Aquo Toolpallet Piping & Instrumentation Diagram (P&ID). Een P&ID toont de leidingen en gerelateerde onderdelen (zoals pompen en meetapparatuur) van processtromen en is een wezenlijk onderdeel van goed onderhoudsmanagement. De standaard is allereerst door drie waterschappen geïmplementeerd (Vechtstromen, WDOD en Zuiderzeeland) en in 2023 overgenomen door het Waterschapshuis. Inmiddels is dit een landelijke standaard die op dit moment door 11 waterschappen en een aantal ingenieursbureaus wordt toegepast. Zuiderzeeland zette alle riolgemalen om naar de nieuwe Aquo standaard en werkt nu aan de P&ID's voor de afvalwaterzuiveringen. Deze uniforme opzet blijkt ingewikkelder dan aan de voorkant bedacht. Reden hiervoor is de invloed van andere projecten, waarbij aanpassingen in het proces plaatsvinden. Op grond hiervan moeten deze aanpassingen in de inventarisatie verwerkt worden. Met name de voorbereidingen voor Fit the Future hebben grote invloed. Ook aanpassingen op AWZI Tollebeek (gaslijn en biogaslijn en cv) hebben zo hun impact. Voor het watersysteem zijn nog nagenoeg geen voorbeelden beschikbaar. Dit maakt dat hiervoor heel veel zelf ontwikkeld/uitgedacht moet worden.

Aantal coronavirusdeeltjes per 100.000 inwoners

Meest recente meting per RWZI verzorgingsgebied

x100 miljard per 100.000 inwoners

Figuur 27 Coronadashboard van RIVM met het aantal virusdeeltjes in rioolwater

➤ **Kosten eerlijk verdelen**

Gerichte acties voor terugdringen bij discrepantie

Begin van het jaar 2023 is de Algemene Vergadering met een technische briefing geïnformeerd over de stand van zaken en de resultaten van het programma Discrepantie. De discrepantie daalde in 2021 naar 19%. Dit is het meest actuele cijfer omdat GBLT tot 3 jaar terug nog wijzigingen kan aanbrengen in de aanslagen. Op basis van voorlopige aanslagen wordt de ontwikkeling van de discrepantie gevolgd om tijdig actie te kunnen ondernemen. En dat is ook input voor het gesprek met GBLT en Omgevingsdienst.

Om de samenwerking met onder andere GBLT en Omgevingsdienst te verbeteren is een verkenning uitgevoerd naar de geconstateerde verbeterpunten. Deze worden halfjaarlijks besproken op verschillende niveaus in beide organisaties.

Discrepantie ook hot topic in Afvalwaterakkoord

In het Afvalwaterakkoord dat met de gemeente Urk is afgesloten over het transportsysteem zijn ook nadere afspraken gemaakt om meer grip te krijgen op de discrepantie. De acties die beschreven staan in het akkoord zijn in de tweede helft van 2023 opgepakt door de gemeente en Omgevingsdienst.

➤ **Anticiperen op toekomstige ontwikkelingen**

In gesprek met gemeenten

Met alle gemeenten zijn in 2023 gesprekken gestart over het transportsysteem en gaat het over de aanpassingen in het afvalwatersysteem in de huidige situatie en over de toekomstige ontwikkelingen. Een belangrijk onderwerp hierin zijn de ambities ten aanzien van woningbouw in het kader van 'Samen maken we Flevoland' en welke planning daarvoor wordt aangehouden. Daarnaast is aandacht voor zaken als discrepantie, omgaan met hemelwater en bedrijfsafvalwater (zoals zeer zorgwekkende stoffen). Voor Almere geldt dat de gesprekken moeten leiden tot bestuurlijke afspraken zoals in Urk is gebeurd in het bestuursakkoord.

In 2023 inspelen op wat de toekomst gaat brengen

Voor de regio Zeewolde-Oosterwold-Almere is een start gemaakt voor een studie om voor dit hele gebied scenario's te ontwikkelen om het afvalwater nu en in de toekomst te kunnen verwerken. Dit in relatie tot de forse opgave voor woningbouw, groei van recreatie en groei aan bedrijven in ons beheergebied. Hierbij wordt gekeken naar voldoende capaciteit van zowel het riool- en transportstelsel als op de AWZI's en het waarborgen van een goede waterkwaliteit. Over deze studie vond bestuurlijk overleg plaats met de gemeente Zeewolde, waarbij ook de situatie over netcongestie is besproken. Voor Almere wordt dit binnen het proces om te komen tot een afvalwaterakkoord opgepakt.

Onderzoek naar de uitstoot van broeikasgassen; 2023 meetjaar twee AWZI's

Op initiatief van de Vereniging van Zuiveringsbeheer is gestart met het opstellen van een Versnellingsprogramma Lachgas door een kernteam vanuit de Community op Practice Lachgas. In dit programma is een meetprogramma uitgewerkt dat moet leiden tot nieuwe emissiefactoren die gebruikt kunnen worden voor het invullen van de Klimaatmonitor waterschappen en onderzoek te doen naar de reductie van lachgas. Dit programma is in december 2023 vastgesteld door de VvZB en nu gaan de waterschappen hiermee aan de slag. Tijdens het opstellen van het programma zijn gesprekken gevoerd door de Unie van Waterschappen en het kernteam met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat over financiële ondersteuning. Dit resulteerde in het toekennen van een subsidie aan de waterschappen voor uitvoering van dit vierjarig programma. Zuiderzeeland speelde een actieve rol in het opstellen van het Versnellingsprogramma en doet met de AWZI Zeewolde en Dronten mee aan dit onderzoek. Op beide AWZI's wordt al een jaar gemeten om meer inzicht te krijgen in de emissie.

Voor reductie van methaan is overleg geweest met RVO, ministerie EZK en de Unie van Waterschappen en komt een subsidie beschikbaar voor maatregelen. Zuiderzeeland staat op het programma om te komen tot een maatregelenpakket en daarmee geeft de subsidie een extra impuls.

Waterschap neemt deel aan Groeiplan Watertechnologie

Samen met organisaties en vakspecialisten uit de watersector zoeken we (steeds) naar innovatieve oplossingen voor voldoende en schoon water voor Nederland. In december 2023 ondertekende Zuiderzeeland de samenwerkingsovereenkomst voor de uitvoering van Groeiplan Watertechnologie (Nationaal Groeifonds). Het is een belangrijke stap om doelen voor waterkwaliteit te realiseren tegen lagere kosten. Vanuit dit Groeiplan werkt ZZL aan twee mogelijke technologieën. De eerste is een methode om microverontreinigingen uit afvalwater te verwijderen met het DEXfilter. Deze technologie is met een pilot onderzocht in 2023 op de AWZI Lelystad en was succesvol, maar er wordt nog aanvullend onderzoek uitgevoerd. De tweede technologie is fosfaat verwijderen en terugwinnen. De pilot voor deze installatie is eind 2023 opgestart op de AWZI Dronten. Als beide succesvol zijn kunnen deze op meer locaties worden toegepast.

Figuur 29 Pilot DEXfilter

Figuur 28 Pilot Biophree

In 2023 stappen genomen op weg naar klimaat neutrale afvalwaterketen

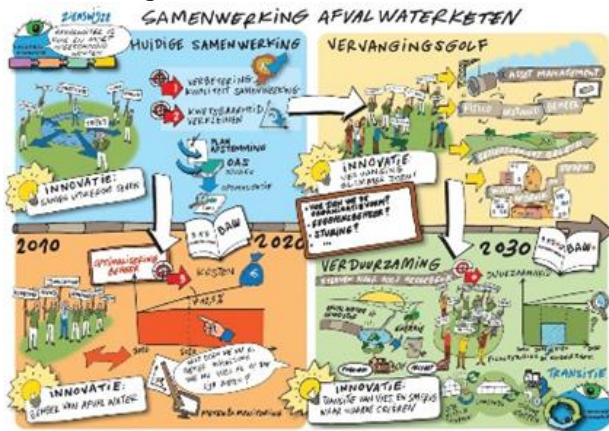
Vanuit de integrale aanpak Afvalwaterketen is een verdieping aangebracht op de versnelling voor groen gas en de klimaatneutrale afvalwaterketen. Voor groen gas betekent dit dat bij Almere Fit for the Future het voorstel is dat biogas wordt opgewerkt tot groen gas met terugwinning en afzet van CO₂. Voor de AWZI Tollebeek is het streven voor 2030 de huidige WKK-installatie te vervangen voor een groengasinstallatie. Daarnaast is besloten de WKK-installatie op AWZI Dronten te renoveren vanwege te grote onzekerheden over de business case en de urgentie over de bedrijfszekerheid van de huidige installatie. De markt- en beleidsontwikkelingen worden gemonitord en regelmatig geëvalueerd en zodra hier aanleiding toe is worden de business case en value case voor groen gas opnieuw opgesteld en beoordeeld.

De aanpak voor reductie van de CO₂-emissie gaat volgens drie stappen: vermijden (energie van windmolen), compenseren (extra zonnepanelen) en ketenmaatregelen (winnen van grondstoffen). Concreet houdt dit in dat voor Almere Fit for the Future gekeken wordt naar extra zonnepanelen en terugwinnen van fosfaat (hier zit ook de link met Biophree) en op Zeewolde het terugwinnen van cellulose en verwarmen van bedrijfsgebouwen met een warmtepomp. Op dit moment is het plaatsen van een warmtepomp niet mogelijk vanwege de netcongestie. Naar een oplossing wordt nog gezocht. Voor de andere AWZI's vindt nog een uitwerking plaats over de te nemen maatregelen.

Blijvende samenwerking in de afvalwaterketen (SAF)

Het waterschap en de gemeenten Almere, Lelystad, Dronten, Noordoostpolder, Urk en Zeewolde voerden in het kader van de Regionale Overeenkomst Afvalwaterketen Flevoland (ROAF) (2018-2024) een verkenning uit naar de huidige vorm van samenwerking. Met een bredere vertegenwoordiging vanuit de verschillende partijen scherpten we de huidige missie en visie aan (Koersdocument), gaven we een nadere invulling aan de wijze van samenwerking en agendeerden we diverse inhoudelijke onderwerpen voor uitwerking via het SAF. Een praktisch resultaat was onder andere het opstellen van het jaarverslag voor de SAF. Als SAF hanteren we nu als werkwijze dat we

jaarlijks een uitvoeringsplan opstellen en uiteindelijk via een SAF-jaarverslag zichtbaar maken wat we hebben gedaan.

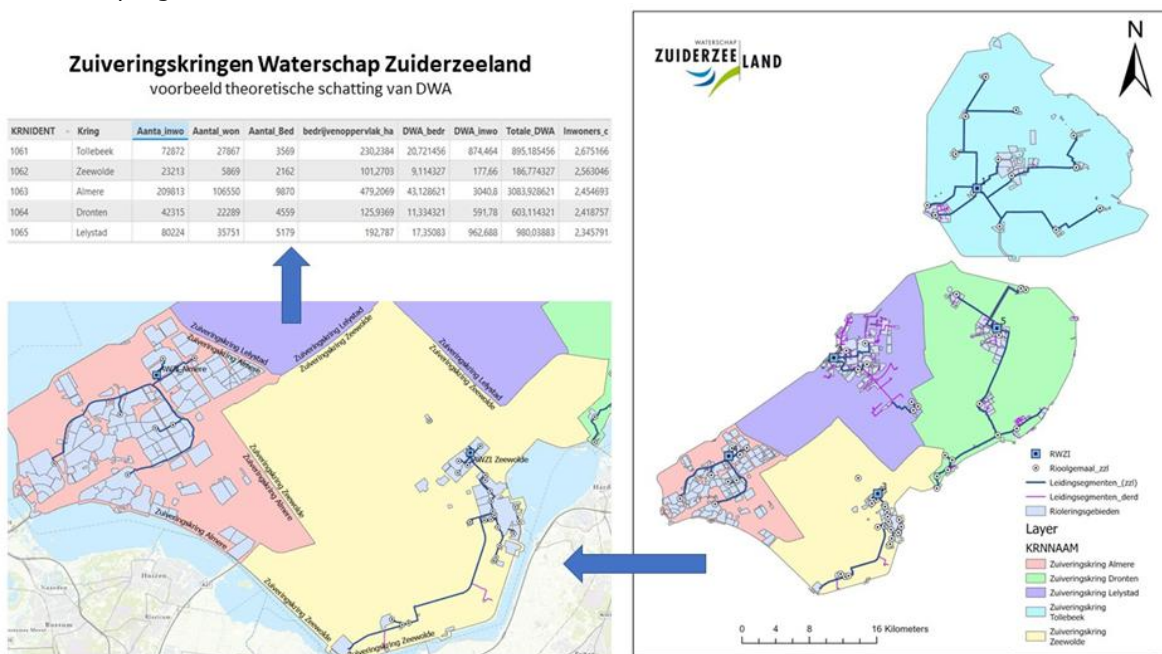
Figuur 31 Thema's samenwerking in de afvalwaterketen

Figuur 30 Veldbezoek leden SAF (Floriade)

Met data de ontwikkelingen in beeld brengen

Als SAF streven we naar werkvormen waarbij we de regionale afvalwaterbeheerders kunnen inspireren over diverse onderwerpen. In dat kader organiseerden we een aantal workshops, werksessies e.d. Als onderdeel van het onderwerp Data gedreven Werken realiseerden we als SAF een duidelijke verbinding met het landelijke programma van STOWA/HWH over afvalwaterprognoses. En zorgen we ervoor dat alle gemeenten en het waterschap nu zijn aangesloten vanuit hun beheerpakketten op de landelijke tools (zoals GWSW). Door deze inspanning zijn we nu als regio een van de koplopers in het gebruik van data, informatie e.d. om tot gedegen afvalwaterprognoses te komen.

Figuur 32 Transportstelsel in beeld.

Als waterschap maken we optimaal gebruik van de ontwikkelingen binnen de COP Afvalwaterprognoses en kregen we - in samenwerking met de gemeenten - een totaal inzicht en overzicht van het huidige aanbod aan afvalwater, toekomstige inschattingen en knelpunten in het afvalwatersysteem. We werken conform het Afvalwaterakkoord Urk nu met de gemeente Urk aan het oplossen van deze knelpunten. We zijn met de gemeente Almere een vergelijkbaar traject gestart dat uiteindelijk ook zal leiden tot een Afvalwatersakkoord. Met de gemeente Noordoostpolder voerden we een analyse uit van en over het afvalwatersysteem. We brachten de aanwezige knelpunten in kaart en in 2024 stellen we met elkaar oplossingsrichtingen vast. Een vergelijkbaar proces is opgestart voor het beheergebied van de gemeente Zeewolde.

Het Waterlab als proeftuin met vier casussen in 2023

Het Waterlab is onder de vlag van de SAF verbreed naar de gehele provincie Flevoland. Eerder ontstond vanuit de samenwerking tussen de provincie Flevoland, gemeente Almere en het waterschap het Waterlab Flevoland, waarbij de focus in eerste instantie gericht was op Oosterwold. Binnen dit Waterlab is en wordt bekeken in hoeverre er een verbetering is te maken voor de diverse IBA-systemen. In 2023 is met name voor de meer geclusterde IBA-systemen de monitoring nog doorgezet. Tijdens een STOWA

symposium bij Batavialand spraken we (provincie, waterschap en gemeenten) met diverse betrokkenen (leveranciers, gemeenten en andere waterschappen over de bevindingen tot nu toe.

In aanvulling op Waterlab Flevoland zijn we als SAF (waterschap) actief binnen het Waterlab Circulair, waarbij we op zoek zijn naar circulaire afvalwatersystemen. In 2023 zijn uiteindelijk voor vier casus-situaties daadwerkelijk verschillende vormen van afvalwatersystemen gerealiseerd. In Hoekipa Dijk (Lelystad) gaat het om of regenwater en Markermeerwater kan worden gebruikt als bron voor drinkwater en na behandeling van het afvalwater vindt er weer een lozing plaats naar het lokale oppervlaktewater. Bij een aardappelverwerker in Dronten wordt regenwater en oppervlaktewater gebruikt als bron voor proceswater om aardappels te spoelen en na behandeling hergebruik mogelijk te maken. In Oosterwold (Almere) is de tijdelijke zuivering in gebruik genomen voor 800 woningen waarbij de toe te passen technieken een gedegen waterzuivering opleveren, inclusief een nazuivering op microverontreinigingen. Op het industrieterrein bij het vliegveld Lelystad (LAB) is een grijswaterbehandeling, zodanig dat dit water te gebruiken is als sprinklerwater.

Geleerde lessen

Een belangrijk onderdeel van Waterlab Circulair (EFRO-subsidie) gaat over het maken van een zogenaamde Roadmap (lessons learned). In 2023 zijn door een adviesbureau diverse interviews gehouden met betrokken initiatiefnemers, leveranciers en overheden. Op basis van de resultaten verwachten we dat we aanbevelingen kunnen opstellen voor toekomstige innovatieve projecten/processen.

Bedrijfsafvalwater en waterbeschikbaarheid

In 2023 werd duidelijk dat Vitens geen nieuwe- of vergroting/uitbreiding van groot zakelijk industriële aansluitingen meer faciliteert. Conform de vergunning voor de winning van grondwater op de winlocatie Sint Jans klooster is nu min of meer de capaciteit bereikt en ook is er een probleem vanwege een te geringe capaciteit in het leidingnetwerk. We merken dan ook dat er meerdere bedrijven op zoek zijn naar andere bronnen voor het gebruik van water. Zoals op Urk vragen de ontwikkeling van Port of Urk (nieuwbouw industrieterrein) en het bestaande gebied om een nadere uitwerking van water op maat. Op welke wijze kunnen de aanwezige en nieuwe bedrijven worden voorzien van water en wat is vervolgens mogelijk in samenhang daarmee om op een doelmatige manier afval- proceswater te hergebruiken.

4.2.2 Speciale investeringen programma Schoon, gezuiverd water

Speciale investering	Programma	Financieel	Planning
AWZI Almere Fit for the future	Schoon, gezuiverd water	€ 1,65 miljoen (voorbereidingskrediet)	2021-2025
Onderzoeksfase	X Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase
Afgerond			
Kaders/doelstellingen Verder uitwerken van de aanpassing van de AWZI Almere, gericht op: • Vergroten capaciteit AWZI Almere; • 20% <u>slibreductie</u> in 2030 ten opzichte van 2018; • Productie van duurzame energie door het opwerken van biogas naar groen gas met CO₂-terugwinning en het winnen van struviet als grondstof. • Schoner oppervlaktewater, verwijdering van microverontreinigingen; • In kaart brengen aanpak van een klimaatneutrale AWZI Almere als bijdrage aan een klimaatneutraal Zuiderzeeland in 2050; • CO₂ reductie van 55% in 2030 t.o.v. 1990; • Behouden/vergroten van biodiversiteit; Vanuit de eerder vastgestelde Beleidskaders: • Waterbeheerprogramma, • Energiestrategie; • Klimaataanpak; • Integrale Aanpak Afvalwaterketen Zuiderzeeland (actualisatie 2023) is een aanpak vastgesteld voor het project Almere Fit for the Future: Om het zuiveringsslib op een robuuste manier te kunnen blijven verwerken is een groot deel van de sliblijn aan vervanging toe. Om het groeiend aanbod van afvalwater in de toekomst te kunnen blijven verwerken en de doelstellingen van de klimaataanpak, de energiestrategie en slibreductie te kunnen realiseren moet de capaciteit van de AWZI, inclusief de sliblijn, worden vergroot. Aangezien zowel slib vanuit Almere als onder andere Zeewolde hier verwerkt kan worden moet de sliblijn vergroot worden. Ook is het wenselijk om maatregelen op de AWZI's toe te passen voor het verwijderen van microverontreinigingen uit het afvalwater.			
Voortgang en resultaten 2023 Zowel het voorontwerp als het definitief ontwerp zijn in 2023 afgerond. Het bestek en de besteksraming zijn in augustus 2023 afgerond. Het voorstel is beeldvormend in oktober 2023 behandeld en wordt opiniërend in februari behandeld. Zo kan besluitvorming plaatsvinden in maart 2024. Hierna wordt de aanbesteding van de uitvoeringsfase gestart. Het gaat dan om vergroten van de zuiveringscapaciteit middels voorbezinktank, vergisten van slib en productie groen gas, verwijdering van microverontreinigingen en voor het thema klimaatneutraliteit wordt een aanvullende studie uitgevoerd. Over eventuele maatregelen om de AWZI geheel klimaatneutraal uit te voeren wordt een apart bestuursbesluit gemaakt.			

Speciale investering		Programma		Financieel		Planning	
Aanpassing AWZI Zeewolde		Schoon, gezuiverd water		€ 2.600.000 (uitvoeringskrediet)		2021-2025	
Onderzoeksfase	Ontwerp/planfase	X	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond		
Kaders/doelstellingen Verder uitwerken van de aanpassing van de AWZI Zeewolde, gericht op: • Vergroting van de capaciteit van de AWZI met 10%-15%; • Terugwinnen van cellulose en daarmee een bijdrage leveren aan circulariteit; • In kaart brengen aanpak voor een klimaatneutrale AWZI Zeewolde.							
Voortgang en resultaten 2023 De Algemene Vergadering stemde op 20 december 2022 in met het uitvoeringskrediet voor vergroting van de capaciteit en het terugwinnen en opwerken van cellulose. Het project wordt in twee fases uitgevoerd: eerst de bouw van de fijnzeef en zodra de cellulose kan worden afgezet als grondstof (einde afvalstatus), de celluloseopwerking. Onderzoek in samenwerking met de afnemer wees uit dat de cellulose kan worden ingezet voor papier- en of kartonproductie. Daar staat het licht op groen. Uitvoering van de eerste fase: de bouw van de fijnzeef (ook als klimaatmaatregel) is vertraagd als gevolg van netcongestie en onvoldoende beschikbaarheid van elektriciteit (vermogen). Na analyse van de situatie en vrijgeven van vermogen door de gemeente Zeewolde is het mogelijk de eerste fase wel te realiseren en in bedrijf te nemen. De planning is nu dat in het eerste kwartaal van 2024 wordt gestart met de bouw. Met de afnemer wordt gesproken over de installatie voor opwerking van de cellulose. Hiervoor moet nog wel meer vermogen beschikbaar komen en in overleg met de netbeheerder wordt gezocht naar een oplossing.							

4.2.3 Afronding maatregelen programma Schoon, gezuiverd water

Er zijn geen maatregelen afgerond in 2023.

4.3. Wat heeft het gekost?

➤ Programmamalasten

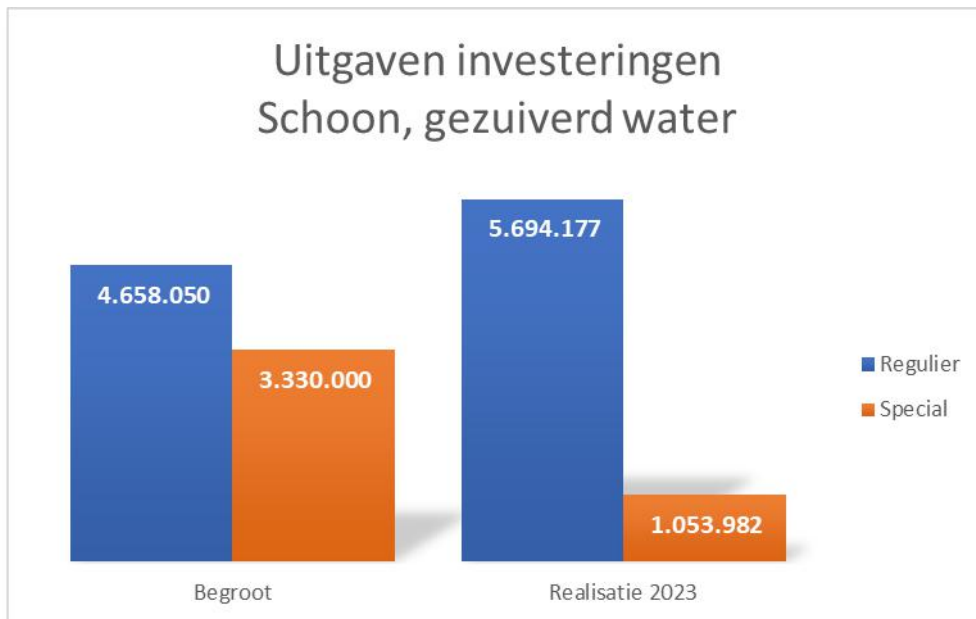
Overzicht programma Schoon, gezuiverd water (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Schoon, gezuiverd water	23,2	24,6	24,6	23,0

In paragraaf 8.3 is een toelichting opgenomen over de belangrijkste afwijkingen.

➤ Investerings

In onderstaande staafdiagrammen is de financiële omvang van de lopende en geplande (te starten) investeringen te zien, gesplitst naar reguliere en speciale investeringen. Het gaat hier om de gerealiseerde uitgaven in 2023 per type investering (Realisatie) in relatie tot de verwachte uitgaven ten tijde van de vaststelling van de Begroting & Meerjarenraming (Begroot).

Toelichting:

De realisatie voor de reguliere investeringen is in 2023 ruim €1 miljoen hoger dan de begroting. Voor een groot deel wordt dit veroorzaakt door projecten die door verschillende oorzaken in 2022 zijn vertraagd en in 2023 zijn uitgevoerd. Daarnaast verloopt de vervanging van het beluchtingsysteem en -compressor op AWZI Lelystad sneller dan vooraf werd verwacht en zijn veel werkzaamheden al in 2023 uitgevoerd. Dit geldt ook voor de renovatiewerkzaamheden van de rioolgemalen Parkwijk en Poortmolenstraat in Almere. Daarentegen zijn er ook een aantal projecten vertraagd vanwege diverse oorzaken, zoals bijvoorbeeld de renovatie van de slibvergister op AWZI Dronten: daarvan verschuift de uitvoering van 2023 naar 2024.

De uitgaven voor de speciale investeringen zijn in 2023 €2,3 miljoen lager dan begroot. Dit wordt voor het grootste deel veroorzaakt doordat de capaciteitsuitbreiding en realisatie van de cellulose terugwininstallatie van AWZI Zeewolde is vertraagd.

5. Programma Financiën, organisatie en informatie

5.1. Wat hebben we bereikt?

Veerkracht in uitdagende economische omstandigheden

Het macro-economische landschap van het jaar 2023 bracht forse financiële uitdagingen met zich mee voor ons waterschap. We kregen te maken met een aanzienlijke inflatie en een loonontwikkeling die hoger was dan vooraf ingeschat. In de prognose is aangegeven dat het jaarresultaat hierdoor negatief zou worden. Het najaar bracht opnieuw uitdagingen met zich mee, dit keer in de vorm van extra energielasten als gevolg van de overvloedige neerslag. Dit resulteerde in een negatief financieel jaarresultaat voor het jaar 2023. Daarnaast is er veel werk verzet bij het bouwen van financiële rapportages van het nieuwe ERP-systeem, de implementatie van een aantal extra modules, een nieuwe accountant en een onderzoek van de Belastingdienst. Gelukkig kon dankzij een nauwe samenwerking tussen het bestuur en de werkorganisatie adequaat worden gereageerd op deze dynamiek.

Solide en veilige basis voor informatie, -technologie, en -beveiliging is gelegd

Eind 2020 is de Informatiestrategie 2021-2025 vastgesteld. Daarmee is afgesproken om tot eind 2023 te werken aan een stabiele basis voor de digitale ontwikkeling van Zuiderzeeland.

In 2021 brachten we onze bezetting en organisatie op orde en zijn we gestart met de ontvlechting en het onafhankelijk worden van Waterschap Drents Overijsselse Delta voor de ICT-dienstverlening. Sinds 2021 namen we al de verantwoordelijkheid van WDODelta terug en eind 2023 staan we ook technisch gescheiden van WDODelta.

Eind 2023 bleek uit een externe audit dat we voor veiligheid en privacy het toegezegde ambitieniveau en daarmee de beoogde doelstelling hebben bereikt. We hebben grote stappen gemaakt om onze informatietechnologie, -beveiliging en privacy op orde te krijgen en te houden. We zijn veel meer aantoonbaar in control en dat is grote winst ten opzichte van de situatie van 2020. De solide en veilige basis is gelegd, tegelijk zijn we niet klaar. Daarom gaan we onverminderd verder met de tweede fase van onze informatiestrategie. Nieuwe wetgeving en onze digitale dienstverlening naar buiten vragen om doorontwikkeling. Niet alleen voor ons, maar juist voor onze inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden die rekenen op onze digitale dienstverlening.

Al meerdere jaren aanhoudende arbeidsmarktkrapte en werkdruk hebben impact op de organisatie en voortgang van werkzaamheden

De wateropgaven en de arbeidsmarkt stellen ons steeds meer voor bijzondere opgaven. Vacatures binnen ons waterschap staan vaak langer open. Met creatieve inspanning en veel energie slagen we er in om de juiste nieuwe medewerkers te vinden. Zo maken we veel gebruik van stagiaires en trainees, die op deze manier ook kunnen instromen. Voor sommige specialistische en de technische functies is het lastig om snel kandidaten te vinden. Ook in 2023 zette Zuiderzeeland extra in om kandidaten met een afstand tot de arbeidsmarkt binnen te halen. Het blijft lastig om kandidaten uit de juiste doelgroepen (voldoen aan de wet- en regelgeving) te vinden en deze te matchen met de dagelijkse werkzaamheden binnen ons waterschap.

Eind 2023 is er een nieuwe cao Werken voor waterschappen tussen de sociale partners afgesloten. In deze cao is naast aandacht voor algemene arbeidsvoorwaarden, specifiek aandacht voor jonge medewerkers. De nadruk ligt op het zijn en blijven van een aantrekkelijke werkgever.

De medewerkers van Zuiderzeeland ervaren ook een grote(re) werkdruk. Dit is een van de uitkomsten van het sectorale medewerkersonderzoek dat eind 2023 is gehouden. Medewerkers zijn over het algemeen trots en bevlogen over hun werk bij Zuiderzeeland.

5.2. Wat hebben we gedaan?

5.2.1 Onderwerpen en bereikte resultaten

➤ Financiën

Inflatie leidt tot begrotingswijzigingen

Het jaar 2023 heeft ons waterschap geconfronteerd met aanzienlijke kostenstijgingen die verder reikten dan de initiële schattingen. Oorspronkelijk werd een inflatie van 4 procent voorspeld door het Centraal Planbureau, maar zowel op basis van CBS-gegevens als de werkelijke kosten van het waterschap bleek dat de prijsontwikkelingen hoger uitvielen dan verwacht. Deze kostenstijging manifesteerde zich op diverse fronten, waaronder cao-lonen, energielasten, beheer en onderhoud van het watersysteem, slibeindverwerking, chemicaliën, beheer en onderhoud van de zuivering en ICT. Om onze financiële koers te handhaven, moesten we scherp aan de wind varen. De macro-economische onzekerheden dwongen ons om continue kritisch te kijken naar de noodzaak van uitgaven. Bij het optreden van prijsstijgingen wordt eerst onderzocht of het werk op een andere manier kan worden uitgevoerd of dat de kosten intern kunnen worden opgevangen. Pas wanneer deze opties niet haalbaar zijn en de uitgaven onvermijdelijk zijn, wordt een begrotingswijziging voorgesteld. Dankzij deze benadering zijn de kostenstijgingen onder controle gehouden. In maart 2023 stemde de Algemene Vergadering in met een begrotingswijziging om de extra niet begrote loonontwikkeling op te vangen en in september 2023 stemde de Algemene Vergadering in met een begrotingswijziging voor de extra niet begrote inflatiekosten. Transparantie is cruciaal, vooral in tijden van economische uitdagingen. De Algemene Vergadering heeft op de reguliere momenten in de AV van juni en oktober de prognose van het jaarresultaat ontvangen. Het college heeft de AV steeds goed meegenomen en tijdig de besluiten voorgelegd.

Planning & Control-cyclus bestuurlijk geëvalueerd

In nauwe samenwerking met een werkgroep vanuit de Algemene Vergadering, is de (in 2021 herziene) opzet van de Planning & Control-cyclus van het waterschap geëvalueerd. De resultaten zijn besproken in de Algemene Vergadering van 14 februari 2023. De Algemene Vergadering heeft zich positief uitgelaten over de nieuwe opzet, die zowel het beoogde doel dient als efficiënt is in de praktijk. Het geeft meer sturingsmogelijkheden en heeft de rol van de Algemene Vergadering verstevigd.

Nieuwe accountant verzorgt de jaarrekeningcontrole

Na een aanbestedingsprocedure werd in december 2022 de nieuwe accountant benoemd door de Algemene Vergadering. Crowe Foederer verzorgt de controle van de jaarrekening gedurende een periode van twee jaar, met een optie voor nog tweemaal twee jaar. De interimcontrole startte in september 2023. De samenwerking is vanuit beide kanten positief gestart.

Onderzoek Belastingdienst afgerond

Eind 2022 startte de Belastingdienst een boekenonderzoek naar de omzetbelasting in de periode 2017-2020. Hiervoor werd een uitgebreide steekproef genomen uit de dossiers van het waterschap en deze dossiers werden diepgaand onderzocht. Het proces om alle benodigde informatie aan de Belastingdienst te verstrekken was intensief. In december 2023 werd het boekenonderzoek afgerond met het sluiten van een vaststellingsovereenkomst met de Belastingdienst. Met deze overeenkomst is overeenstemming bereikt met de Belastingdienst over de omzetbelasting voor de hele periode inclusief de jaren 2021 en 2022. Tijdens het onderzoek werden zowel positieve als negatieve onjuistheden geconstateerd, wat uiteindelijk een positief effect opleverde van € 50.000 op het jaarresultaat van 2023. Voor de toekomst is het noodzakelijk dat het waterschap goed is ingericht op de eisen vanuit de belastingwetgeving. Voor een deel zit dat in de inrichting van de fiscale administratie, dat is meegenomen in de implementatie van het nieuwe financiële systeem. Daarnaast is het belangrijk dat in een vroeg stadium van nieuwe investeringen, projecten en samenwerkingsinitiatieven de fiscale consequenties in beeld zijn en worden meegenomen. Om deze taak in te vullen heeft de AV in september extra capaciteit beschikbaar gesteld.

Assetmanagement essentieel voor ons waterschap

Assetmanagement is een essentieel aspect van de taken die het waterschap uitvoert, waarbij waardevolle activa zoals gemalen, afvalwaterzuiveringsinstallaties, rioolgemalen en persleidingen worden ingezet. Het adequaat functioneren van deze bedrijfsmiddelen is cruciaal voor het succesvol uitvoeren van ons werk. Binnen ons assetmanagement zijn kernwaarden gedefinieerd om richting te geven aan beslissingen met betrekking tot doelen, risico's en kosten. Deze kernwaarden zijn verankerd in het Waterbeheerprogramma 2022-2027 en dienen als basis voor onze besluitvorming. In het jaar 2023 zijn bestuurlijke uitgangspunten beheer en onderhoud geactualiseerd en op 30 oktober 2023 door de Algemene Vergadering vastgesteld. De bestuurlijke uitgangspunten voor beheer en onderhoud vormen het beleidskader voor het opstellen van meerjaren beheer- en onderhoudsplannen (MJOP's). In de komende jaren streven we ernaar de principes van assetmanagement nog verder te integreren in onze dagelijkse werkzaamheden, waaronder de verdere ontwikkeling van meerjaren onderhoudsplannen en de verdere uitrol van risicogestuurd werken.

Doelstelling voor de klimaatafdruk is gehaald voor duurzaamheidslening

NWB Bank heeft in het 2022 haar eerste aan duurzaamheid gekoppelde lening verstrekt aan ons waterschap. Wij hebben hierbij een lening van 21 miljoen euro afgesloten en krijgen een korting op de jaarlijkse rente bij het behalen van ambitieuze mijlpalen op het gebied van duurzaamheid. De prestatie-indicatoren in de lening zijn uitdagend en betreffen drie onderdelen: vermindering van de klimaatvoetafdruk, vergroten van ecologisch beheerd gebied (biodiversiteit) en het vergroten van het aantal medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt (diversiteit). In 2023 is de prestatie-indicator voor de klimaatvoetafdruk behaald. De andere twee indicatoren zijn net niet gehaald. Hiermee is een deel van de afgesproken korting op de rente ontvangen. De verwachting is dat voor het komend jaar een groter deel van de korting kan worden ontvangen.

Nieuwe geldlening passend binnen ons financieel beleid

Meerjaren vooruitkijken vormt de kern van gezond financieel beleid. In onze voortdurende inzet om financiële stabiliteit te waarborgen, maken we gebruik van een lange termijn doorkijk. Zo hebben we in april 2023 een dertigjarige geldlening van € 10 miljoen afgesloten. Het afsluiten van deze lening draagt bij aan beperking van het renterisico op lange termijn. De schuldpositie ligt eind 2023 ruim binnen de door de AV vastgestelde indicator uit het reserve- en schuldenbeleid. Gezien de grote investeringsopgaven waar het waterschap mee te maken krijgt, blijft het belangrijk om langjarig vooruit te blijven kijken.

➤ Informatie

1e fase Informatiestrategie (solide basis en veilig) afgerond

In 2021 startten we de uitvoering van de informatiestrategie 2021-2025. Tot en met 2023 hebben we aan het op orde brengen van de basis, gericht op het realiseren van een solide informatiehuis en veilige basis. Enkele noemenswaardige zaken over 2023 zijn:

- Eind 2023 bleek uit een externe audit voor informatieveiligheid en privacy dat we aantoonbaar opereren op het sectoraal afgesproken volwassenheidsniveau. Het beoogde ambitieniveau behaalden we daarmee en in de komende tijd gaan we verder om dit niveau te behouden, waarbij nieuwe wetgeving aanvullende eisen gaat stellen.
- De ICT-omgeving namen we weer volledig in eigen beheer (los komen te staan van de samenwerking met Waterschap Drents Overijsselse Delta). Hierbij bepaalden we welke technische infrastructuur we in eigen beheer houden, waar we gebruik maken van de marktpartijen en samenwerking tussen de waterschappen benutten (de zogenaamde sourcingsstrategie). De algemene vergadering heeft de hiervoor benodigde middelen beschikbaar gesteld.
- De ICT-omgeving en applicaties zijn verder vereenvoudigd en gemoderniseerd. Waar we tot enkele jaren geleden vooral op centrale computersystemen werkten, willen we tegenwoordig online met elkaar samenwerken. Door deze ontwikkeling gaan we nieuwe en bestaande software in toenemende mate beschikbaar stellen via de cloud. Hierbij ontstaat een verschuiving van investeringsgelden naar exploitatiegelden, die we in 2023 hebben meegenomen en in de meerjarenontwikkeling hebben verwerkt.

- De digitale werkomgeving die tijd en plaatsbewust werken ondersteunt werkt goed. Het digitaal samenwerken: vergaderen, videobellen, in teams met interne en externe partners aan gezamenlijke documenten werken, is dagelijkse praktijk geworden.
- Op 1 januari 2024 waren we technisch goed voorbereid op de inwerkingtreding van de Omgevingswet (aangesloten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet, DSO) (zie ook de tekst bij programma Bestuur en omgeving voor de invoering van de Omgevingswet)
- We hebben nieuwe technologie geïmplementeerd waarmee we veel verschillende databronnen kunnen combineren voor dashboards. Dit is gecombineerd met kennis en kunde om deze technologie toe te passen met een goede datakwaliteit als basis om de opgaven als klimaat en duurzaamheid, energiemangement en biodiversiteit data-gedreven te ondersteunen.
- Enkele onderwerpen lopen nog langer door, waaronder de solide basis voor financieel/ondersteunende processen. Begin 2023 is de nieuwe financiële oplossing Unit4-ERP in gebruik genomen. Deze oplossing omvat zowel de financiële administratie, inkoopadministratie, projectenadministratie, urenadministratie en een module begroten en prognosticeren. In 2023 hebben we nog verbeteringen in de werking aangebracht. De ingebruikname van deze nieuwe financiële oplossing heeft veel inspanning van de organisatie gevraagd. Het bouwen van een groot aantal rapportages en verdere planning en control (loonsom- begroting en prognose en investeringsplanning) procesinrichting is nog niet afgerond.

Vanaf 2024 richten we ons op een nieuwe fase van de Informatiestrategie. Het solide informatiehuis blijft de basis en dit heeft vraagt zowel onderhoud als vernieuwing. In het vervolg gaan we aan het werk gaan met het verbreden van onze digitale dienstverlening en de inzet van data-technologie bij grote opgaven als duurzaamheid en energie.

Externe audit geeft aan dat het afgesproken ambitieniveau voor veiligheid en privacy is bereikt

We worden steeds afhankelijker van digitale systemen. Inmiddels kunnen we onze bedrijfsprocessen niet meer zonder deze systemen uitvoeren. Samenhangend met die ontwikkeling constateren we dat de kwetsbaarheid mede door cyberdreiging toeneemt.

Vanuit de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) en CSIR (CyberSecurity Implementatierichtlijn voor de procesautomatisering) en de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) wordt van Zuiderzeeland gevraagd dat het de eigen informatie-omgeving controleert op kwetsbaarheden en aanvallen van buitenaf en bescherming van de persoonsgegevens borgt. Een externe audit bevestigt dat we eind 2023 op het tot doel gestelde niveau opereren.

De bescherming van onze informatie, informatiesystemen en bescherming van persoonsgegevens houdt daarmee niet op, we blijven alert en verbeteringen doorvoeren.

In 2023 zijn er vijf datalekken (incidenten met persoonsgegevens) en honderden (geautomatiseerde) cyberaanvallen gedetecteerd. Het is een signaal dat we waakzaam moeten blijven en gaan daarom verder met de maatregelen en nieuwe eisen vanuit verdergaande wetgeving (o.a. BIO 2.0 en NIS2)

In 2023 is een meting uitgevoerd die zich richt op de kennis, houding en gedrag van medewerkers en managers ten aanzien van risico's voor informatieveiligheid en privacy. Van daaruit zijn we gestart met gerichte acties en kennissessies op een veilige werkomgeving, beheren en veranderen van wachtwoorden en herkenning van veilig internet. Per slot van rekening is menselijk handelen of het nalaten daarvan de grootste bron van digitale en fysieke (on)veiligheid.

Verbouw Larserbos van start om klimaatneutraal en op samenwerken gericht regiokantoor te verkrijgen

In 2023 ging de Algemene Vergadering akkoord met de renovatie van het kantoor Larserbos aan de Larserringweg 3. Na renovatie voldoet dit regiokantoor aan onze eigen kaders van beheer en onderhoud kantoorvoorzieningen, is het kantoor klimaatneutraal met Energielabel A en is het ingericht om tijd- en plaatsbewust (hybride) werken goed te faciliteren en is het een aantrekkelijke locatie om samen te werken. Met een energielabel A gaan we verder dan de wettelijke verplichting voor kantoor Larserbos. We willen met de renovatie een voorbeeld stellen en past de renovatie bij de klimaatagenda van het waterschap. In 2016 is het waterschap gestart met het kantoorconcept Samen beter Werken. Na het hoofkantoor, regiokantoor Emmeloord wordt kantoor Larserbos het volgende waterschapskantoor dat tijd- en plaatsbewust (hybride) werken gaat faciliteren.

Figuur 33 Kantoor Larserbos

➤ **Organisatie & Personeel**

Trots en bevlogenheid kenmerken de medewerkers van het waterschap

Dat blijkt uit het sectoraal medewerkersonderzoek waarvan de uitkomsten eind 2023 gepubliceerd zijn. Als Zuiderzeeland scoren we daarnaast goed op inhoud van het werk en sociale veiligheid. Ook op het gebied van betrokkenheid, werkgeverschap en vertrouwen in de toekomst van de organisatie scoort Zuiderzeeland gemiddeld iets beter dan andere waterschappen. Ten opzichte van de meting in 2021 scoort Zuiderzeeland op alle onderwerpen in 2023 gelijk of beter. Uitdagingen voor onze organisatie liggen op het gebied van leiderschap, beloning en werkdruk. Met een respons van 80%, wat hoog is in vergelijking met voorgaande jaren en met andere waterschappen, zijn de resultaten van dit onderzoek een goede en brede afspiegeling van de hele organisatie.

Arbeidsmarkt blijft een uitdaging

Toch is het gelukt om nagenoeg alle vacatures in te vullen. Door extra inzet op recruitment en meer maatwerk per vacature te leveren. Per doelgroep wordt gekeken naar passende werving- en selectiemethodes en bijbehorende wervingskanalen.

Daarnaast is er een werkgeversmerk ontwikkeld, wat ingezet zal worden om onze positie als werkgever voor zowel vaste als tijdelijke medewerkers verder te versterken. Wij verhogen onze aantrekkingskracht als regionaal werkgever door onze maatschappelijke betrokkenheid en ruimte voor diversiteit en inclusie duidelijk in beeld te brengen in onze communicatie.

Figuur 34 Foto bij vacatures. Collega Thomas (technicus) promoot het waterschap.

Organisatieontwikkeling

De organisatie voert aan de hand van de Watervisie en het Waterbeheerplan 2022-2027 projecten en werkzaamheden uit. Externe ontwikkelingen op het gebied van energievoorziening, klimaatverandering, digitale transformatie en duurzaamheid vragen om continue flexibiliteit in ons handelen. Als organisatie moeten wij daar tijdig en effectief op kunnen anticiperen. Om dat te kunnen is in 2023 het strategische doel voor de organisatieontwikkeling herzien: "Waterschap Zuiderzeeland is een solide, veerkrachtige en inclusieve organisatie die bewust kiest en waar we

doelmatig, vernieuwend en met plezier werken aan opgaven.” Deze is opgenomen als strategisch doel voor het programma Financiën, organisatie en informatie in de Begroting & Meerjarenraming. Voor de realisatie van dit doel zijn in 2023 grote stappen gezet in de organisatiebrede implementatie van portfoliomanagement. Dit instrument helpt de organisatie om inzicht te krijgen in het totaal van onze verander- en ontwikkelopgaves. En bij de prioritering hierin. Op deze manier is het makkelijker bewuste keuzes te maken.

Organisatieontwikkeling gaat ook over hoe er binnen Zuiderzeeland wordt samengewerkt. In 2023 is gestart met de planvorming voor een meerjarig ontwikkelprogramma op het gebied van cultuur, leiderschap en kunde: ZZL verbindt. Ook hierin brengen we focus aan en maken we bewuste keuzes. We sluiten in deze ontwikkeling aan bij belangrijke veranderopgaven en wat die van de organisatie vragen als het gaat om tot cultuur, leiderschap, kennis, competenties & vaardigheden.

Kansen voor iedereen

Diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid zijn speerpunten voor onze organisatie. Om dit in onze organisatie verder in te bedden, is hier een visie voor opgesteld die volgend jaar verder uitgewerkt wordt.

Daarnaast zette Zuiderzeeland het afgelopen jaar veel in op de invulling van de uitvoering van de Wet Banenafspraken. Tot en met 2023 hebben we 8,76 banen in het kader van de Banenafspraken gerealiseerd. Dit is bijna 70% van het aantal banen dat Zuiderzeeland volgens de wet zou moeten realiseren. De dagelijkse praktijk laat zien dat het vinden en matchen van geschikte medewerkers voor het invullen van participatiebanen weerbaar is. Er is veel extra energie gestoken in het realiseren van ons doel. Ook is een aantal medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt een functie aangeboden die niet formeel meetellen in de norm maar wel passen bij de bedoeling van de wet. We staan in nauw contact met veel organisaties in de regio, waaronder gemeenten, stichtingen en werkbedrijven, om dit doel alsnog te gaan behalen.

Een mijlpaal is het predicaat 'Buitengewone Werkgever' dat Zuiderzeeland ontving. Dit is uitgereikt door WerkCorporatie Noordoostpolder vanwege de plaatsing van kandidaten.

Figuur 35 Toekenning predicaat 'Buitengewone Werkgever' door WerkCorporatie Noordoostpolder

Daling in het ziekteverzuim

Het verzuimpercentage voor 2023 was 4,3%. Ten opzichte van 2022 is dit een daling van 1,2 procentpunt. Ons verzuimpercentage blijft onder het landelijk gemiddelde. De ontwikkeling van het verzuim vraagt niet om een andere verbijzonderde aanpak aanvullend op het bestaande verzuimbeleid.

Nieuwe cao voor de waterschappen

De onderhandelaars van de Vereniging werken voor waterschappen (Vvww) en de vakbonden FNV en CNV Connectief bereikten op 22 november 2023 een onderhandelingsresultaat.

Een belangrijk uitgangspunt daarin was om op het gebied van arbeidsvoorwaarden een aantrekkelijke werkgever te zijn in deze sector. Onderwerpen zoals vergroening van de cao en duurzame inzetbaarheid zijn daarin belangrijke thema's.

Om de waterschappen ook voor de jongere doelgroep aantrekkelijker te maken, zijn er uitgebreidere mogelijkheden voor onder andere opleiding en ontwikkeling en ouderschapsverlof.

Blijvend ontwikkelen staat voorop

In 2023 is weer volop gebruik gemaakt van het aanbod tijdens onze Zomer- en Winterschool.

Medewerkers worden gestimuleerd om hun eigen loopbaan actief vorm te geven door gebruik te maken van geboden ontwikkelmogelijkheden en opleidingen. Dit is ook terug te zien in een toename van het gebruik van het Persoonsgeboden Basis Budget (PBB). Daarnaast geven we ook samen met onze waterkrachtpartners invulling aan de Waterkrachtacademie. Op deze manier bieden we onze medewerkers een breed palet aan opleidings- en ontwikkelmogelijkheden. Specifiek voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden is een 0-meting uitgevoerd om te weten op welke onderdelen nog extra ontwikkeling nodig is. Zo konden we binnen onze eigen ZZL-Academie gericht trainingen en ondersteuning bieden aan collega's.

Ook is het inwerkprogramma voor nieuwe medewerkers vernieuwd en verbeterd. Waardoor we medewerkers vanaf het moment dat ze bij ons binnenkomen nog beter kunnen faciliteren bij het vormgeven van hun ontwikkeling.

Personeel in cijfers		
Omschrijving	2023	2022
Medewerkers in dienst	357	337
Instroom	41	31
Uitstroom	21	18
Doorstroom	38	44
Man/Vrouw	237/120	227/110
Deeltijders	107	97
Ziekteverzuim	4,3%	5,5%

5.2.2 Speciale investeringen programma Financiën, organisatie en informatie

Geen.

5.2.3 Afronding maatregelen programma Financiën, organisatie en informatie

In het boekjaar afgeronde maatregelen:

- Uiterlijk begin 2023 wordt het reserve- en schuldenbeleid van Waterschap Zuiderzeeland geëvalueerd en indien nodig herzien.
- In de periode tot (en met) 2023 werken we aan de realisatie van een solide informatiehuis die de digitaliseringsopgaven adequaat kan blijven ondersteunen.

5.3. Wat heeft het gekost?

➤ Programmamalasten

Overzicht programma Financiën, organisatie en informatie (bedragen x € 1.000.000)

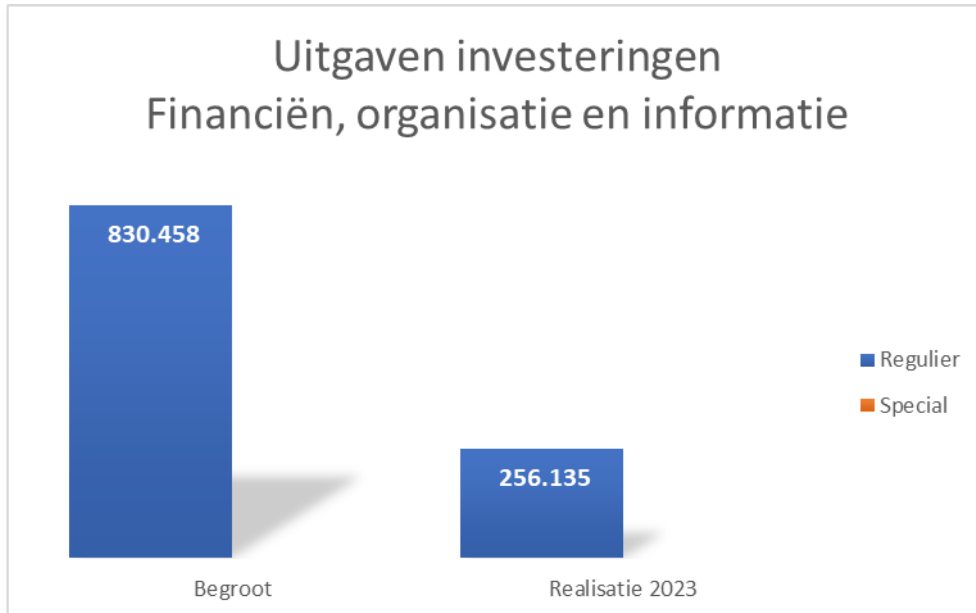
Omschrijving	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Financiën, organisatie en informatie	21,5	22,2	21,3	19,9

In paragraaf 8.3 is een toelichting opgenomen over de belangrijkste afwijkingen.

➤ Investerings

In onderstaande staafdiagrammen is de financiële omvang van de lopende en geplande (te starten) investeringen te zien, gesplitst naar reguliere en speciale investeringen. Het gaat hier om de gerealiseerde uitgaven in 2023 per type investering (Realisatie) in relatie tot de verwachte uitgaven

ten tijde van de vaststelling van de Begroting & Meerjarenraming (Begroot). Het betreft binnen dit programma alleen reguliere investeringen.

Toelichting:

De realisatie voor de reguliere investeringen is in 2023 een kleine €600k lager dan de begroting. Dit wordt veroorzaakt doordat veel van de geplande uitgaven uit SaaS implementatie bestonden. Deze geplande uitgaven zijn inmiddels overgegaan naar de exploitatie. Ook de uitgestelde investering Technische installaties Larserbos zorgt ervoor dat de realisatie lager ligt dan begroot. De ophoging van het krediet Outsourcing infrastructuur, zoals besloten in de AV van oktober 2023, heeft een verhogend effect op de uitgaven in 2023 gehad.

6. Verplichte Paragrafen

Het Waterschapsbesluit bepaalt dat in de jaarstukken paragrafen worden opgenomen, waarin op de beleidslijnen wordt verantwoord zoals vastgelegd in de programmabegroting. Tevens worden de opbrengsten van de waterschapsbelastingen verantwoord. Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in de jaarstukken staan worden gebundeld in een kort overzicht, waardoor de Algemene Vergadering voldoende inzicht krijgt.

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de jaarstukken. Met de genoemde onderwerpen is vrijwel altijd een groot financieel belang gediend. De paragrafen geven daardoor extra informatie voor de beoordeling van de financiële positie op de korte en langere termijn.

Het Waterschapsbesluit schrijft de volgende paragrafen voor:

- Bedrijfsvoering;
- Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar;
- Incidentele baten en lasten;
- Onttrekkingen aan bestemmingsreserves en voorzieningen;
- Waterschapsbelastingen;
- Weerstandvermogen;
- Financiering;
- Verbonden partijen;
- EMU-saldo;
- Topinkomens.

In deze programmabegroting is ook de Openbaarheidsparagraaf opgenomen. Deze paragraaf vloeit voort uit de Wet open overheid.

6.1. Bedrijfsvoering

Het beleid, de activiteiten en de daarmee gemoeid zijnde lasten van de bedrijfsvoering van Waterschap Zuiderzeeland zijn opgenomen in het programma Financiën, organisatie en informatie.

6.2. Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar

In de paragraaf betreffende de ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar kan worden ingegaan op externe en interne ontwikkelingen die zich sinds het vaststellen van de vorige begroting en de behandeling van de meerjarenraming hebben voorgedaan. Bovendien kunnen afwijkingen van de uitgangspunten en grondslagen, zoals deze voor de vorige begroting en de meerjarenraming zijn gehanteerd, en belangrijke afwijkingen in de cijfers van de meerjarenraming in deze paragraaf nader worden toegelicht.

Bij Waterschap Zuiderzeeland is ervoor gekozen om de algemene ontwikkelingen van het afgelopen jaar in de inleiding van het jaarverslag op te nemen en de programma specifieke ontwikkelingen mee te nemen in de programmaverantwoording.

6.3. Incidentele baten en lasten

De paragraaf betreffende de incidentele baten en lasten bevat een overzicht van de baten en lasten die als eenmalig moeten worden beschouwd ten opzichte van voorgaande en komende

begrotingsjaren. De jaarrekening 2023 bevat geen baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen en derhalve als incidenteel kunnen worden bestempeld.

6.4. Onttrekkingen voorzieningen en bestemmingsreserves

In de paragraaf betreffende de onttrekkingen aan voorzieningen en bestemmingsreserves wordt ingegaan op de bedragen die rechtstreeks uit voorzieningen worden onttrokken, alsmede op het beroep dat op de bestemmingsreserves is gedaan. Conform het vastgestelde beleid zullen, voordat gelden kunnen worden onttrokken uit bestemmingsreserves, voorstellen daartoe worden gedaan aan de Algemene Vergadering. Pas na vaststelling van deze voorstellen kunnen gelden uit de bestemmingsreserves worden onttrokken. Een overzicht met de onttrekkingen uit voorzieningen en bestemmingsreserves is opgenomen in de toelichting op de balans.

6.5. Waterschapsbelastingen

Anders dan gemeenten en provincies ontvangen waterschappen geen bijdrage van het Rijk voor de bekostiging van hun taken. Waterschappen bekostigen hun taken door het heffen van belastingen: de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing. In de onderstaande tabellen worden de geprognosticeerde en gerealiseerde belastingopbrengsten weergegeven.

De aanslagoplegging en invordering van de waterschapsbelastingen geschiedt door het Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT). De gerealiseerde belastingopbrengsten zijn ontleend aan het jaaroverzicht belastingopbrengsten 2023, dat is opgesteld door GBLT. De controle op de juistheid en volledigheid van de belastingopbrengsten maakt onderdeel uit van het controleprogramma van de accountant van GBLT.

Overzicht belastingen, per kostendrager (bedragen x € 1.000.000)

Taak	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Watersysteemtaak	54,5	56,3	57,0	51,6
Zuiveringstaak	36,4	36,6	37,4	34,4
Totaal	90,9	92,9	94,4	86,0

De opbrengsten van de twee taken bestaan zowel uit de opbrengst van de heffingen als de 'negatieve' opbrengst kwijtschelding en overig.

Overzicht belastingen, onderdeel watersysteemheffing (bedragen x € 1.000.000)

Watersysteemheffing	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Watersysteemheffing ingezetenen	16,5	16,5	16,4	15,3
Watersysteemheffing gebouwd	24,3	26,0	26,1	23,4
Watersysteemheffing ongebouwd	11,6	11,6	11,7	10,7

Watersysteemheffing wegen	0,8	0,8	0,8	0,8
Watersysteemheffing natuur	1,4	1,4	1,3	1,2
Verontreinigingsheffing	0,8	0,8	0,9	0,8
Watersysteemheffing vorige jaren	-	0,1	0,5	0,1
Subtotaal watersysteemheffing	55,4	57,2	57,7	52,3

De gerealiseerde watersysteemheffing van het aanslagjaar 2023 is grotendeels in lijn met de primitief begrote heffing. Alleen de realisatie van de watersysteemheffing gebouwd laat een voordeel zien door de hogere WOZ-taxaties dan begroot. De extra opbrengst vorige jaren bestaat voor een groot deel uit de verontreinigingsheffing bedrijven van vorige jaren.

Overzicht belastingen, onderdeel zuiveringsheffing (bedragen x € 1.000.000)

Zuiveringsheffing	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Zuiveringsheffing huishoudens	27,7	27,7	27,7	25,8
Zuiveringsheffing bedrijven	10,0	10,1	10,3	9,7
Zuiveringsheffing vorige jaren	-	0,1	0,5	0,0
Subtotaal zuiveringsheffing	37,7	37,9	38,5	35,5

De gerealiseerde zuiveringsheffing van het aanslagjaar 2023 ligt nagenoeg in lijn met de begroting. De extra opbrengst vorige jaren komt door de zuiveringsheffing bedrijven van vorige jaren.

Overzicht belastingen, onderdeel kwijtschelding (bedragen x € 1.000.000)

Kwijtschelding	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Watersysteemheffing ingezetenen	- 0,9	- 0,9	- 0,7	- 0,8
Zuiveringsheffing huishoudens	- 1,3	- 1,3	- 1,1	- 1,1
Subtotaal kwijtschelding	- 2,2	- 2,2	- 1,8	- 1,8

In het jaar 2023 is de gerealiseerde kwijtschelding lager dan de begrote kwijtschelding. De lagere kwijtschelding is het gevolg van een te negatieve inschatting van de gevolgen van de Corona crisis.

Overzicht belastingen, totalen (bedragen x € 1.000.000)

Heffing	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Watersysteemheffing	55,4	57,2	57,7	52,3
Zuiveringsheffing	37,7	37,9	38,5	35,5
Kwijtschelding	- 2,2	- 2,2	- 1,8	- 1,8
Totaal belastingen	90,9	92,9	94,4	86,0

In de onderstaande tabellen worden de begrote en gerealiseerde belastingeenheden weergegeven, exclusief de in het jaar 2023 gerealiseerde eenheden over voorgaande jaren.

Eenheden watersysteemheffing (x 1.000)

Watersysteemheffing	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Watersysteemheffing ingezetenen	176	176	176	173
Watersysteemheffing gebouwd	69.126	73.910	74.013	61.837
Watersysteemheffing ongebouwd	102	102	102	102
Watersysteemheffing wegen	4	4	4	4
Watersysteemheffing natuur	118	118	112	113
Verontreinigingsheffing	12	12	14	13

De cijfers in de bovenstaande tabel laten zien dat de primitief begrote en gerealiseerde eenheden bij de meeste belastingsoorten dicht bij elkaar liggen. Alleen bij de watersysteemheffing gebouwd zien we hogere eenheden.

Eenheden zuiveringsheffing (x 1.000)

Zuiveringsheffing	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Zuiveringsheffing huishoudens	419	419	419	412
Zuiveringsheffing bedrijven	152	153	157	155
Totaal	571	572	576	567

De realisatie van de zuiveringsheffing bedrijven is licht hoger dan begroot.

6.6. Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen¹ zegt iets over de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt om bedrijfsrisico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen op te kunnen vangen. Hierbij zijn de beschikbare weerstandscapaciteit en risico's bepalende factoren.

De beschikbare weerstandscapaciteit is als volgt te berekenen:

Beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2023 voor resultaatbestemming (bedragen x € 1.000.000)

Weerstandscapaciteit	
Algemene reserve	18,9
Beschikbare weerstandscapaciteit	18,9

In december 2022 heeft de Algemene Vergadering het schulden- en reservebeleid vastgesteld. Dit beleid heeft als doel om de gezonde financiële positie van het waterschap ook voor de toekomst te borgen. In dit beleid zijn een aantal referentiewaarden opgenomen voor o.a. schuldenomvang en het totaal van de reserves aan het *eind van de planperiode*. Jaarlijks wordt in de Kadernota bezien of aan het eind van de planperiode wordt voldaan aan deze referentiewaarden en zo nodig wordt het tariefscenario hierop bijgesteld (laatst vastgestelde Kadernota: Kadernota 2024-2027 AV juli 2023).

Risico's

In deze paragraaf wordt gerapporteerd over alle bestuurlijk relevante risico's die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Risicoparagraaf

Macro-economische omstandigheden

De huidige macro-economische omstandigheden met sterke prijsontwikkelingen brengen onzekerheden met zich mee die een grote impact kunnen hebben op de kosten van de taakuitvoering van het waterschap. In 2023 is bijvoorbeeld gebleken dat zowel de loonontwikkeling (CAO) als de prijsontwikkeling hoger uitvielen dan voorspeld door het CBP en dat als gevolg hiervan begrotingswijzigingen noodzakelijk waren. In de begroting 2024 zijn kosteninschattingen zo reëel mogelijk gemaakt en mede gebaseerd op voorspellingen van het CPB, maar ook in 2024 kan de daadwerkelijke kostenontwikkeling hiervan afwijken.

Naast de algehele CAO- en prijsontwikkelingen kunnen specifiek ook de energieprijzen en de kosten van netbeheer aanzienlijke impact hebben op de totale kosten. De elektriciteit wordt vanaf 2024 ingekocht tegen een marktconforme uurprijs. Deze ligt niet vast en kan zeker in de huidige marktomstandigheden sterk fluctueren. Ook voor gas geldt dat de prijs vanaf 2024 niet vastligt. In de Begroting en Meerjarenraming 2024-2027 is uitgegaan van een prijsontwikkeling gebaseerd op de forward-markt ten tijde van het opstellen van de begroting. De daadwerkelijke prijsontwikkeling kan hier uiteraard van afwijken (in zowel positieve als negatieve zin).

Naast de inkoop van elektriciteit geldt ook dat de tarieven voor het netbeheer impact kunnen hebben op de totale kosten voor 2024 en verder. In 2023 is sprake geweest van een tariefsontwikkeling die aanzienlijk boven het inflatieniveau lag en voor het waterschap leidde tot ca € 0,6 miljoen aan jaarlijkse extra kosten.

Stikstof

Op 2 november 2022 verklaarde de Raad van State de bouwvrijstelling uit de stikstofwet niet langer houdbaar. Dit betekent dat ieder project een individuele beoordeling vereist van stikstofeffecten in de bouw- of aanlegfase, en in de gebruiksfase. Zonder stikstofvergunningen loopt Zuiderzeeland

¹ Het weerstandsvermogen wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit (€ 18,9 miljoen) te delen door het bedrag dat is benodigd om risico's af te dekken te delen (€ 10,5 miljoen).

mogelijk grote vertraging op bij het uitvoeren van wettelijke taken (zoals dijkversterkingen) en het halen van KRW doelen. De Unie van Waterschappen roept op om in te zetten op het veroorzaken van zo min mogelijk emissie bij het uitvoeren van projecten. Daar waar dat niet mogelijk is, kan door middel van een ADC-toets toch een vergunning worden verkregen: voor projecten waarvoor geen alternatieven zijn (A), die van doorslaggevend belang zijn (D) en waar compensatie (C) wordt geregeld voor de beschadigde natuur door aanleg van nieuwe vergelijkbare natuur.

Transportcapaciteit energie

Het is druk op het elektriciteitsnet in ons beheergebied en het hoogspanningsnet in Nederland. TenneT, beheerder van het hoogspanningsnet in Nederland, heeft eind 2022 aangegeven dat in Flevoland de maximale capaciteit voor het verbruiken van elektriciteit is bereikt. Dit hoogspanningsnet voorziet ook de regionale elektriciteitsnetten van Liander van elektriciteit. Gevolg hiervan is dat Liander de komende periode geen extra capaciteit meer kan toezeggen aan grootverbruikers van elektriciteit. Dit kan ook gevolgen hebben voor projecten van Zuiderzeeland, waarvoor uitbreiding van de netaansluiting noodzakelijk is. Door tijdig op zoek te gaan naar oplossingen en hierover in gesprek te gaan met de netbeheerder probeert Zuiderzeeland knelpunten zoveel mogelijk te voorkomen. Een voorbeeld hiervan is het realiseren van de aansluiting voor de versterking van de IJsselmeerdijk, waarover de AV in oktober 2023 een voorstel heeft ontvangen. Mogelijk dat Zuiderzeeland met haar assets ook een bijdrage kan leveren bij (tussen)oplossingen voor dit probleem. Deze en andere bijdragen van het waterschap in de energietransitie worden meegenomen in de Regionale Energiestrategie (RES).

Oninbaarheid belastingen

In de begroting 2024 is rekening gehouden met een dotatie aan de voorziening oninbare belastingdebiteuren van € 0,40 miljoen. Dit bedrag ligt in lijn met de noodzakelijke dotatie aan deze voorziening in voorgaande jaren. In het jaar 2023 lag de noodzakelijke dotatie aan deze voorziening iets lager en lag op € 0,35 miljoen. De noodzakelijke dotatie aan deze voorziening is ook sterk afhankelijk van eventuele faillissementen bij bedrijven die veel vervuilingseenheden lozen. GBLT probeert dit risico te verkleinen door het opleggen van voorlopige aanslagen ter hoogte van het verwachte aantal vervuilingseenheden bij deze bedrijven. Enige voorzichtigheid is geboden door de oplopende inflatie en hogere energielasten welke een negatief effect kunnen hebben op de financiële buffers van huishoudens en bedrijven. Op dit moment zijn er nog geen grote afwijkingen zichtbaar bij GBLT. Of en in welke mate zich dit voordoet, is op dit moment lastig in te schatten.

Landelijk Hoogwaterbeschermingsprogramma (ontwerpprogramma)

Het landelijke ontwerpprogramma HWBP 2025-2036 laat een grote financiële claim van dijkbeheerders in Nederland zien. Hier ligt binnen de alliantie een gezamenlijke uitdaging. Als tijdelijke oplossing is de kasreeks van verschillende (realisatie)fasen van projecten van waterschappen niet opgenomen. Dat geldt voor Zuiderzeeland voor de realisatiefase van de Oostvaardersdijk. De kasreeks voor de planuitwerkingsfase en realisatiefase van dijktraject 8-4 zijn ook niet in het ontwerpprogramma 2025-2036 opgenomen, evenals een beperkt deel van de middelen voor de IJsselmeerdijk. Er worden momenteel landelijk analyses uitgevoerd en scenario's ontwikkeld die moeten bijdragen aan oplossingen. In werkgroepen en in bestuurlijke dialoog wordt gewerkt aan handelingsperspectieven voor de langetermijnprogrammering. Het college is zich hiervan bewust en probeert landelijk mee te denken in een oplossing. Van belang is te letten op het vasthouden van de eigen koers, vanwege onze wettelijke verantwoordelijkheid als hoeder van de waterveiligheid. De veranderende context levert wel nieuwe risico's op. De Algemene Vergadering is in december 2023 via een nota ter kennisname verdergaand geïnformeerd over ontwikkelingen, risico's en de lijn van het college voor het project Ketelmeerdijk-Vossemeerdijk.

Versterking IJsselmeerdijk

Zuiderzeeland is verantwoordelijk voor de beheersing van praktisch alle risico's die kunnen optreden binnen HWBP dijkversterkingsprojecten. Een goede risicobeheersing is cruciaal om het project binnen scope, geraamde tijd en kosten uit te voeren. In het risicodossier zijn de risico's en beheersmaatregelen opgenomen. Voor het project versterking IJsselmeerdijk bedraagt de risicoreservering ruim 10% van de totale kosten voor de Planuitwerkingsfase. Het project zet in op een emissiearme uitvoering en vergroting van de biodiversiteit om het project vergunbaar te krijgen.

Slibeindverwerking

Waterschap Zuiderzeeland is deelnemer in de GR Slibverwerking samen met zeven andere waterschappen. De GR Slibverwerking is vervolgens aandeelhouder B in HVC. De aandeelhouder B staat 100% garant voor de geldleningen ten behoeve van de slibverwerkingsinstallaties en ontvangt daarvoor een provisie die wordt verdeeld over de deelnemers in de GR. In totaal staat de GR op 1 januari 2023 garant voor ruim € 34 miljoen. De deelnemers staan naar rato garant. Voor Zuiderzeeland komt dit neer op een bedrag van ruim € 2,6 miljoen. De komende jaren zal dit bedrag toenemen als gevolg van de investering door HVC in de nieuwe slibdrooginstallatie. Naast deze garantstelling heeft waterschap Zuiderzeeland tbv de realisatie van de slibdrooginstallatie en als onderdeel van de deelname (via de GR) in HVC, een achtergestelde geldlening verstrekt aan HVC voor een bedrag van ruim € 1 miljoen.

De realisatie van de nieuwe slibdrooginstallatie van HVC is gestart. De realisatie verloopt minder snel dan gepland. HVC verwacht de slibdrooginstallatie in de eerste helft van 2025 operationeel is. Als gevolg daarvan moet ons zuiveringsslib een langere tijd tegen een duurder verwerkingstarief verwerkt worden. Dit is met een aanvullende overeenkomst geregeld. De extra kosten die voortkomen uit het hogere slibverwerkingstarief worden gedekt uit de bestemmingsreserve slib. Op basis van huidige verwachtingen is de bestemmingsreserve groot genoeg om de extra kosten te dekken. Wijzigingen in omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een aanvulling nodig is.

Afschaffen BTW-koepelvrijstelling

Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft in enkele uitspraken bepaald dat de koepelvrijstelling in de BTW beperkter moet worden toegepast dan tot nu toe gebruikelijk was. In afwachting van reparatie via Europese regelgeving is de aangekondigde inperking van de koepelvrijstelling per 1 januari 2019 opgeschort. Het kabinet heeft zich ingespannen voor reparatie via Europese regelgeving. Het is duidelijk geworden dat benodigde unanimiteit van alle lidstaten voor de aanpassing van de Europese regelgeving niet waarschijnlijk is. De koepelvrijstelling wordt voornamelijk gedoogd. Het is onduidelijk hoe dit dossier verder gaat verlopen. Er zijn sinds 2019 geen ontwikkelingen meer merkbaar.

Fraude(risico's) en beheersing

Het college van Waterschap Zuiderzeeland is zich bewust van het inherente risico van fraude dat zij, zowel intern als extern, loopt bij het uitvoeren van haar activiteiten. Het college heeft een fraudeprotocol vastgesteld. Het fraudeprotocol beschrijft het frauderisicobeheersingsproces en bevat een frauderesponsplan waarin de stappen zijn opgenomen die doorlopen worden in het geval van een vermoeden van fraude. Het college voert een tweejaarlijkse frauderisicoanalyse uit, om inzicht te krijgen in deze risico's en waar aanvullende beheermaatregelen nodig zijn. De accountantscommissie ontvangt de uitkomst van deze analyse.

Externe partijen moeten er op kunnen vertrouwen dat Waterschap Zuiderzeeland en haar medewerkers op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zaken doen. Daarom legt elke medewerker bij Waterschap Zuiderzeeland bij indiensttreding een ambtseed/-belofte af. Het waterschap heeft een Klachtenregeling ongewenst gedrag, een Regeling Klokkenluiders en een Handboek Integriteit voor medewerkers. Het waterschap heeft externe vertrouwenspersonen. Vermoedens van fraude kunnen worden gemeld bij de secretaris-directeur en worden vertrouwelijk behandeld.

Onze (financiële) processen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheiding. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwikkelen.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico van samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van vertrouwenspersonen om niet-integer handelen (anoniem) te melden, periodieke interne en externe audits op de naleving van beheersingsmaatregelen moeten er toe bijdragen dat het omzeilen van beheermaatregelen wordt gesignaleerd.

Gezien de aard van de activiteiten van Waterschap Zuiderzeeland en de belanghebbenden en organisaties waarmee het waterschap als overheidsorgaan en als private partij in contact staat, onderkent het college ook een extern risico op fraude of onregelmatigheden. Het college heeft een

nota Misbruik en Oneigenlijk Gebruik vastgesteld. Deze nota bevat kaders voor de beheersing van het risico op misbruik en oneigenlijk gebruik van de regelingen en de eigendommen van het waterschap. Het college voert een tweejaarlijkse analyse op het gebied van misbruik en oneigenlijk gebruik uit, om inzicht te krijgen in deze risico's en waar aanvullende beheermaatregelen nodig zijn.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Gezien de activiteiten van Waterschap Zuiderzeeland heeft security een hoge prioriteit vanuit de perspectieven bedrijf continuïteit, fraude en privacy en daarmee samenhangende reputatie.

Vanuit security en privacy worden we periodiek extern getoetst op AVG/BIO. Dit is een specifieke vertaling van de ISO27001 / CSIR voor de waterschappen. Het college laat pentesten en phishing testen uitvoeren en voert zelfevaluaties uit op de BIO/AVG/CSIR. Ook voor de Basisregistratie Grootchalige Topografie en de Basisregistratie Ondergrond voert het college een zelfevaluatie uit. Eventuele verbeterpunten worden vertaald in het informatiebeveiligingsproces.

Vanuit bedrijfscontinuïteit zet het college diverse monitoringsinstrumenten in voor de procesautomatisering als de kantoorautomatisering. Deze instrumenten variëren van back-up en restore tot CERT / SOC diensten.

Conclusie fraudebeheersing

Het college is van mening dat, met alle analyses en getroffen beheersingsmaatregelen, de risico's met betrekking tot een beheerste en integere bedrijfsvoering inzichtelijk zijn en op een adequate wijze de aandacht krijgen.

6.7. Financiering

De financieringsparagraaf in de begroting is een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie. Bij de inrichting van de financieringsfunctie staat beheersing van het renterisico centraal.

Rentevisie

De afgelopen tien jaar bevonden de tarieven in zowel de geld- als kapitaalmarkt zich op historisch lage niveaus. Vanaf 2022 begon zowel de korte als lange rente snel te stijgen, wat het voorspellen van de rentetarieven aanzienlijk bemoeilijkte. Voor het jaar 2023 werd een rentepercentage van 3,0% begroot voor een nieuw af te sluiten langlopende geldlening van twintig jaar zonder aflossingen. In het jaar 2023 werd een dertigjarige geldlening met jaarlijkse aflossingen afgesloten tegen een rentepercentage van 3,035% per jaar, bijna gelijk aan het in de begroting opgenomen percentage.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft aan hoeveel het waterschap kort mag financieren als percentage van de begroting.

Kasgeldlimiet 2023 (bedragen x € 1.000.000)

	Omschrijving	1 ^e kwartaal	2 ^e kwartaal	3 ^e kwartaal	4 ^e kwartaal
4.	Vlottende schuld minus vlottende middelen	20,7	18,3	1,4	- 0,1
5.	Kasgeldlimiet	22,1	22,1	22,1	22,1
6.	Ruimte onder de kasgeldlimiet	1,4	3,8	20,7	22,2
	Berekening kasgeldlimiet				

7.	Begrotingstotaal	95,9	95,9	95,9	95,9
8.	Percentage regeling	23%	23%	23%	23%
5.	Kasgeldlimiet (7 x 8)	22,1	22,1	22,1	22,1

Uit vorenstaande tabel blijkt dat in het verslagjaar is voldaan aan de kasgeldlimiet. In geen van de kwartalen is de kasgeldlimiet overschreden.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzelingen niet meer mogen bedragen dan 30% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar.

Renterisiconorm 2023 (bedragen x € 1.000.000)

	Renterisiconorm	Jaar 2023
1	Renteherzelingen	-
2	Aflossingen	4,7
3	Renterisico (1 + 2)	4,7
4	Renterisiconorm	28,8
5	Ruimte onder renterisiconorm	24,1
Berekening renterisiconorm		
4a	Bruto begrotingstotaal	95,9
4b	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%
4	Renterisiconorm (4a x 4b)	28,8

Schatkistbankieren

Eind 2013 is de Regeling Schatkistbankieren van kracht geworden in het kader waarvan de decentrale overheden hun overtollige middelen, boven een bepaalde drempel, dienen af te storten bij het Ministerie van Financiën. Het toetsen of de regeling op de juiste wijze wordt uitgevoerd vindt plaats op kwartaalbasis.

Berekening drempelbedrag schatkistbankieren 2023 (bedragen x € 1.000)

	Schatkistbankieren	Berekening
1.	Begrotingsomvang	95.923 ²
2.	Percentage drempel	2,00%
3.	Drempel schatkistbankieren (1 x 2)	1.918

² Zie hoofdstuk 10

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	1 ^e kwartaal	2 ^e kwartaal	3 ^e kwartaal	4 ^e kwartaal
Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
Som van de per dag buiten 's Rijksschatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	259	113	25.419	29.049
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijksschatkist aangehouden middelen	3	1	276	316
Ruimte onder het drempelbedrag	1.916	1.917	1.642	1.603
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Financieringsbehoefte

In maart 2023 is een lening van € 10 miljoen afgesloten met een looptijd van dertig jaar waarop jaarlijks wordt afgelost. In de eerste maanden van dat jaar werden nog kortlopende kasgeldleningen van een maand aangetrokken. Echter, na het afsluiten van de langlopende lening en het ontvangen van voorschotten voor dijkversterkingsprojecten, was dit niet langer noodzakelijk.

6.8. Verbonden partijen

Waterschap Zuiderzeeland heeft bestuurlijke en financiële belangen in verschillende verbonden partijen waaronder gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen.

De verbonden partij voert beleid voor Zuiderzeeland uit dat het waterschap ook zelf zou kunnen uitvoeren. Om deze reden is het van belang de ontwikkelingen weer te geven in deze paragraaf verbonden partijen. Uiteraard blijft Zuiderzeeland beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheden houden ten aanzien van deze partijen. De paragraaf richt zich op eventuele wijzigingen die zich hebben voorgedaan in het jaar 2023.

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de NWB bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. De NWB Bank is zeer kredietwaardig met ratings AAA/Aaa van S&P/Moody's. Zuiderzeeland is in het bezit van 68 van de 58.989 aandelen, hetgeen neerkomt op 0,11% van het totale aandelenkapitaal. De leningenportefeuille van Zuiderzeeland bestaat voor een zeer groot deel uit leningen die bij de NWB zijn afgesloten. Jaarlijks wordt heemraad Vereijken gemachtigd om namens Zuiderzeeland deel te nemen aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van de NWB.

Unie van Waterschappen (UvW)

De UvW behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen voor een goede waterstaatsverzorging binnen het waterschapsbestel. De UvW treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging Nederlandse Gemeente (VNG). Dijkgraaf H. Klavers heeft zitting in de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen.

GR Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT)

De heffing en inning van de waterschapsbelastingen liggen in handen van GBLT. Door op het gebied van de inning van belastingen samen te werken met anderen, worden de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk gehouden. In deze gemeenschappelijke regeling nemen vijf waterschappen en zes gemeenten deel. Heemraad T. Vereijken is namens Zuiderzeeland lid van het algemeen bestuur van GBLT.

GR Aqualysis

Aqualysis verricht als waterlaboratorium het hydrobiologisch, bacteriologisch en chemisch onderzoekswerk voor vijf waterschappen. Door chemisch, bacteriologisch en biologisch onderzoek te verrichten, is controle op naleving van vergunningen mogelijk, alsmede het beheersen en het beoordelen van de kwaliteit van het oppervlaktewater en de controle op het zuiveren van afvalwater. Het Bestuur van Aqualysis bestaat uit vijf bestuursleden; elk bestuurslid vertegenwoordigt een deelnemend waterschap. Heemraad J. Caris is namens Zuiderzeeland lid van het bestuur.

GR Het Flevolands Archief

GR Het Flevolands Archief Het Flevolands Archief is de naam van het gedeelte van het archief dat in het verleden was ondergebracht bij Nieuw Land Erfgoedcentrum. Het Flevolands Archief is samenwerkingspartner voor diverse overheidsorganen. Dit zijn het Rijk, de provincie Flevoland, de gemeenten Dronten, Lelystad, Urk, Zeewolde en Waterschap Zuiderzeeland. Het archief verzamelt ook particuliere archieven. Het waterschap voldoet met deze samenwerking aan de archiefverplichting voor overheidsorganisaties. Namens Zuiderzeeland is heemraad J. Lodders lid van het algemeen bestuur.

GR Het Waterschapshuis

De gemeenschappelijke regeling het Waterschapshuis (hWh) is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 21 waterschappen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Het Waterschapshuis bevordert de samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de watersector. Het Waterschapshuis is landelijk en sector breed en leent zich vooral voor thema's als: standaardisatie, gemeenschappelijke distributie van gegevens (o.a. Europese en landelijke datasets), informatieveiligheid bij de overheid, aansluiting bij landelijke (ICT) overheidsinitiatieven. Namens Zuiderzeeland is Heemraad J. Lodders lid van het algemeen bestuur van het Waterschapshuis.

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer

De Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) is het kenniscentrum van regionale waterbeheerders in Nederland. De kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch en sociaalwetenschappelijk gebied. De STOWA draagt bij aan kennisvergroting van Zuiderzeeland over het waterbeheer. Daarnaast ondersteunt STOWA in een aantal gevallen intern onderzoek door ons waterschap.

Windpark Hanze B.V.

Sinds het najaar 2018 is Waterschap Zuiderzeeland aandeelhouder in Windpark Hanze B.V. Windpark Hanze B.V. heeft als doel om een windmolenpark te realiseren en te exploiteren in de gemeente Dronten. De deelname van Zuiderzeeland heeft tot doel om de verduurzamingsdoelstellingen van het waterschap op het gebied van energie te realiseren. Namens Zuiderzeeland is heemraad T. Vereijken vertegenwoordiger in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Vereniging Werken voor waterschappen

De Vereniging Werken voor waterschappen is opgericht eind 2018 en heeft tot doel om te werken aan moderne werknemersvoorwaarden (CAO) voor waterschappen en gelieerde organisaties en neemt daarmee de werkgeverstaken over van de Unie van Waterschappen.

AquaMinerals

Zuiderzeeland wil op een maatschappelijk verantwoorde wijze teruggewonnen grondstoffen, gerelateerd aan onze kerntaak, rendabel en duurzaam afzetten. Dit vergt specifieke kennis en kunde die wij vanuit onze kerntaak minder goed beheersen. AquaMinerals speelt hierbij een belangrijke rol als grondstoffenmakelaar.

GR Slibverwerking/HVC

De GR Slibverwerking is een regeling tussen de dagelijkse besturen van verschillende waterschappen die hun slib door HVC laten verwerken. De GR Slibverwerking treedt op als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van de waterschappen in HVC. Heemraad J. Caris is namens Zuiderzeeland lid van het bestuur van de GR Slibverwerking.

6.9. EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van de inkomsten en uitgaven van de overheid. Het EMU-saldo van de lokale overheid telt mee voor het EMU-saldo van de totale overheid. Om inzicht te geven in het verwachte EMU-saldo van de lokale overheid is weergave van het saldo een verplicht onderdeel. De cijfers worden daarnaast verstrekt aan het CBS. Sturing op het EMU-saldo is van groot belang in verband met de Wet HOF. Het maximale EMU-tekort voor Waterschap Zuiderzeeland bedraagt voor het jaar 2023 € 13,0 miljoen. In bijgevoegde tabel is waar te nemen dat we ruim onder deze norm blijven.

	EMU-saldo	Bedragen x €1.000.000
0	Te verdelen resultaat	- 0,7
	- betalingen uit reserves	- 3,1
1	EMU-exploitatiesaldo	- 3,8
2	Invloed investeringen	
	- bruto investeringsuitgaven	- 13,7
	+ investeringssubsidies	+ 4,6
	+ afschrijvingen en desinvesteringen	+ 10,0
3	Invloed voorzieningen	
	+ toevoeging aan voorziening t.l.v. exploitatie	+ 0,5
	- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-0,0
	EMU-saldo	- 2,4

6.10. Topinkomens

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. Het doel van de WNT is het tegengaan van bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi) publieke sector. Op grond van de WNT worden inkomens en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen met een publieke taak genormeerd en openbaar gemaakt. De maximering is van toepassing op de hoogst leidinggevendenden (topfunctionarissen) van de instellingen en interne toezichthouders. Jaarlijks worden de bezoldigingsnormen in een ministeriële regeling aangepast.

Topfunctionarissen zijn, kort gezegd, degenen die behoren tot het hoogste uitvoerende of toezichthoudende orgaan, of de laag daaronder, en in die rol verantwoordelijk zijn voor de gehele instelling of rechtspersoon. Bij waterschappen is de functie van secretaris aangewezen als topfunctionaris.

Op grond van de WNT mag het inkomen van topfunctionarissen in de (semi) publieke sector maximaal 100% van het ministersalaris zijn. Dat komt in 2023 neer op € 223.000, inclusief belaste kostenvergoeding en pensioenbijdrage werkgever. Voor ontslagvergoedingen van topfunctionarissen geldt ook een norm van maximaal één jaarsalaris, met een maximum van € 75.000. Bonussen, winstdelingen en andere vormen van variabele beloning zijn niet toegestaan. Voor de rapportage in het kader van de WNT verwijzen wij u naar de paragraaf in de jaarrekening.

6.11. Openbaarheidsparagraaf

De Wet open overheid (Woo) verplicht een bestuursorgaan tot openbaarmaking van informatie. Op grond van artikel 3.5 van de (Woo) is een bestuursorgaan verplicht om jaarlijks in de begroting en de verantwoording aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens en de uitvoering van de Woo.

De focus van deze openbaarheidsparagraaf is de beschrijvende en kwalitatieve verantwoording op hoofdlijnen over de activiteiten die zijn uitgevoerd in 2023. Het gaat zowel over de reguliere activiteiten die uit de standaard budgetten worden bekostigd, als over de activiteiten die we realiseren vanuit de gelden die de Rijksoverheid beschikbaar stelt voor de implementatie en uitvoering van de Wet open overheid.

1) Actieve openbaarmaking voor de zeventien verplichte categorieën documenten

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die Zuiderzeeland uit eigen beweging onderneemt om informatie openbaar te maken. De Woo benoemt zeventien categorieën die in ieder geval openbaar gemaakt moeten worden. In 2023 heeft waterschap Zuiderzeeland de Woo-index initieel gevuld met verwijzingen naar de informatiecategorieën die al deels of geheel actief openbaar zijn gemaakt. We hebben de documenten, processen en systemen bij de informatiecategorieën verder in beeld gebracht. De organisatie is zowel ambtelijk als bestuurlijk voorbereid op de openbaarmaking van de agenda's van de het dagelijks bestuur vanaf januari 2024. We werkten daarnaast mee aan het tot stand komen van een aantal werkdefinities voor de informatiecategorieën in het BZK-Programma Open Overheid.

Nr.	Wetsartikel	Verkorte naam informatiecategorie	Platform
1	3.3 1a	Wetten en algemeen verbindende voorschriften	Landelijke voorziening Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties (DROP)
2	3.3 1b	Overige besluiten van algemene strekking	
3	3.3 1c	Ontwerpen van wet- en regelgeving met adviesaanvraag	
4	3.3 1d	Organisatie en werkwijze	Register van overheidsorganisaties
5	3.3 1e	Bereikbaarheidsgegevens	
6	3.3 2a	Bij vertegenwoordigende organen ingekomen stukken	Bestuursinformatiesysteem (deels)
7	3.3 2b	Vergaderstukken Staten-Generaal	N.v.t.
8	3.3 2c	Vergaderstukken decentrale overheden	Bestuursinformatiesysteem
9	3.3 2d	Agenda's en besluitenlijsten bestuurscolleges	Website Zuiderzeeland (besluitenlijsten)
10	3.3 2e	Adviezen	-

11	3.3 2f	Convenanten	-
12	3.3 2g	Jaarplannen en jaarverslagen	Website Zuiderzeeland
13	3.3 2h	Subsidieverplichtingen anders dan met beschikking	N.v.t.
14	3.3 2i	Woo-verzoeken en -besluiten	Website Zuiderzeeland
15	3.3 2j	Onderzoeksrapporten	-
16	3.3 2k	Beschikkingen	-
17	3.3 2l	Klachtoordelen	-

2) De inspanningsverplichting tot openbaarmaking

De Woo geeft een algemene inspanningsverplichting tot actieve openbaarmaking voor andere documenten dan de zeventien categorieën. In 2023 zijn nog geen documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting. We hebben verkenning uitgevoerd voor het opstellen van een ambitie op dit punt. Die ambitie moet richting gaan geven aan de vervolgstappen die Zuiderzeeland gaat zetten op het gebied van openheid en transparantie.

3) Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, de Woo-verzoeken. De Woo-verzoeken zijn omvangrijker en complexer dan voorgaande jaren. In 2023 zijn er acht Woo-verzoeken ingediend. In 2023 hebben we gewerkt aan het verkorten van de doorlooptijd.

4) De informatiehuishouding

Essentieel voor een goede uitvoering van de Woo is dat gevraagde informatie goed en snel te vinden is. Voor de verbetering van de informatiehuishouding hebben we in 2023 de volgende activiteiten uitgevoerd

- **Verbeteren van duurzame toegankelijkheid.** Het goed opslaan van verschillende vormen van informatie is essentieel voor openbaarmaking van informatie. In 2023 zijn we doorgegaan met het uitfasen van legacy systemen en het duurzaam opslaan van de informatie in het pre-depot. Ook kozen we een oplossingsrichting voor het e-depot. Daarnaast zijn we gestart met het verkennen van een toekomstig publicatie platform.
- **Systemen en procedures optimaliseren.** Goed ingerichte systemen en werkende procedures dragen bij aan de kwaliteit van de informatiehuishouding en de uitvoering van de Woo. Om de informatiehuishouding verder op orde te brengen zijn we om 2023 doorgegaan met de implementatie van een nieuwe zaakoplossing, De borging van duurzame toegankelijkheid en openbaarmaking in processen zijn onderdeel van de inrichting en implementatie. Ook hebben we een anonimiseringsstool geïmplementeerd die bijdraagt aan het efficiënter afhandelen van Woo- verzoeken.
- **Uitvoeren van kwaliteitszorg:** In 2023 hebben we de ontwikkeling van het kwaliteitszorgsysteem afgerond en beschikbaar gesteld voor verdere implementatie. De uitvoering van de Woo is vervolgens geborgd in het kwaliteitszorgsysteem. Om de kwaliteit van de uitvoering van al geïmplementeerde onderdelen Woo te bewaken hebben we een interne audit opgesteld en gepland voor uitvoering in 2024.

5) Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan een of meer contactpersonen heeft om vragen van inwoners, bedrijven, instellingen en overheden te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Per 1 mei 2022 is er een Woo- contactpersoon en diens plaatsvervanger aangewezen. In 2023 vervulden zij nog steeds de rol als Woo-contactpersoon.

6) Andere activiteiten om de Woo te implementeren

Naast de hierboven beschreven activiteiten op de specifieke thema's zijn er ook overstijgende activiteiten ondernomen om de gezamenlijke veranderopgave te realiseren. We organiseerden in 2023 communicatie en begeleiding om medewerkers mee te nemen in de veranderopgave. Daarnaast is actief kennis gedeeld met andere waterschappen en collega-overheden over de implementatie van de Woo

7) Besteding incidentele compensatie en structurele tegemoetkoming uitvoeringskosten Woo

De rijksoverheid stelt middelen beschikbaar om de Woo te implementeren en uit te voeren. Het waterschap heeft voor 39.052 euro aan incidentele en voor 109.799 euro aan structurele middelen ontvangen om de extra implementatie- en uitvoeringskosten van de bovenstaande activiteiten te dekken.

Jaarrekening

7. Balans

7.1. Balans per 31 december

(bedragen x € 1.000)

Debet	Ultimo 2023	Ultimo 2022	Credit	Ultimo 2023	Ultimo 2022
Vaste activa			Vaste passiva		
Immateriële vaste activa	613	143	<i>Eigen vermogen, bestaande uit</i>		
Materiële vaste activa	108.973	110.672	<i>Reserves</i>	32.937	33.841
Financiële vaste activa	9.855	8.784	<i>Gerealiseerd resultaat</i>	- 689	2.180
			Eigen vermogen	32.248	36.021
			Voorzieningen	2.427	1.940
			Vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer	80.735	75.423
	119.441	119.599		115.410	113.384
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Voorraden	207	281	Netto vlottende schulden met een looptijd van korter dan een jaar	16.788	22.606
Uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar	21.767	14.728	Overlopende passiva	15.071	4.120
Overlopende activa	5.854	5.502			
Liquide middelen					
	27.828	20.511		31.859	26.726
Balanstotaal	147.269	140.110		147.269	140.110

7.2. Toelichting op de balans

7.2.1 Waarderingsgrondslagen

Valuta en notatie

Alle bedragen worden weergegeven in duizenden euro's. In de toelichtende teksten worden de bedragen weergegeven in hele euro's.

Immateriële en materiële vaste activa

De immateriële en materiële vaste activa zijn gewaardeerd op basis van de historische kostprijs minus de lineaire afschrijvingen op basis van de verwachte levensduur.

De overige activa zijn opgenomen tegen nominale waarde.

De afschrijving wordt zo berekend dat bij in gebruik name van het kapitaalwerk:

- vóór 1 juli een volledige jaarafschrijving plaatsvindt;
- ná 1 juli geen afschrijving plaatsvindt.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

(Im)materiële vaste activa		Termijn
Algemeen		
Grond		geen afschrijving
Bedrijfsmiddelen		5 - 10 jaar
Hardware/software		5 - 8 jaar
Kantoren en centrale werkplaatsen	Civiel	40 jaar
	Mechanisch/elektrisch	15 jaar
	Inrichting	10 jaar
Zonnepanelen		25 jaar
Omvormer		12 jaar
Waterkeringen		
Waterkeringen		30 jaar
Gemalen, kunstwerken en watergangen		
Watergangen		30 jaar
Gemalen	Civiel	40 jaar
	Mechanisch/elektrisch	20 jaar
Overige kunstwerken		20 - 40 jaar

(Im)materiële vaste activa		Termijn
Zuiveringstechnische werken		
Afvalwaterzuiveringsinstallaties	Civiel	30 jaar
	Mechanisch/elektrisch	15 jaar
Rioolgemalen	Civiel	30 jaar
	Mechanisch/elektrisch	15 jaar
Persleidingen		30 jaar
Verbeteringswerken		30 jaar

Gronden die zijn verkregen voor de aanleg van duurzame oevers worden afgewaardeerd met 80%. Dit percentage komt overeen met het genoemde percentage voor natuurterreinen in het Waterschapsbesluit. In het verleden werden gronden van duurzame oevers afgewaardeerd met 50%.

Vanaf het jaar 2018 worden er geen uren meer geactiveerd van eigen personeel (projectleiders) van investeringsprojecten. Eind 2020 heeft de AV besloten om personeelslasten voor grote projecten wel te activeren (met een ondergrens van € 85.000).

Financiële vaste activa

Bij de financiële vaste activa worden aandelen opgenomen tegen de nominale waarde.

Voorraden

De voorraad gasolie wordt gewaardeerd de op basis van de gewogen gemiddelde inkoopprijs. De voorraad worden tegen de marktwaarde gewaardeerd indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar

Voor wat betreft debiteuren worden zo nodig individuele voorzieningen getroffen.

Algemene reserves

De algemene reserves fungeren als een algemeen weerstandsvermogen en hebben geen specifieke bestemming. Zij dienen dan ook vooral om eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard, meestal bijzondere omstandigheden, op te vangen.

Bestemmingsreserves

Deze reserves worden tegen de nominale waarde opgenomen. De dotaties aan de bestemmingsreserves vinden plaats bij de bepaling van het jaarresultaat. De onttrekkingen gebeuren, conform de besluitvorming van het bestuur, ten gunste van het resultaat.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten mede zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Personele voorzieningen

De personele voorzieningen, onderdeel pensioen- en wachtgeldverplichtingen, worden gewaardeerd op basis van de contante waarde. De overige personele voorzieningen worden gewaardeerd op nominale waarde.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen worden gewaardeerd op basis van de nominale waarde.

Vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer

De vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva zijn, voor zover niet anders vermeld, opgenomen tegen de nominale waarde.

Resultaatbepaling

Ten aanzien van de resultaatbepaling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de jaarrekening is opgesteld volgens het stelsel van lasten en baten;
- lasten zijn toegerekend aan de periode waarin ze thuishoren;
- baten zijn opgenomen voor zover ze zijn gerealiseerd;
- verliezen worden als last genomen op het moment dat ze voorzienbaar zijn.

7.2.2 Toelichting op de activa

Immateriële vaste activa

Software is opgenomen onder de overige immateriële vaste activa. Het verloop van de immateriële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:
(bedragen x € 1.000)

Immateriële vaste activa	Jaar 2023
Boekwaarde begin boekjaar	143
In gebruik genomen investeringen	486
Desinvesteringen	-
Subtotaal	629
Af: afschrijvingen	- 50
Boekwaarde ultimo boekjaar	579
Onderhanden werk	34
Totaal immateriële vaste activa	613
Toegerekende rente	2
Totaal kapitaallasten	52

Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:
(bedragen x € 1.000)

Materiële vaste activa	Boekwaarde begin boekjaar	Investerings en desinvesteringen	Afschrijvingen	In gebruik genomen	Boekwaarde einde boekjaar	Toegerekende rente	Totaal kapitaallasten
Gronden en terreinen	3.108	-	-	-	3.108	51	51
Bedrijfsgebouwen	6.743	-	735	39	6.048	110	846
Waterbouwkundige werken	37.402	-	2.885	844	35.361	623	3.508
Zuiveringstechnische werken	60.692	-	6.260	3.940	58.371	1.000	7.260
Overige materiële vaste activa	353	-	99	288	542	6	105
Subtotaal	108.298	-	9.979	5.111	103.430	1.790	11.770
Onderhanden werk	2.374	8.280		- 5.111	5.543		
Totaal materiële vaste activa	110.672	8.280	9.979	-	108.973	1.790	11.770

Uitgaven aan investeringen die nog niet in gebruik genomen zijn worden verantwoord onder de categorie onderhanden werk. Bij in gebruik name van de investering wordt het totaal van de uitgaven van de investering overgeboekt van de onderhanden werk naar een van de categorieën werken in exploitatie.

Er zijn gedurende het boekjaar geen bijdragen van derden of afwaarderingen verantwoord.

Een nadere specificatie van de onderhanden werken ultimo 2023 is te vinden in het onderdeel 'specificatie onderhanden werken ultimo boekjaar'.

Financiële vaste activa

De opgenomen financiële vaste activa vallen deels in de categorie kapitaalverstrekking aan bedrijven en bestaat uit de volgende onderdelen:

- De aanschafwaarde van 42 aandelen A en 26 aandelen B van de NV Nederlandse Waterschapsbank te 's-Gravenhage (€ 9.870). De geschatte nettovermogenswaarde per 31 december 2023 bedraagt € 2.397.000.
- De aanschafwaarde van 1.150 aandelen Windpark Hanze BV te Dronten (€ 1.150).
- De aanschafwaarde van 257 aandelen AquaMinerals B.V. te Nieuwegein (€ 27.489).

Het andere deel van de opgenomen financiële vaste activa valt in de categorie leningen aan bedrijven. Deze categorie bestaat uit twee onderdelen:

- Een achtergestelde lening die is verstrekt aan Windpark Hanze BV ter waarde van totaal € 8.646.941. Deze lening maakt deel uit van een totale lening die in delen verstrekt zal worden en waarvan de grootte maximaal € 10,0 miljoen bedraagt.

- Een achtergestelde lening die is verstrekt aan N.V. HVC ter waarde van € 1.253.012. Vanaf 2023 wordt er jaarlijks € 83.534 afgelost op de lening. Per einde boekjaar bedraagt de stand van de lening € 1.169.478.

Voorraden

De opgenomen voorraden vallen onder de categorie grond- en hulpstoffen voor eigen gebruik. Het betreft in totaal 133.056 liter dieselolie, welke gebruikt wordt in de gemalen, met een voorraadwaarde van € 206.753 (gewogen gemiddelde inkoopprijs). Er zijn geen indicaties voor een lagere marktwaarde.

Uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar

(bedragen x € 1.000)

Overige uitzettingen	Jaar 2023
Belastingdebiteuren GBLT	15.056
Af: voorziening dubieuze debiteuren	- 1.104
Subtotaal belastingdebiteuren	13.952
Schatkistbankieren	7.246
Overige vorderingen	580
Af: voorziening overige vorderingen	- 11
Subtotaal overige vorderingen	7.815
Overige uitzettingen ultimo boekjaar	21.767

De voorziening dubieuze (handels)debiteuren betreft een inschatting van de verwachte oninbaarheid van de vorderingen. De voorziening dubieuze belastingdebiteuren bedroeg begin 2023 € 1.015.002. In het jaar 2023 is € 255.764 onttrokken aan deze post. Aan de hand van een inschatting van de openstaande posten ultimo 2023 is de voorziening dubieuze belastingdebiteuren bepaald op € 1.103.914.

Schatkistbankieren

(bedragen x € 1.000)

Drempelbedrag begrotingsjaar	1.918
Ruimte onder het drempelbedrag	
1 ^e kwartaal	1.916
2 ^e kwartaal	1.917
3 ^e kwartaal	1.642
4 ^e kwartaal	1.603

Een berekening van het drempelbedrag en de ruimte onder het drempelbedrag per kwartaal is te vinden in paragraaf 5.8. Financiering.

Overlopende activa

Onder deze post worden de nog te ontvangen bedragen, de vooruitbetaalde bedragen en nog te verrekenen bedragen opgenomen. Het saldo ultimo 2023 bedraagt € 5.854.298.

De samenstelling is als volgt:
(bedragen x € 1.000)

Overlopende activa	Stand ultimo
Nog op te leggen door GBLT	394
Belastingopbrengsten GBLT	75
Afrekening GBLT	258
Afrekening voorschot HVC	165
Subsidie Vispassages (EU)	325
Rioolbeheer Zeewolde	401
Vooruitbetalingen	2.870
Overig	1.366
Saldo overlopende activa	5.854

Kinderopvangtoeslagaffaire (KOTA)

De waterschappen hebben aan het begin van 2021 besloten in te gaan op het verzoek van voormalig staatssecretaris van Financiën Van Huffelen om hun bijdrage te leveren aan de hersteloperatie kinderopvangtoeslag. De waterschappen hebben hieraan onder andere de voorwaarde verbonden dat de verschuldigde belastingen van gedupeerden die zij kwijtschelden volledig vergoed moeten worden en dat er ook compensatie verstrekt moet worden voor de uitvoeringskosten die in het kader van deze operatie door hen worden gemaakt. Het kabinet heeft dit toegezegd. De vergoeding bestaat uit het kwijtgescholden bedrag van de belastingen die gedupeerde ouders en hun toeslagpartner aan het waterschap verschuldigd zijn, de ophogingskosten en een vergoeding voor de uitvoeringskosten. De volgende vergoedingen vinden door het Rijk plaats:

KOTA 2023

Aantal gedupeerden in waterschapsgebied: 284

Omschrijving	Bedrag in €
Kwijtgescholden bedragen	54.653
Ophogingskosten	10.511
Forfaitaire vergoeding uitvoeringskosten 358 * € 100	28.400
Totaal te ontvangen over het jaar 2023 van het Rijk	93.564
Af te dragen aan GBLT	- 21.300
Totaal te ontvangen over het jaar 2023	72.264

Specificatie subsidiegelden

(bedragen x € 1.000)

Subsidiegelden	Stand primo	Toevoeging	Ontvangen bedragen	Stand ultimo
Subsidie Duurzame Oevers (EU)	2.364	-	2.364	-
Subsidie Vispassages (EU)	-	325	-	325
Saldo subsidiegelden	2.364	325	2.364	325

7.2.3 Toelichting op de passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is in de loop van de jaren opgebouwd via de bestemming van (een deel van) het positieve resultaat. Zij dient als reserve voor het opvangen van onvoorziene kosten en als financieringsmiddel.

De samenstelling van het eigen vermogen voor resultaatverdeling is als volgt:
(bedragen x € 1.000)

Reserve	Stand primo	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Mutaties boekjaar	Stand ultimo
Algemene reserve	16.848	2.090	-	18.938
Tariefegalisatiereserve	11.740	- 507	- 1.570	9.663
Bestemmingsreserves	5.253	597	- 1.514	4.336
Totaal reserves	33.841	2.180	- 3.084	32.937
Gerealiseerd resultaat	2.180	- 2.180	- 689	- 689
Totaal eigen vermogen	36.021	-	- 3.773	32.248

Algemene reserve

Deze reserve dient ervoor om te zorgen dat het totaal van de reserves van een minimale omvang is. Een aanzienlijk deel van de algemene reserve is in het kader van het herziene reservebeleid toegewezen aan de risicoreserve en de tariefegalisatiereserve. De herkomst van de reserves, zijnde het resultaat van de watersysteemtaak dan wel de zuiveringstaak, blijft hierbij administratief volgbaar. Er vinden hierbij geen verschuivingen plaats tussen reserves die zijn opgebouwd door de watersysteemtaak en reserves die zijn opgebouwd door de zuiveringstaak.

De samenstelling van de algemene reserve is door het bovenstaande als volgt:
(bedragen x € 1.000)

Algemene reserve	Stand primo	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Mutaties boekjaar	Stand ultimo
Watersysteemtaak	8.048	2.090	-	10.138
Zuiveringstaak	8.800	-	-	8.800
Totaal algemene reserves	16.848	2.090	-	18.938

Tariefegalisatiereserve

De Algemene Vergadering heeft bij de vaststelling van de Meerjarenbegroting 2023-2026 besloten om in het jaar 2023 een bedrag van € 1.570.000 te onttrekken aan deze reserve. Dit bedrag kan nader worden gespecificeerd in een onttrekking van € 1.265.000 aan de tariefegalisatiereserve van de watersysteem-taak en van € 305.000 aan de zuiveringstaak.

De samenstelling van de tariefegalisatiereserve is door het bovenstaande als volgt:
(bedragen x € 1.000)

Tariefegalisatiereserve	Stand primo	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Mutaties boekjaar	Stand ultimo
Watersysteemtaak	6.102		- 1.265	4.837
Zuiveringstaak	5.638	- 507	- 305	4.826
Totaal tariefegalisatiereserves	11.740	- 507	- 1.570	9.663

Bestemmingsreserves

(bedragen x € 1.000)

Bestemmingsreserve	Stand primo	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Mutaties boekjaar	Stand ultimo
Duurzame oevers	461	-	-	461
Windpark Hanze	409	368	-	777
Baggeren	1.628	-	- 209	1.419
Bestuursprogramma	100	-	-	100
Slibeindverwerking	2.505	-	- 1.305	1.200
Vervanging creosoot	150	-	-	150
HWBP projecten	-	120	-	120
Overcommittering POP3 gelden	-	109	-	109
Totaal bestemmingsreserves	5.253	597	- 1.514	4.336

In het jaar 2023 hebben de volgende mutaties op de bestemmingsreserves plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve duurzame oevers

Deze bestemmingsreserve is gevormd uit de in een enig jaar niet besteed budget van aanleg duurzame oevers, zoals besloten in de Algemene Vergadering van 28 november 2017, zodat deze in het volgende jaar weer ter beschikking staan voor het project. Het saldo van deze bestemmingsreserve bedraagt ultimo boekjaar € 460.430. De werkzaamheden voor het project duurzame oevers zijn afgerond, de financiële afwikkeling is nog gaande en zal naar verwachting in 2024 tot afronding komen.

Bestemmingsreserve windpark Hanze

In de Algemene Vergadering van 27 maart 2018 is besloten een bestemmingsreserve in te stellen met als doel het budgetneutraal inrekenen van de opbrengsten uit het windpark in de meerjarenbegroting door het jaarlijks doteren van de netto-opbrengsten uit het windpark. Ultimo 2023 bedraagt het saldo van deze reserve € 776.394. Bij de resultaatbestemming zullen de netto-opbrengsten uit het windpark van het jaar 2023 worden toegevoegd aan deze reserve. In de Algemene Vergadering van 23 november 2023 is besloten om de reserve Windpark Hanze en de participatie-inkomsten in 2024 uit het windpark beschikbaar te stellen om gedurende een periode van 2 jaar de kansen te benutten voor: a. versnelling van maatregelen gericht op een optimale sturing van het energieverbruik en b. het resterende bedrag (zodanig) in te zetten om schommelingen in energiekosten op te vangen.

Bestemmingsreserve baggeren

In 2006 is er een integrale gebiedsdekkende baggervisie opgesteld op basis waarvan de keuze is gemaakt om voor de komende decennia tot een effectief uitvoeringsprogramma te komen en de bagger-achterstanden weg te werken. Het plan is de afgelopen jaren steeds geactualiseerd. In het verleden is door de Algemene Vergadering besloten om schommelingen in de uitvoering op te vangen door middel van een voorziening. Op 15 december 2020 is door de Algemene Vergadering besloten om deze voorziening om te vormen naar een bestemmingsreserve. Het totale saldo inclusief de in het jaar 2020 niet besteden baggergelden zijn ingezet ter dekking van de nieuw te vormen bestemmingsreserve baggeren. In 2023 is er € 209.279 onttrokken aan deze reserve waarmee het saldo ultimo boekjaar € 1.418.976 bedraagt.

Bestemmingsreserve bestuursprogramma

In 2019 is er voor de toen komende bestuursperiode een bestuursprogramma en collegeplan opgesteld. Mede door de Coronacrisis is de uitvoering achtergebleven bij de planning en zijn de bijbehorende middelen niet volledig uitgegeven. Daarom heeft de Algemene Vergadering in 2020 besloten om de niet bestede bedragen van het Bestuursprogramma apart te laten zetten in een bestemmingsreserve. Het bedrag is bestemd voor waterbewustzijn en geschiedschrijving van het waterschap, mede in voorbereiding op het 25-jarig jubileum in 2025.

Bestemmingsreserve slibeindverwerking

In juli 2020 is door de Algemene Vergadering besloten om het zuiveringsslib op termijn te laten verwerken door HVC. Om dit te doen moet HVC aanvullende slibverwerkingscapaciteit realiseren middels de bouw van een slibdrooginstallatie. Deze is niet gereed op het moment dat het huidige slibverwerkingscontract eindigt. Voor de tussenliggende periode is een tijdelijke oplossing nodig die in de huidige markt-omstandigheden aanvullende kosten met zich mee brengt. Op 25 november 2020 heeft de Algemene Vergadering ingestemd met het voorstel om een deel van de algemene reserve van de zuiveringstaak over te boeken naar een reserve van de zuiveringstaak met als doel het opvangen van deze financiële effecten van slibeindverwerking in deze tussenliggende periode. Op basis van de overeenkomst met HVC is besloten om hiervoor een bedrag over te boeken van € 1,6 miljoen. Op 25 oktober 2022 heeft de Algemene Vergadering besloten om een aanvullend bedrag van € 1,8 miljoen over te hevelen vanuit de algemene reserve van de zuiveringstaak naar de bestemmingsreserve slibeindverwerking. In 2023 is € 1.304.636 onttrokken aan de reserve waarmee ultimo boekjaar een saldo resteert van € 1.200.357.

Bestemmingsreserve vervanging creosoot

Op 23 november 2022 heeft de Algemene Vergadering besloten de gecreosoteerde oeverbeschoeiing in de Noordoostpolder te vervangen en hiervoor een bedrag van € 150.000 uit de bestemmingsreserve duurzame oevers over te hevelen naar een nieuw te vormen bestemmingsreserve vervanging gecreosoteerde oeverbeschoeiing.

Bestemmingsreserve HWBP projecten

In de Algemene Vergadering van 27 oktober 2022 is aangegeven dat er een overschot wordt verwacht bij de verkenningsfase IJsselmeerdijk. De verwachting was dat de uitgaven van de verkenningsfase IJsselmeerdijk lager uitkomen dan de 90% subsidie. Dat betekent dat we enerzijds subsidie overhouden en anderzijds onze 10% projectbijdrage niet leveren voor deze fase. Bij het

vaststellen van de Jaarstukken 2022 is dit overschot gedoteerd aan deze bestemmingsreserve HWBP projecten. Zie voor een verdere toelichting de niet uit de balans blijvende verplichtingen.

Bestemmingsreserve overcommitting POP-3 gelden

De provincie heeft het waterschap begin 2019 verzocht om in het kader van POP3-water middelen garant te staan voor overcommitting. Om tot een volledige uitputting van de Europese middelen (POP3) te kunnen komen, heeft het nationale Regiebureau POP de provincies geadviseerd om 10% over te committeren op de maatregelen. De Algemene Vergadering heeft in februari 2019 ingestemd met het verstrekken van 6,7% overcommitting (risico van maximaal € 437.000). Het maximale overcommittingrisico is voor 50% afgedekt in de Begroting 2022 en 2023. Als bij de afrekening blijkt dat er sprake is van overcommitting dan zal aan het Waterschap gevraagd worden dat deel voor haar rekening te nemen. In de jaren 2022 en 2023 is geen beroep gedaan op het waterschap. Bij amendement heeft de Algemene Vergadering aangegeven dat mocht (een deel van) deze middelen niet ingezet worden voor de overcommitting, dan wordt dit ingezet voor extra waterkwaliteitsmaatregelen. Inmiddels is op basis van (gedeeltelijke) subsidievestigingen bekend dat het overcommittingrisico zich niet meer gaat voordoen. Daarmee heeft de overcommitting gefunctioneerd (namelijk: maximale benutting van subsidie). Conform dit aangenomen amendement zal het college u een voorstel voorleggen om de middelen in de bestemmingsreserve in te zetten voor extra waterkwaliteitsmaatregelen.

Voorzieningen

(bedragen x € 1.000)

Voorzieningen	Stand primo	Vermeerderingen	Verminderingen	Stand ultimo
Arbeidsgerelateerde verplichtingen				
Pensioenen bestuurders	1.641	133	-	1.774
Wachtgelden bestuurders	12		2	10
Personele reorganisatie	68	264		332
PBB vitaliteit	219	92		311
Totaal voorzieningen	1.940			2.427

De voorzieningen zijn bestemd voor de volgende zaken:

Pensioenen bestuurders

Deze voorziening heeft tot doel de pensioenverplichtingen van het waterschap naar (voormalige) bestuurders zichtbaar te maken. Aan het begin van 2023 was deze voorziening € 1.641.116 groot. Op basis van een actuariële berekening voor de toekomstige pensioenopgaven van de huidige en voormalige bestuurders is er in het boekjaar 2023 € 133.147 toegevoegd aan de voorziening. De voorziening bedraagt ultimo boekjaar € 1.774.262.

Wachtgelden bestuurders

Deze voorziening heeft tot doel de wachtgeldverplichtingen van het waterschap naar voormalige bestuurders zichtbaar te maken. Aan het begin van 2023 was deze voorziening € 12.054 groot. Op basis van een berekening van de toekomstig verwachte wachtgeldbetalingen van de voormalige bestuurders is er in 2023 € 2.345 onttrokken aan de voorziening. De voorziening bedraagt ultimo boekjaar € 9.710.

Personele reorganisatie

Deze voorziening heeft tot doel de verplichtingen van het waterschap naar voormalig personeel zichtbaar te maken. Aan het begin van boekjaar 2023 was deze voorziening € 68.000 groot. In 2023

is € 263.568 aan de voorziening toegevoegd, waardoor de voorziening ultimo boekjaar nu € 331.568 bedraagt.

PBB vitaliteit

In 2021 heeft een CAO wijziging plaatsgevonden die medewerkers van 58 jaar en ouder in staat stelt een vitaliteitsvoorziening op te bouwen. Dit betekent dat deze groep medewerkers voor een bedrag van € 6.000 per 5 jaar een voorziening kan opbouwen om die voorafgaand aan hun pensioen om te zetten in extra vrije dagen. De voorziening bedraagt ultimo boekjaar € 311.400.

Vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer

De opgenomen vaste schulden vallen in de categorie onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen. Het zijn langlopende geldleningen met een looptijd langer dan één jaar ter financiering van de investeringen.

Het verloopoverzicht is als volgt:
(bedragen x € 1.000)

Stand begin boekjaar	75.423
Nieuw aangegane geldleningen	10.000
Af: aflossingen	- 4.688
Saldo langlopende geldleningen	80.735

De rentelast over het boekjaar 2023 bedroeg € 1.549.572. De aflossingsverplichting van de aangegane geldleningen voor het boekjaar 2024 bedraagt € 4.447.245.

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar

(bedragen x € 1.000)

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar	Jaar 2023
Schulden aan leveranciers	7.228
Rekening courant banken	9.560
Saldo Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar	16.788

De netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar van het waterschap zijn op basis van nominale waarde gewaardeerd.

Overlopende passiva

(bedragen x € 1.000)

Overlopende passiva	Jaar 2023
Rente langlopende schulden	848
Overige nog te betalen bedragen	2.967
Vooruitontvangen bedragen	60
Vooruit ontvangen subsidiegelden	8.026
Terug te betalen subsidiegelden	220
Reservering vakantietoeslag	21
Reservering verlofrechten	658
Loonheffing en sociale lasten	2.271
Saldo overlopende passiva	15.071

Specificatie subsidiegelden

(bedragen x € 1.000)

	Stand primo	Toevoegingen	Vrijgevallen bedragen	Stand ultimo
Vooruit ontvangen subsidiegelden				
Rijk	1.172	13.128	6.274	8.026
Terug te betalen subsidiegelden	-	-		
Rijk	200	300	280	220

Volgens het Waterschapsbesluit worden onder de overlopende passiva de nog te betalen lasten opgenomen, waarvan in het jaar 2023 geen factuur is ontvangen, maar die wel conform het stelsel van baten en lasten ten laste van het boekjaar 2023 moeten worden gebracht. Ook de vooruitontvangen opbrengsten worden in deze post opgenomen.

Door de invoering van het IKB (Individueel Keuze Budget) voor werknemers vallend onder de SAW Waterschappen (Sectorale Arbeidsvoorwaardenregelingen Waterschapspersoneel), wordt er alleen nog vakantiegeld gereserveerd voor de leden van het college van Dijkgraaf en Heemraden. Zij vallen namelijk niet onder de SAW Waterschappen, maar onder de sector Rijk.

7.2.4 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

De toekomstige verplichtingen aangaan door contracten zijn als volgt ingedeeld:

2024	€ 8.750.333
2025 – 2028	€ 15.143.852
2029 en verder	€ 207.515
Totale verplichting vanaf 2024 en verder	€ 24.101.700

Leaseverplichting wagenpark

Het wagenpark van het waterschap wordt geleased. Het totaal aan verplichtingen ingevolge de totale looptijd van de overeenkomsten met de leasemaatschappijen bedraagt op de balansdatum € 2.037.972. Voor het jaar 2024 bedraagt de verplichting € 786.676. De leaseverplichting is onderdeel van de toekomstige verplichtingen.

Huurverplichting print- en kopieermachines

De print- en kopieermachines van het waterschap worden gehuurd. Het totaal aan verplichtingen ingevolge de looptijd van de overeenkomst met de verhuurder bedraagt op de balansdatum € 19.735. Voor het jaar 2024 bedraagt de verplichting € 18.216. De huurverplichting is onderdeel van de toekomstige verplichtingen.

Juridische claims

Het waterschap wordt met enige regelmaat geconfronteerd met juridische claims betreffende schade als gevolg van wateroverlast bij extreme weersomstandigheden. Het standpunt van het waterschap hierin is dat het waterschap hiervoor niet aansprakelijk is, tenzij de schade is ontstaan door nalatigheid van het waterschap.

Bankgarantie

Waterschap Zuiderzeeland heeft een lopende bankgarantie voor een bedrag van € 156.590 ten gunste van de Unie van Waterschappen. Het totaal geborgde bedrag van de geldlening van de Unie van Waterschappen is € 4.329.552, het aandeel van ons waterschap is 3,62%. Genoemd percentage is bepaald door het aandeel van ons waterschap in de totale contributie aan de Unie van Waterschappen.

Garantstelling HVC

Op 7 juli 2020 heeft de Algemene Vergadering besloten het zuiverings-slib te laten verwerken via de beoogde slibdrooginstallatie van en bij HVC. Tevens is besloten het gedroogde slib in beheer van HVC te verwerken en in te stemmen om als aandeelhouder B toe te treden tot HVC en met het oog daarop toe te treden tot de ballotageovereenkomst aandeelhouders B van HVC en de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking.

Binnen HVC staan de aandeelhouders B (waterschappen) garant voor geldleningen die zijn aangetrokken voor investeringen in slibverwerking, via de GR Slibverwerking. Ieder waterschap doet dat naar rato van de slibhoeveelheid. De deelnemende waterschappen staan, na de bouw van de slibdrooginstallatie, samen garant voor ca. € 77 miljoen aan uitstaande leningen. Voor Zuiderzeeland gaat het om 7,6%, zijnde ca. € 5,9 miljoen.

In ruil voor de aandelenaankoop wordt tevens gevraagd om (binnen het genoemde bedrag van € 5,9 miljoen) een achtergestelde lening te verstrekken als lening u/g. Voor Zuiderzeeland neer op een bedrag van maximaal € 1,3 miljoen aan te verstrekken achtergestelde lening.

Projectgebonden eigen bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma

Aanleiding

Het waterschap kent projecten voor de versterking van de primaire waterkeringen. Projectfasen van deze dijkversterkingsprojecten worden op voorcalculatiebasis voor 90% gefinancierd uit HWBP-subsidie (waarvan 50% van het rijk en 40% door de waterschappen via de solidariteitsbijdrage) en (gemiddeld) 10% door het waterschap zelf die het project uitvoert. Deze 10% is de 'projectgebonden eigen bijdrage'.

De subsidie wordt op voorcalculatiebasis toegekend. Uitgangspunt in de subsidieregeling is dat waterschappen voor hun HWBP-projecten gemiddeld hun 10% projectgebonden eigen bijdrage realiseren. Uit een landelijk onderzoek bleek echter in 2022 dat waterschappen in de werkelijkheid circa 1% van de projectgebonden bijdrage realiseerden. Vanuit de Unie van Waterschappen (Uvw) is als vervolg op deze bevinding op 17 januari 2024 een ledenbrief verschenen met het verzoek om openbaar te verantwoorden over de gerealiseerde projectgebonden bijdragen in de periode 2014 t/m 2023 en dit vanaf dat moment ook *jaarlijks* openbaar te verantwoorden.

Ook is vanuit de Uvw gevraagd om de algemene besturen te laten besluiten om de bedragen te oormerken voor toekomstige inzet voor het HWBP. Dit wordt het algemeen bestuur in de oplegger van de jaarstukken 2023 voorgesteld. Dit kan betekenen dat overschotten worden verrekend met de subsidietoekenning voor volgende HWBP-projectfasen. Hierover zijn nog geen concrete afspraken gemaakt en de subsidieregeling is hierop nog niet aangepast. Het vormt daarmee (nog) geen juridische verplichting, maar een bestuurlijke afspraak. In de eerste helft van 2026 wordt deze systematiek landelijk geëvalueerd, wat kan leiden tot een volgende stap, bijvoorbeeld de overschotten ook beschikbaar te stellen voor het HWBP.

Beleid Zuiderzeeland

Het waterschap vindt het solidariteitsprincipe, één van principes van ons gezamenlijke Hoogwaterbeschermingsprogramma, belangrijk. Daarom geven we invulling aan deze landelijke afspraken. Dat doen we door:

- Hierbij in deze jaarstukken te verantwoorden over eventuele overschotten;
- Aanvullend bij een lagere uitgave dan de 90% subsidie, dit te reserveren in een bestemmingsreserve.

Verantwoording overschotten Zuiderzeeland

Realisatie projectgebonden bijdrage	100% vaststelling	Werkelijke projectkosten	Verwachte bijdrage 10%	werkelijke eigen bijdrage	verschil
Randmeerdijk Flevopolder	29.849	29.848	2.985	2.985	0
Randmeerdijk Noordoostpolder	186.990	205.326	18.699	37.035	-18.336
IJsselmeerdijk	6.628.074	5.844.916	662.807	-€ 120.351	783.158
Totaal	6.844.913	6.080.090	684.491	-80.332	764.823

Van het verschil van € 764.823 is € 120.351 gereserveerd in een bestemmingsreserve. Of en de wijze waarop het overschot in de toekomst leidt tot financiële gevolgen is op dit moment nog niet bekend.

7.2.5 Specificatie onderhanden werken ultimo boekjaar

Artikel 4.42 lid 6 van het Waterschapsbesluit schrijft voor dat in de toelichting op de balans een totaaloverzicht wordt gegeven van alle onderhanden werken, waarbij de verwachtingen worden gegeven over het vervolg van deze werken.

(bedragen x € 1.000)

Project	Uitgaven Ultimo 2023	Verwachting ingebruikname
IJsselmeerdijk vak 8.3 (planuitwerking)	556	2 ^e helft 2025
Vorbereidingen aanpassingen kantoor Larserbos	15	1 ^e helft 2025
Draineren dijken '23 en '24	82	2 ^e helft 2024
Versterking kunstwerken NOP	62	2 ^e helft 2025
Nieuwe natuur Schokland	89	2 ^e helft 2024
Motoren 9 stuwen vervangen Zf en Of	71	2 ^e helft 2024
Vervangen installatie gemaal Wortman	22	1 ^e helft 2024
Renovatie Marknessersluis spui	40	1 ^e helft 2025
PLC hardware/software bemaling	179	2 ^e helft 2025
Aanleg 5 vispassages 2023-2024	325	2 ^e helft 2024
Pompinstallatie Zuider-D-tocht	18	2 ^e helft 2024
Renovatie gemaal Toppad	4	1 ^e helft 2024
Bouwkundig onderhoud gemaal Lovink	131	2 ^e helft 2024
Renovatie gemaal Smeenge (voorbereiding)	37	2 ^e helft 2026
Uitfasering 2G vervangen PLC hardware	104	2 ^e helft 2025
Renovatie pompgemalen Stedelijk Water Emmeloord	5	1 ^e helft 2025
Deelvervanging PL-220 Markerkant	3	1 ^e helft 2026
P&ID's op orde	254	2 ^e helft 2025
AWZI Almere Fit For the Future	1.313	2 ^e helft 2027
Vervangen online metingen AWZI	583	2 ^e helft 2026
AWZI Zeewolde capaciteitsuitbreiding	143	2 ^e helft 2025
AWZI Lelystad vervangen/renovatie beluchtingssysteem	1.526	2 ^e helft 2024
Vervanging WKK Dronten	56	2 ^e helft 2024

Project	Uitgaven Ultimo 2023	Verwachting ingebruikname
Renovatie slibgisting AWZI Dronten	1	2 ^e helft 2025
Vervangen van twee slibretourvizels AWZI Tollebeek	72	2 ^e helft 2024
Maatregelen veilige basis	35	1 ^e helft 2024
Saldo onderhanden werken	5.726	

8. Exploitatierkening

Het Waterschapsbesluit schrijft voor dat de exploitatierkening in drie verschillende indelingen wordt gepresenteerd in de jaarrekening, te weten naar kosten- en opbrengstsoorten, naar programma's en naar kostendragers.

8.1. Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten

(bedragen x € 1.000)

	Omschrijving	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Lasten					
4.1	Rente en afschrijvingen	12.025	12.054	11.872	14.005
4.2	Personeelslasten	32.944	35.895	36.402	30.923
4.3	Goederen en diensten van derden	50.324	55.005	54.019	48.615
4.4	Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	630	730	833	361
	Subtotaal lasten	95.923	103.684	103.126	93.904
Baten					
8.1	Financiële baten	45	125	723	567
8.2	Personeelsbaten	-	-	182	48
8.3	Goederen en diensten aan derden	1.440	1.466	2.054	2.163
8.4	Bijdragen van derden	994	1.156	1.961	1.840
8.5	Waterschapsbelastingen	90.855	92.855	94.431	86.018
8.6	Interne verrekeningen	80	-	2	379
	Subtotaal baten	93.414	95.602	99.353	91.015
	Saldo van baten en lasten	- 2.509	- 8.082	-3.773	- 2.889
9.1	Inzet tariefegalisatie reserve	1.570	1.570	1.570	1.270
9.2	Inzet bestemmingsreserves	939	1.866	1.514	3.799
9.3	Inzet overige reserves	-	-	-	-
	Gerealiseerd resultaat	-	- 4.646	- 689	2.180

8.2. Toelichting op de exploitatierekening

In de nu volgende paragraaf wordt een toelichting gegeven op de exploitatierekening. Om niet te veel in herhaling te vervallen zal in de exploitatierekening naar programma's en naar kostendragers veelal worden verwezen naar eerder gegeven toelichtingen.

8.2.1 Waarderingsgrondslagen

Algemeen

Belangrijke verschillen tussen de begroting en realisatie zijn nader toegelicht. De hierbij gepresenteerde begroting is, conform het Waterschapsbesluit, de primitieve begroting inclusief alle daarop betrekking hebbende begrotingswijzingen. Een analyse van de afwijkingen tussen de primitieve begroting én de primitieve begroting inclusief alle begrotingswijzingen is te vinden in het hoofdstuk Analyse begroting en resultaat.

Valuta en notatie

Alle bedragen worden weergegeven in duizenden euro's. In de toelichtende teksten worden de bedragen weergegeven in hele euro's.

Baten en lasten

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden genomen zodra deze gerealiseerd zijn. Verliezen worden verwerkt als die zich aftekenen.

8.2.2 Toelichting op de lasten

Rente en afschrijvingen

(bedragen x € 1.000)

Rente en afschrijvingen	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Rente	1.473	1.673	1.843	4.376
Afschrijvingen	10.492	10.321	10.030	9.614
Duurzame waardeverminderingen	60	60	-	15
Totaal	12.025	12.054	11.872	14.005

De rentelasten vallen € 182.000 hoger uit dan begroot. De reden hiervoor is de gestegen rente op de kasgeldleningen.

De afschrijvingen vallen € 291.000 lager uit dan begroot doordat projecten later in gebruik zijn genomen dan gepland. De duurzame waardeverminderingen vallen € 60.000 lager uit dan begroot doordat er geen grond is aangekocht. Op basis van het vastgestelde activabeleid wordt 80% van de aanschafprijzen van duurzame oeveren als waardevermindering in de exploitatie meegenomen.

Personeelslasten

(bedragen x € 1.000)

Personeelslasten	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Salarissen personeel en bestuur	23.936	26.229	22.614	19.069
Sociale premies	5.848	6.409	6.480	5.890
Overige personeelslasten	2.391	2.706	2.291	2.771
Personeel van derden	769	551	5.017	3.193
Totaal	32.944	35.895	36.402	30.923

De oorspronkelijk begrote loonsom bedraagt € 32,9 miljoen. In de loop van het jaar is een aantal wijzigingen doorgevoerd op de loonsom. Deze komen voort uit begrotingswijzigingen die zijn goedgekeurd door de Algemene Vergadering en in mandaat genomen budgetneutrale besluiten.³ De bijgestelde begroting bedraagt hierdoor € 35,9 miljoen.

De realisatie van de loonsom over 2023 komt uit op een bedrag van € 36,4 miljoen, hetgeen € 0,5 miljoen hoger is dan de bijgestelde begroting. De belangrijkste mutaties ten opzichte van de bijgestelde begroting binnen de loonsom zijn:

- De salarislasten voor eigen personeel zijn lager uitgevallen vanwege openstaande vacatures. Voor een aantal openstaande functies blijkt het lastig om nieuwe medewerkers te vinden.
- Vanwege openstaande vacatures, langdurige ziekte of benodigde capaciteit heeft inhuur plaatsgevonden voor een totaalbedrag van € 5,0 miljoen. Dit is € 4,5 miljoen meer dan oorspronkelijk begroot. De dekking hiervoor heeft grotendeels plaatsgevonden vanuit openstaande vacatures.

³ De Algemene Vergadering autoriseert met het vaststellen van de begroting de netto kosten per programma (art. 7 lid 1 Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie 2018). Deze programmakosten bestaan uit drie onderdelen: de out-of-pocketlasten, kapitaallasten en loonsom. De loonsom is daarmee een dwarsdoorsnede door alle programma's heen. Het verschil tussen primitieve en bijgestelde begroting wordt voor het grootste deel verklaart door budgetneutrale overboekingen van exploitatiebudget naar loonsombudget. Het totaal van de programmalasten stijgt hierdoor niet.

Goederen en diensten van derden

(bedragen x € 1.000)

Goederen en diensten	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Duurzame gebruiksgoederen	1.197	2.249	1.658	1.395
Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen	2.541	2.400	2.343	2.836
Energie en water	6.090	8.309	8.626	5.244
Huren, pachten en rechten	1.153	1.157	1.282	1.180
Verzekeringen	331	395	338	324
Belastingen	56	56	- 24	28
Onderhoud door derden	15.946	18.535	17.756	17.388
Overige diensten derden	23.010	21.904	22.040	20.220
Totaal	50.324	55.005	54.019	48.615

Duurzame gebruiksgoederen

Gebruiksgoederen die bestemd zijn voor gebruik gedurende één jaar of langer, behoren in beginsel niet in de exploitatierekening te worden verantwoord, maar te worden geactiveerd. Indien met de stichting of aankoop hiervan slechts een relatief gering bedrag gemoeid is, komt het echter in de praktijk voor dat de betreffende uitgaven niet worden geactiveerd, maar in één keer ten laste van de exploitatierekening worden gebracht. Deze verantwoording kan op deze kostensoort gebeuren. De kostensoort omvat dan ook de aanschaf van goederen met een economische levensduur van één jaar of langer die in de exploitatierekening worden verantwoord. Op de kostensoort duurzame gebruiksgoederen is € 591.000 minder uitgegeven dan was begroot.

Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen

De kostensoort omvat alle kosten die samenhangen met de aankoop van goederen die bestemd zijn voor gebruik en verbruik binnen de productieprocessen en minder dan een jaar ten dienste van het waterschap staan (en geen brandstoffen zijn). Gebruiksgoederen die bestemd zijn voor gebruik gedurende één jaar of langer en die in de exploitatierekening worden verantwoord, worden niet tot deze kostensoort gerekend, maar tot de kostensoort 'Duurzame gebruiksgoederen'. Op de kostensoort 'Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen' is € 57.000 minder uitgegeven dan was begroot.

Energie en water

Deze kostensoort heeft betrekking op het energieverbruik van het waterschap, alsmede op de aankoop van energiedragers. Op de kostensoort energie en water is € 317.000 meer uitgegeven dan begroot.

Huren, pachten en rechten

Deze kostensoort omvat de betaalde huren alsmede de betaalde recognities, precariobelasting, licentie-, auteurs-, repro- en octrooirechten en alle andere betaalde rechten. De huren kunnen betrekking hebben op onroerende goederen zoals gebouwen, (dienst)woningen en opstallen, en roerende goederen zoals vervoermiddelen, rollend en varend materieel, machines, werktuigen, gereedschappen, apparatuur, instrumenten en kantoormachines. Op de kostensoort huren, pachten en rechten is € 125.000 meer uitgegeven dan was begroot.

Verzekeringen

Tot de kostensoort 'verzekeringen' worden gerekend de door het verzekeringswezen verrichte diensten, met uitzondering van de diensten van sociale verzekeringsinstellingen (deze worden tot de kostensoort 'sociale lasten' gerekend). Tot de kostensoort behoren: brand-, inbraak- en stormschadeverzekering, glasschadeverzekering, verzekering wettelijke aansprakelijkheid, schadeverzekering roerende en onroerende goederen, verzekering van onderhoudswerkzaamheden, transportverzekering, fraude- en geldwaardeverzekering, reconstructieverzekering en de collectieve ongevallenverzekering. Op de kostensoort verzekeringen is € 57.000 minder uitgegeven dan was begroot.

Belastingen

Tot de 'belastingen' worden gerekend de kostprijsverhogende belastingen die door derden aan het waterschap worden opgelegd. Hieronder vallen de gemeentelijke belastingen, zoals de onroerende-zaakbelasting en rioolbelasting. Tot de kostensoort worden niet gerekend de bij levering van goederen en diensten verschuldigde belastingen zoals omzetbelasting, invoerrechten, accijnzen en assurantie-belasting. Deze laatste belastingen worden gerekend tot de kostensoort waartoe de betreffende levering van goederen of diensten behoort; ook in de gevallen waarin die belastingen afzonderlijk worden betaald. Op de kostensoort belastingen is € 80.000 minder uitgegeven dan was begroot.

Onderhoud door derden

'Onderhoud door derden' omvat de door het waterschap aan derden uitbestede werkzaamheden die tot doel hebben een bepaald object in stand te houden. Tot deze kostensoort behoort ook het groot onderhoud, dat nodig is om een verwaarloosd object weer in goede staat te brengen, mits de kosten van dit onderhoud niet worden afgeschreven. Indien in de aan derden te betalen vergoeding ook een bedrag voor verbruikt materiaal is opgenomen, wordt dit ook op deze kostensoort geboekt. Tot het 'Onderhoud door derden' behoren: onderhoud waterkeringen, onderhoud watergangen en kunstwerken, het onderhoud zuiveringsinstallaties, transportsystemen en slibverwerkingsinstallaties, schoonmaakwerkzaamheden, onderhoud kantoorgebouwen en daarbij behorende tuinen, alsmede van de in de gebouwen aanwezige inventaris en de daartoe behorende installaties, onderhoud kantoormachines zoals kopieermachines, computers en randapparatuur, onderhoud van software, onderhoud werkplaatsen, magazijnen en laboratoria, alsmede van de daarin aanwezige inventaris en de daartoe behorende installaties en het onderhoud aan rijdend en varend materieel. Op de kostensoort onderhoud is € 779.000 minder uitgegeven dan was begroot.

Overige diensten derden

Tot deze kostensoort behoren de door het waterschap aan derden uitbestede werkzaamheden en de door derden geleverde diensten voor zover deze niet behoren tot één van de voorgaande kostensoorten en waarvoor geldt dat er een rechtstreeks verband is tussen de geleverde dienst en de bijbehorende lasten. Tot de 'Overige diensten door derden' worden onder andere gerekend: juridische, financiële, technische en overige adviezen door derden, contributies en bijdragen aan verenigingen en stichtingen die prestaties leveren ten behoeve van het functioneren van het waterschap (Unie van Waterschappen, STOWA, enz.), diensten van taxateurs, notarissen, makelaars en andere tussenpersonen, proces- en gerechtskosten, honoraria van accountants, artsen en anderen met een vrij beroep, controle op geldelijk beheer, boekhouding en jaarrekening, diensten van het bankwezen, advertentie- en reclamekosten, telefoon-kosten, portokosten, perceptiekosten bij uitbestede belastingheffing, incassokosten, dienstverleningen computerservicebureaus (externe gegevensverwerking), bewaking en beveiliging, kaartvervaardiging en luchtkartering, vergunningen (inclusief leges), opdrachten aan externe onderzoeksbureaus, bijdragen aan de publicatie van brochures, boeken, enz., aan derden uitbetaalde schadevergoedingen, gegevensverstrekking door derden (onder andere Kadaster en gemeenten), afvoer van afval, vuil en reststoffen (bijvoorbeeld van zuiveringsinstallaties en kantoorgebouwen), gemeentelijk reinigingsrechten, slibverwerking en -afvoer door derden, betalingen aan Rijk, provincies, gemeenten, andere waterschappen en overige publiekrechtelijke organen en particulieren voor door hen uitgevoerde werkzaamheden in het kader van de exploitatie (een voorbeeld is de aan een ander waterschap betaalde vergoeding voor de zuivering van grensoverschrijdend afvalwater). Op de kostensoort 'Overige diensten derden' is € 136.000 meer uitgegeven dan was begroot.

Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien

(bedragen x € 1.000)

Toevoegingen voorzieningen/ onvoorzien	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Voormalig bestuur en personeel	100	100	396	173
Dubieuze belastingdebiteuren	400	400	345	188
Dubieuze debiteuren	-	-	-	-
Persoonsgebonden basisbudget	-	100	92	
Onvoorzien	130	130	-	-
Totaal	630	730	833	361

Tot de kostensoort toevoegingen aan voorzieningen behoren bedragen die in het jaar aan de voorzieningen zijn toegevoegd.

De toevoeging aan de voorziening voormalig bestuur en personeel komt voort uit nieuwe actuariële berekeningen van pensioenen, een inschatting van de duur van de wachtgeldregeling voor voormalig bestuursleden en de vastgelegde personeelsregelingen.

De voorziening dubieuze belastingdebiteuren was primitief begroot op € 400.000. Uiteindelijk heeft er een dotatie plaatsgevonden ter hoogte van € 344.676.

Onvoorzien

Tot 'onvoorzien' behoren de op de begroting te ramen lasten die dienen om onvoorziene lasten te kunnen financieren. Op deze kostensoort worden geen bedragen verantwoord. In de primitieve begroting is voor onvoorziene uitgaven een bedrag van € 130.000 opgenomen.

8.2.3 Toelichting op de baten
Financiële baten

(bedragen x € 1.000)

Financiële baten	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Externe rentebaten (kasgeld)	-	80	50	-
Externe rentebaten (verstrekke lening)	-	-	603	501
Dividend	45	45	70	66
Totaal	45	125	723	567

Deze opbrengstsoort heeft betrekking op de door derden aan het waterschap betaalde vergoedingen in verband met vorderingen en verstrekte leningen en de door bedrijven uitgekeerde opbrengsten uit bedrijfsvoeringen wegens kapitaaldeelname van het waterschap in de vorm van aandelen of anderszins.

De externe rentebaten (versterkte lening) hebben betrekking op de aan Windpark Hanze B.V. en N.V. HVC verstrekte leningen. Sinds het jaar 2019 hebben we weer dividendinkomsten op de aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Personeelsbaten

(bedragen x € 1.000)

Personeelsbaten	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Uitkeringen personeel	-	-	182	48
Totaal	-	-	182	48

Tot deze opbrengst behoren de baten van de overige loonkostenvergoedingen die ontvangen zijn van derden, zoals de uitkering van het UWV voor zwangerschaps- en bevallingsverlof.

Goederen en diensten aan derden

(bedragen x € 1.000)

Goederen en diensten aan derden	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Retributies	200	200	380	297
Inkomsten bestuursdwang	-	3	5	10
Bijdrage exploitatie overheden	604	566	977	849
Levering warmte & elektriciteit	64	64	114	89
Opbrengst uit eigendommen	572	633	578	918
Totaal	1.440	1.466	2.054	2.163

Op de opbrengstsoort goederen en diensten aan derden is volgens bovenstaande specificatie € 588.000 meer ontvangen dan was begroot. Hoofdoorzaken van deze hogere opbrengsten zijn de hogere retributies en een hogere doorbelasting van kosten aan medeoverheden.

Bijdragen van derden

De bijdragen van derden omvatten vooral bijdragen van derden aan het waterschap waarbij geen rechtstreeks verband is tussen de bijdrage en de door het waterschap verrichte dienst of uitgevoerd werk. Onder deze categorie worden alle subsidieopbrengsten verantwoord. Ook de 'opbrengsten' kostendeling worden op deze post verantwoord.

Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen

In oktober 2023 heeft de Minister voor Natuur en Stikstof de Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen gepubliceerd (Staatscourant 28311, 17 oktober 2023, hierna: regeling). Het waterschap heeft op basis van de regeling een subsidie aanvraag ingediend voor capaciteit voor uitvoeringsactiviteiten in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied uitgevoerd in het kalenderjaar 2023. Op 22 november 2023 heeft het waterschap deze subsidiebeschikking ontvangen. Ex. artikel 9 lid 3 van de regeling vindt verantwoording plaats in deze jaarrekening met de volgende tabel:

(bedragen x € 1)

Verantwoording Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen	Raming	Realisatie
Bijdrage (inclusief BTW)	300.000	79.545
Aan welke activiteiten zijn de gelden besteed en voor hoeveel FTE?		
<i>het organiseren van samenwerking tussen het waterschap en de provincie Flevoland</i>	0,25 fte	0,25 fte
<i>het bij elkaar brengen, ontsluiten en uitwerken/verdiepen van inhoudelijke kennis en projecten voor de provinciale gebiedsprogramma's onder het Nationaal Programma Landelijk Gebied, gerelateerd aan opgaven voor de Kaderrichtlijn Water, bodem en water, en klimaat en biodiversiteit.</i>	2,75 fte	0,55 fte

Waterschapsbelastingen

(bedragen x € 1.000)

Waterschapsbelasting	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Watersysteemtaak	54.477	56.277	56.991	51.603
Zuiveringstaak	36.378	36.578	37.440	34.415
Totaal	90.855	92.855	94.431	86.018
Watersysteemheffing				
Watersysteemheffing ingezetenen	16.446	16.446	16.419	15.366
Watersysteemheffing gebouwd	24.316	26.016	26.052	23.374
Watersysteemheffing ongebouwd	11.628	11.628	11.708	10.772
Watersysteemheffing wegen	825	825	848	771
Watersysteemheffing natuur	1.342	1.342	1.267	1.180
Verontreinigingsheffing	799	799	917	785
Watersysteemheffing voorgaande jaren	-	100	510	88
Subtotaal watersysteemheffing	55.356	57.156	57.721	52.336
Zuiveringsheffing				
Zuiveringsheffing huishoudens	27.640	27.640	27.661	25.770
Zuiveringsheffing bedrijven	10.025	10.125	10.333	9.683

Zuiveringsheffing voorgaande jaren	-	100	496	13
Subtotaal zuiveringsheffing	37.665	37.865	38.490	35.466
Kwijtschelding				
Kwijtschelding watersysteemheffing	- 879	- 879	- 730	- 733
Kwijtschelding zuiveringsheffing	- 1.287	- 1.287	- 1.050	- 1.051
Subtotaal kwijtschelding	- 2.166	- 2.166	- 1.780	- 1.784
Totaal	90.855	92.855	94.431	86.018

De aanslagoplegging en invordering van de waterschapsbelastingen geschiedt door het Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT). De gerealiseerde belastingopbrengsten zijn ontleend aan het jaaroverzicht belastingopbrengsten 2023, dat is opgesteld door GBLT. De controle op de juistheid en volledigheid van de belastingopbrengsten maakt onderdeel uit van het controleprogramma van de accountant van GBLT.

Voor een analyse van de gerealiseerde opbrengsten waterschapbelastingen ten opzichte van de begrote opbrengsten verwijzen wij u naar de verplichte paragraaf Waterschapbelastingen.

Interne verrekeningen

(bedragen x € 1.000)

Interne verrekeningen	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Onttrekking voorzieningen	-	-	2	379
Diversen	80	-	-	-
Totaal	80	-	2	379

Inzet reserves

De werkelijke inzet van de tariefegalisatie reserve is gelijk aan de begrote inzet van de tariefegalisatie reserve. De inzet van de bestemmingsreserves is gelijk aan de door de Algemene Vergadering vastgestelde lasten te dekken uit deze reserves. De lasten die gedekt worden door de inzet van bestemmingsreserves zijn opgenomen in de exploitatierekening. De lasten zijn veelal niet begroot, omdat vaak niet duidelijk is in welk jaar een bepaalde activiteit wordt uitgevoerd waarvan de lasten worden gedekt door een onttrekking van eenzelfde bedrag aan de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve.

8.3. Exploitatierkening naar programma's

Algemeen

In deze paragraaf is de realisatie van de begroting naar programma's opgenomen. De gerealiseerde bedragen worden per programma in beeld gebracht conform de door de Algemene Vergadering vastgestelde programma-indeling. In het jaarverslag zal op de realisatie van de beoogde resultaten en de realisatie van de geplande activiteiten worden ingegaan. Voor een goede vergelijkbaarheid van de cijfers zijn zowel de baten als de lasten van de zaken die via de bestemmingsreserves lopen in de overzichten opgenomen.

Systematiek van kostentoe rekening

Bij Waterschap Zuiderzeeland wordt het principe van integrale kostentoe rekening toegepast. Dit betekent dat zowel directe als indirecte kosten, zoveel mogelijk aan een product worden toegerekend. Hieronder vallen materiële kosten, loonkosten en kapitaallasten.

Programma Bestuur en omgeving

Het programma Bestuur en omgeving omvat zowel de functionele overheidstaak als de taken op het gebied van omgeving en organisatie, water en ruimte.

Overzicht programma Bestuur en omgeving (bedragen x € 1.000.000)

	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Bestuur en omgeving	13,9	14,2	13,1	10,6

De bijgesteld begrote cijfers wijken af vooral van de primitieve begroting door begrotingswijzigingen voor inflatie en loonontwikkeling. De realisatie van de lasten van het programma Bestuur en omgeving wijkt € 1,1 miljoen af van de bijgesteld begrote cijfers. De grootste afwijkingen zijn een lagere bijdrage aan GBLT en een niet benutte post onvoorzien. Daarnaast zijn er niet begrote opbrengsten van rente op uitstaande leningen en extra leges.

Programma Waterveiligheid

Het programma Waterveiligheid omvat de waterkeringen van het waterschap. Om de polders te beschermen tegen het water uit het IJsselmeer, het Markermeer, het IJmeer en de randmeren, onderhoudt en beheert Waterschap Zuiderzeeland ruim tweehonderd kilometer waterkeringen.

Overzicht programma Waterveiligheid (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Waterveiligheid	7,5	8,1	8,0	7,4

De bijgesteld begrote cijfers wijken af vooral van de primitieve begroting door begrotingswijzigingen voor inflatie en loonontwikkeling. De realisatie van de lasten van het programma Waterveiligheid is in het jaar 2023 vrijwel gelijk aan de bijgesteld begrote cijfers.

Programma Voldoende en gezond water

In het programma Voldoende en gezond water gaat het om het voorkomen van wateroverlast. Water komt door regenbuien de polder in, maar ook doordat kwelwater vanuit de ondergrond omhoogkomt en door dijken heen sijpelt. Als er in een korte tijd heel veel neerslag valt, is de kans groot dat delen van de polders onder water komen te staan. Het wateroverschot wordt met behulp van zeven hoofdgemalen van het waterschap uit de polders gepompt. Aan de andere kant kan het, als er lange tijd geen neerslag valt, soms ook te droog worden in de polder. Zorgen voor voldoende en gezond water betekent de ene keer water wegpompen en de andere keer juist water binnenlaten.

Waterschap Zuiderzeeland werkt aan gezond water in het gehele beheergebied. Gezond water betekent een goed watersysteem. Het watersysteem wordt als goed beoordeeld als het goed is vanuit chemisch oogpunt (niet vervuild), biologisch oogpunt (goede leefomgeving) en vanuit het oogpunt van de gebruikers (belevingswaarde). De belevingswaarde is met name relevant voor het stedelijk waterbeheer.

Overzicht programma Voldoende en gezond water (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Voldoende en gezond water	26,3	29,9	29,7	24,2

De bijgesteld begrote cijfers wijken af vooral van de primitieve begroting door begrotingswijzigingen voor inflatie en loonontwikkeling. De realisatie van de lasten van het programma Voldoende water is € 0,2 miljoen lager dan de bijgesteld begrote cijfers. Door de overvloedige neerslag in de laatste maanden heeft men niet kunnen maaien, waardoor een deel van het budget voor maaien niet besteed is.

Programma Schoon, gezuiverd water

Het programma schoon, gezuiverd water omvat de totale taak van zuivering van afvalwater. Waterschap Zuiderzeeland werkt aan schoon water in het gehele beheergebied. Zij zuivert het afvalwater uit de provincie in vijf afvalwaterzuiveringsinstallaties (AWZI's). Dit afvalwater wordt merendeels aangevoerd via de gemeentelijke riolering. Na zuivering in de AWZI's wordt het afvalwater teruggebracht naar het oppervlaktewater. Waterschap Zuiderzeeland stelt strenge vergunningseisen aan bedrijven die afvalwater willen lozen. Ook worden er maatregelen genomen ten behoeve van het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Overzicht programma Schoon, gezuiverd water (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Schoon, gezuiverd water	23,2	24,6	24,6	23,0

De bijgesteld begrote cijfers wijken af vooral van de primitieve begroting door begrotingswijzigingen voor inflatie en loonontwikkeling. De realisatie van de lasten van het programma Schoon, gezuiverd water is gelijk aan de bijgesteld begrote cijfers.

Programma Financiën, organisatie en informatie

Het programma financiën, organisatie en informatie omvat de totale ondersteuning van de primaire taken. Waterschap Zuiderzeeland zorgt voor een optimale inzet van mensen en middelen om de gestelde doelen te realiseren. Hierbij is het van belang om een financieel gezonde positie te behouden. Dit doet het waterschap vanuit een transparant en maatschappelijk aanvaardbaar

financieel beleid. Het waterschap, als moderne werkgever, investeert in zijn medewerkers zodat hun talent optimaal benut wordt.

Overzicht programma Financiën, organisatie en informatie (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Financiën, organisatie en informatie	21,5	22,2	21,3	19,9

De bijgesteld begrote cijfers wijken af vooral van de primitieve begroting door begrotingswijzigingen voor inflatie en loonontwikkeling. De realisatie van de lasten van het programma Financiën, organisatie en informatie wijkt € 0,9 miljoen af van de bijgesteld begrote cijfers. De grootste afwijkingen zijn de lagere lasten van ICT en de hogere opbrengsten uit doorbelasting van uren.

Algemene dekkingsmiddelen

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Het betreft de omslagen en de zuiveringsheffing. De omslagen zijn ter financiering van de watersysteemtaak, de zuiveringsheffing is ter financiering van de zuiveringstaak.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Programmalasten				
Programma Bestuur en omgeving	13,9	14,2	13,1	10,6
Programma Waterveiligheid	7,5	8,1	8,0	7,4
Programma Voldoende water	26,3	29,9	29,7	24,2
Programma Schoon water	23,2	24,6	24,6	23,0
Programma Financiën, organisatie en informatie	21,5	22,2	21,3	19,9
Totaal programmalasten	92,4	99,0	96,7	85,1
Dekkingsmiddelen				
Belastingopbrengsten ¹	90,8	92,8	94,4	86,0
Inzet tarief egalisatiereserve	1,6	1,6	1,6	1,3
Totaal dekkingsmiddelen	92,4	94,4	96,0	87,3
Gerealiseerd resultaat	-	- 4,6	- 0,7	2,2

¹ De belastingopbrengsten zijn opgenomen inclusief de kwijtschelding

Het totaal van de gerealiseerde programmalasten is € 2,2 miljoen lager dan de bijgesteld begrote lasten. De gerealiseerde belastingopbrengst is € 1,6 miljoen hoger dan de bijgestelde begrote belastingopbrengst. In paragraaf Waterschapsbelastingen wordt uitgebreid ingegaan op de belangrijkste oorzaken van dit verschil.

In het jaar 2023 zijn de volgende onttrekkingen geweest aan de bestemmingsreserves onderverdeeld naar programma's. Deze onttrekkingen leiden niet tot een technische begrotingswijziging.

Overzicht onttrekkingen bestemmingsreserves per programma (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Bedrag
Programma Bestuur en omgeving	-
Programma Waterveiligheid	-
Programma Voldoende en gezond water	0,2
Programma Schoon, gezuiverd water	1,3
Programma Financiën, organisatie en informatie	-
Totaal	1,5

8.4. Exploitatierkening naar kostendragers

Algemeen

In deze paragraaf is de realisatie van de begroting naar de wettelijke kostendragers opgenomen. Voor een analyse van het resultaat wordt verwezen naar de voorgaande paragrafen. Voor wat betreft de systematiek van kostentoekening wordt verwezen naar de vorige paragraaf.

Watersysteemtaak

De watersysteemtaak omvat de taken van het waterschap op het gebied van het waterkeringsbeheer, het waterkwantiteitsbeheer en het kwaliteitsbeheer van oppervlaktewateren, voor zover die activiteiten niet vallen onder het transporteren en/of behandelen van afvalwater.

Overzicht kostendrager watersysteem (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Lasten watersysteemtaak				
Netto lasten	54,6	59,6	58,1	49,9
Kwijtschelding	0,9	0,9	0,8	0,7
Oninbaar	0,2	0,2	0,2	0,1

Totaal lasten watersysteemtaak	55,7	60,7	59,1	50,7
Dekkingsmiddelen watersysteemtaak				
Belastingopbrengsten	54,4	56,2	57,0	52,3
Mutatie tariefegalisatie reserve	1,3	1,3	1,3	0,9
Totaal dekkingsmiddelen watersysteemtaak	55,7	57,5	58,3	53,2
Gerealiseerd resultaat watersysteemtaak	-	- 3,2	- 0,8	2,5

Ten opzichte van het bijgestelde begroot resultaat is de realisatie € 2,4 miljoen hoger. Dit komt voor zowel door lagere lasten als hogere belastingopbrengsten. Een uitgebreide analyse van het resultaat op de belastingopbrengsten wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

Voorgenomen besluiten watersysteemtaak

De Algemene Vergadering heeft de onderstaande besluiten genomen aangaande de resultaatbestemming 2023.

Overzicht voorgenomen resultaatbestemming watersysteem (bedragen x € 1.000.000)

Voorgenomen resultaatbestemming	Water-systeemtaak
Bestemmingsreserve Windpark Hanze	0,2
Bestemmingsreserve overcommittering	0,1
Totaal	0,3

Zuiveringstaak

De zuiveringstaak omvat het transporteren en/of behandelen van afvalwater.

Overzicht kostendrager zuiveren (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Realisatie 2023	Realisatie 2022
Lasten zuiveringstaak				
Netto lasten	35,2	36,8	36,4	35,0
Kwijtschelding	1,3	1,3	1,1	1,0
Oninbaar	0,2	0,2	0,1	0,1
Totaal lasten zuiveringstaak	36,7	38,3	37,6	36,1

Dekkingsmiddelen zuiveringstaak				
Belastingopbrengsten	36,4	36,6	37,4	35,5
Mutatie tariefegalisatie reserve	0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal dekkingsmiddelen	36,7	36,9	37,7	35,8
Gerealiseerd resultaat zuiveringstaak				
	-	- 1,4	0,1	- 0,3

Ten opzichte van het bijgestelde begroot resultaat is de realisatie € 1,2 miljoen hoger. Dit komt in hoofdzaak door hogere belastingopbrengsten. Een uitgebreide analyse van het resultaat op de belastingopbrengsten wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

Voorgenomen besluiten zuiveringstaak

De Algemene Vergadering heeft het onderstaande besluit genomen aangaande de resultaatbestemming 2023.

Overzicht voorgenomen resultaatbestemming zuiveren (bedragen x € 1.000.000)

Resultaatbestemming	Zuiverings- taak
Bestemmingsreserve Windpark Hanze	0,2
Gerealiseerd resultaat	0,2

8.5. Melding in het kader van de WNT

De WNT is van toepassing op Waterschap Zuiderzeeland. Het Waterschap Zuiderzeeland toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling alsmede degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Bezoldiging topfunctionarissen

Naam	W. Slob
Functiegegevens	
Functie	Secretaris-directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01-01 tot en met 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 153.609

Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.415
Subtotaal	€ 176.023
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 223.000
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Totale bezoldiging 2023	€ 176.023
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Gegevens 2022	
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01-01 tot en met 31-12
Deeltijdfactor 2022 in fte	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 145.262
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.678
Totale bezoldiging 2022	€ 167.941

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

9. Overige gegevens

9.1. Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen belangrijke gebeurtenissen te melden na balansdatum die van invloed kunnen zijn op het vermogen van Waterschap Zuiderzeeland dan wel het resultaat over het boekjaar.

9.2. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Analyse begroting en resultaat en bestemming resultaat

10. Begrotingswijzigingen, financiële prognoses en gerealiseerd resultaat

10.1. Begrotingswijzigingen

De presentatie van de begroting en de verantwoording hierover vindt volgens de Waterschapswet plaats op basis van de primitieve begroting, inclusief alle daarop betrekking hebbende begrotingswijzigingen. In het onderstaande overzicht zijn de begrotingswijzigingen weergegeven, die gedurende het jaar 2023 door de Algemene Vergadering zijn vastgesteld.

**In alle overzichten in dit hoofdstuk worden:
lagere lasten/hogere opbrengsten gepresenteerd zonder teken. Hogere lasten/lagere opbrengsten worden gepresenteerd met een minteken.**

(bedragen x € 1.000.000)

Begrotingswijziging	Jaar 2023
Informatiestrategie 2021 - 20241	- 0,1
Deelname Nationaal Groeifonds	- 0,1
Doorkijk versterkingsopgave en start dijktraject 8-4	- 0,1
Strategie afvalwaterketen 2023 - Klimaat Groengras	- 0,0
Strategie afvalwaterketen	- 0,0
CAO 2023	- 1,1
HWBP-opgave en loonsom	- 0,2
HWH Geactualiseerde begroting 2023	- 0,2
Persleidingbeheer	- 0,0
GBLT bijdrage 2023	0,0
Aqualysis bijdrage 2023	- 0,0
HWH Jaarrekening 2022	0,2
SaaS investeringen	- 0,7
Inflatie	- 1,5
Waterschapsbelastingen	2,0
Loonsom bestuurders	- 0,1

Loonsom werkorganisatie	- 1,4
Rente	- 0,2
Energie en Ephyra 2023	- 1,1
Totaal begrotingswijzigingen	- 4,6

10.2. Financiële prognoses versus gerealiseerd resultaat

De Algemene Vergadering heeft een werkwijze vastgesteld waarin zowel financiële prognoses als begrotingswijzigingen bij de Algemene Vergadering worden neergelegd. Deze rapportages bieden inzicht in het verwachte jaarresultaat, waardoor de Algemene Vergadering de voortgang kan volgen, de gevolgen ervan kan beoordelen en deze ook kan meenemen in het begrotingsproces voor het komende jaar.

In 2023 is tweemaal een prognose gegeven van het verwachte jaarresultaat. Hierbij zijn de baten en lasten onderverdeeld programma's en belastinginkomsten. De primitieve begroting gaat uit van een negatief saldo van baten en lasten van € 1,6 miljoen. Door de inzet van middelen van de tariefregulatie-reserve bedraagt het totaalresultaat nihil.

In het onderstaande schema is de laatste bestuurlijke prognoses weergegeven. In oktober 2023 is een vrij te bestemmen jaarresultaat geprognosticeerd van negatief € 2,9 miljoen.

Prognose jaarresultaat 2023 (bedragen x € 1.000.000)

Prognose jaarresultaat 2023	In beeld in oktober 2023
Programma bestuur en omgeving ⁴	- 0,2
Programma waterveiligheid	- 0,3
Programma voldoende, gezond water	- 2,5
Programma schoon en gezuiverd water	- 1,7
Programma financiën, organisatie en informatie	- 0,6
Subtotaal lasten	- 5,2
Belastinginkomsten	2,3
Vrij te bestemmen resultaat	- 2,9

⁴ In het geprognosticeerde resultaat van het programma bestuur en omgeving is rekening gehouden met de dotatie aan de bestemmingsreserve Windpark Hanze van € 0,4 miljoen

In hoofdstuk 9 (exploitatie-rekening) van deze verantwoordingsrapportage is een aantal dwarsdoorsneden te vinden van het gerealiseerde resultaat ten opzichte van het begrote resultaat. Iedere dwarsdoorsnede geeft inzicht in de gerealiseerde afwijkingen. In de onderstaande tabel wordt een opstelling gegeven van de afwijking van het jaarresultaat ten opzichte van de primitieve begroting, waarbij het jaarresultaat wordt vergeleken met de laatste bestuurlijke prognose. De insteek hierbij is de oorzaken van het gerealiseerde resultaat zo goed mogelijk weer te geven, waarbij het beste inzicht van alle dwarsdoorsneden samen gebruikt wordt.

Gerealiseerd resultaat op afwijkingen (bedragen x € 1.000.000)

Resultaat	Laatste prognose	Jaarresultaat 2023
Exploitatielasten	- 4,8	- 4,5
Kapitaallasten	-	0,2
Subtotaal lasten	- 4,8	- 4,3
Belastinginkomsten	2,3	3,6
Exploitatieresultaat	- 2,5	- 0,7
Dotatie bestemmingsreserves op basis van bestuursbesluiten ⁵	- 0,4	- 0,5
Vrij te bestemmen resultaat	- 2,9	- 1,2

In de primitieve begroting is uitgegaan van een geplande onttrekking aan de tariefegalisatie reserve van € 1,6 miljoen. Deze bijdrage is in het bovenstaande overzicht niet meegenomen.

De Algemene Vergadering is in 2023 tweemaal geïnformeerd over de verwachting van het jaarresultaat. In de laatste verwachting is een financieel jaarresultaat van negatief € 2,9 miljoen afgegeven. De realisatie wijkt hiervan € 1,7 miljoen in positieve zin vanaf. Deze positieve afwijking komt grotendeels door hogere belastinginkomsten. Het negatieve jaarresultaat 2023 wordt vooral veroorzaakt door hoge inflatie, hoge loonontwikkeling en extra lasten als gevolg van weersinvloeden en daartegenover hogere belastinginkomsten.

⁵ Dit betreft de dotatie aan de bestemmingsreserve Windpark Hanze (€ 0,4 miljoen) en de bestemmingsreserve overcommittering POP3 gelden (€ 0,1 miljoen).

11. Bestemming resultaat

In het jaar 2023 of daarvoor is door de Algemene Vergadering een aantal besluiten genomen betreffende de resultaatbestemming 2023. Het restant van het resultaat is door de Algemene Vergadering vrij te bestemmen.

Door de Algemene Vergadering besloten resultaatbestemmingen

Bestemmingsreserve Windpark Hanze

In de Algemene Vergadering van 27 maart 2018 is besloten om gedurende de ontwikkelfase van Windpark Hanze de netto opbrengsten, die voortkomen uit de deelname via het verstrekken van de achtergestelde lening, te doteren in een 'Bestemmingsreserve Windpark Hanze' als extra zekerheid. Door het reserveren van de opbrengsten heeft de deelname geen effect op de netto kosten van de meerjarenbegroting en wordt deze "budgetneutraal" verwerkt. Op het moment dat de projectrealisatie definitief is en het park stabiel draait, zullen de volledige opbrengsten worden ingerekend in de meerjarenbegroting. In het jaar 2023 was het project nog in ontwikkeling. Daarom zullen in overeenstemming met het AV-besluit de netto opbrengsten van het jaar 2023 van € 391.335 aan deze bestemmingsreserve worden gedoteerd.

Door de Algemene Vergadering voorgenomen resultaatbestemmingen

Bestemmingsreserve overcommitting POP-3 gelden

De provincie heeft het waterschap begin 2019 verzocht om in het kader van POP3-water middelen garant te staan voor overcommitting. Om tot een volledige uitputting van de Europese middelen (POP3) te kunnen komen, heeft het nationale Regiebureau POP de provincies geadviseerd om 10% over te committeren op de maatregelen. De Algemene Vergadering heeft in februari 2019 ingestemd met het verstrekken van 6,7% overcommitting (risico van maximaal € 437.000). Het maximale overcommittingrisico is voor 50% afgedekt in de Begroting 2022 en 2023. Als bij de afrekening blijkt dat er sprake is van overcommitting dan zal aan het Waterschap gevraagd worden dat deel voor haar rekening te nemen. In de jaren 2022 en 2023 is geen beroep gedaan op het waterschap. Toch wordt voorgesteld het niet benutte budget (€ 109.250) te doteren aan de hiervoor ingestelde bestemmingsreserve. Bij motie heeft de Algemene Vergadering aangegeven dat mocht (een deel van) deze middelen niet ingezet worden voor de overcommitting, dan wordt dit ingezet voor extra waterkwaliteitsmaatregelen. De bestemmingreserve zal dan ook als zodanig worden ingezet.

Vrij te bestemmen resultaat

Tariefegalisatie reserve

Voorgesteld is het negatieve resultaat 2023 bij de watersysteemtaak en zuiveringstaak te onttrekken aan de tariefegalisatie reserve van deze taken.

De Algemene Vergadering wordt voorgesteld het jaarresultaat 2023 te bestemmen conform de onderstaande tabellen.

Resultaatbestemming door de AV besloten bestemmingen (bedragen x € 1.000)

Door de AV besloten bestemmingen	Water-systeemtaak	Zuiverings-taak	Totaal
Bestemmingsreserve Windpark Hanze	235	156	391
Totaal besloten bestemmingen	235	156	391

Resultaatbestemming door de AV voorgenomen bestemmingen (bedragen x € 1.000)

Door de AV voorgenomen bestemmingen	Water-systeemtaak	Zuiverings-taak	Totaal
Bestemmingsreserve overcommittering POP-3	109	-	109
Totaal voorgenomen bestemmingen	109	-	109

Resultaatbestemming vrij te bestemmen resultaat (bedragen x € 1.000)

Vrij te bestemmen resultaat	Water-systeemtaak	Zuiverings-taak	Totaal
Tariefegalisatiereserve	- 1.145	- 44	- 1.189
Totaal vrij te bestemmen resultaat	- 1.145	- 44	- 1.189

Totaal resultaatbestemming (bedragen x € 1.000)

Totaal resultaatbestemming	Water-systeemtaak	Zuiverings-taak	Totaal
Door de AV besloten bestemmingen	235	156	391
Door de AV voorgenomen bestemmingen	109	-	109
Vrij te bestemmen resultaat	-1.145	- 44	- 1.189
Totaal resultaatbestemming	- 801	112	- 689

Reserves na bestemming jaarresultaat

De reserves van Waterschap Zuiderzeeland zien er na de bestemming van het jaarresultaat 2023 als volgt uit:

Reserves na bestemming jaarresultaat (bedragen x € 1.000.000)

Algemene reserve	
Watersysteemtaak	10,1
Zuiveringstaak	8,8
Totaal algemene reserve per taak	18,9
Tariefegalisatiereserve	
Watersysteemtaak	3,7
Zuiveringstaak	4,8
Totaal tariefegalisatie reserve per taak	8,5
Bestemmingsreserves	
Bestemmingsreserve baggeren	1,4
Bestemmingsreserve duurzame oevers	0,5
Bestemmingsreserve Bestuursprogramma	0,1
Bestemmingsreserve Windpark Hanze	1,2
Bestemmingsreserve slibeindverwerking	1,2
Bestemmingsreserve vervanging gecreosoteerde oevers	0,1
Bestemmingsreserve HWBP-projecten	0,1
Bestemmingsreserve overcommittering POP-3 gelden	0,2
Totaal bestemmingsreserves	4,8
Totaal reserves	32,2